

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

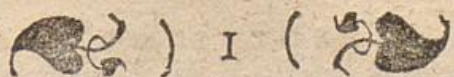
**Frid. Adolphi Lampe S. S. Theol. Doct. Ej. Et Hist. Eccl.
Professoris Ordinarii, Delineatio Theologiæ Activæ**

Lampe, Friedrich Adolph

Herbornæ Nassaviorvm, 1728

Liber Primus. In quo generalia officiorum fundamenta explicantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-28501

THEOLOGIAE ACTIVÆ

LIBER PRIMVS,

In quo generalia officiorum funda-
menta explicantur.

CAPVT PRIMVM.

De Theologia Activa in genere.

SUMMARIUM.

1. De eius indole qua continet

A. Argumentum §. 1—5.

1. In se spectatum 1. 2. indicatum

a. Per ὀνοματολογίαν 1.

b. Per definitionem 2.

2. Comparatum cum Theologia Contemplativa

3—5. ubi observatur

a. Quomodo ab illo differat 3.

b. Quomodo cum eadem cohæreat 4. 5.

α. Ei innexa 4.

β. Eam supponens 5.

A

B. Præ-

B. Præstantiam 6---12.

1. Demonstratam rationibus 6---11.

a. Propositis 6---10. petitisque

α. A doctrina hujus dignitate 7.

β. Ab ejusdem utilitate 8---10.

Ν. Absolute spectata 8.

Ξ. Relate ad corruptionem tam generalem peccati 9. quam specialem aui nostri 10.

b. Contra exceptiones adstructis 11.

2. Exemplis illustratam 12.

II. De methodo & ordine, quo illam tractaturi sumus 13. 14.

I.

THEOLOGIA ACTIVA seu *Præctica*, nobis eadem est, quam alii ab argumento *Moralem*, alii a principio, titulo sublimiori, si abusus separetur, *Mysticam*, nonnemo a subjecto *Cordis*, nonnulli ab effectu *Asceticam*, quidam a tractandi methodo aut cum antiquioribus *Casuisticam*, aut cum recentioribus *Paraleticam*, sed & denique aliqui nomine e scholis translato *Ethicam Christianam* appellant.

II. Designamus enim hoc nomine *Theologia Christiane* partem quandam specialiore, continentem doctrinam de us, que agenda sunt homini, possimum regenito, secundum *Legem Evangelii*, ut summum bonum in communiione cum Deo possideat.

III. Unde liquet, quod eatenus differat a reliquis *Theologiae Didascalicae* partibus, quoniam veri-

veritates ad ejus forum pertinentes non tam circa *credenda* quam circa *agenda* subsistunt, neque tam *opus Dei* in salvando peccatore, quam *opus peccatoris* nova vita donati ac per efficaciam gratiæ divinæ actuosi explanant. Quamvis ergo Theologia *Theoretica* seu *Contemplativa* ipsa quoque ratione finis inter *doctrinas practicas* sit referenda, in majori tamen emphasi de *Theologia Activa* id prædicari potest, quoniam illius proximum objectum & argumentum universum circa praxin versatur. Sed & discrimen in *sine* eatenus occurrit, quia *proxime* in communionem cum Deo Theologia *Activa*, *Contemplativa* nonnisi *mediate* fertur.

IV. Nihilominus intime cum Theologia *Contemplativa* cohæret, & perpetuis vinculis ei est innexa. *Idem fontes*, *idem finis* utrique fixus est. Certo respectu posterior *essentialis pars* prioris est, quoniam ad mysteria fidei non solum *opus Triunius Dei* in salvando peccatore, sed etiam effectum ejus admirandum, ipsa *hominis* regeniti *actuositas* reapse unionem peccatoris cum Deo præstans & promovens, est referenda.

V. Dogmata saltem fidei in præceptis vitæ *supponuntur*, quoniam convenienter *relationibus* suis agere atque ita *officio* suo defungi nemo potest, nisi qui relationes illas perspectas habet, quibus tanquam fundamentis obligatio ad quæcunque officia innititur. Adde, quod *argumenta* fortissima, quibus identidem impellimur atque incitatur ad agendum secundum beneplacitum Dei, ex Evangelio gratiæ hauriantur. Revera igitur *Theoria* hominis *spiritualis oculos*, *Praxis alas*,

manus atque *pedes* conficit. Sine illa *cæcus*, sine hac *claudus mancusque* esset. Ab illa hæc *lumen* ac *robur* accipit. Hæc illi formam & *complementum* præbet. Hinc doctrina fidei audit *mysterium pietatis* 1. Tim. III. 16. & *typus doctrine*, cui *obediendum* Rom. VI. 17. Hinc in tota Scriptura *dogmata fidei* atque *vita* alternant, & Christus æque ac Apostoli, ille in *sermonibus*, hi in *epistolis* suis, ab illis passim ad hæc transire solent. Confet *rudimenta doctrine Christianæ* Hebr. VI. 1. 2.

VI. Meretur sane hæc *Theologica Scientiæ* pars, tum propter *dignitatem*, qua fulget, tum propter *summam utilitatem*, quam præstat, ut separatim certo ordine ejus thesauri digerantur atque attentioni penitiori exhibeantur.

VII. *Dignitatem* doctrina hæc tum per *sublimitatem*, tum per *amplitudinem*, tum per *præstantiam objecti*, circa quod occupatur, adipiscitur. *Sublimitas* ejus tanta est, ut facultates hominis mere naturales exsuperet, quæ cum in scientiis theoreticis, ipsisque mysteriis fidei ex verbo gratiæ hauriendis, non parum sæpe provehi queant, in hac parte Theologiæ, quæ magis directe *prævis cupiditatibus* bellum inducit, *experientiamque* supponit *spiritualem*, maxime cœcutiunt. Adeo *ampla* est, ut ad omnes scientias mere *præcticas* se diffundat, omnemque *jurisprudentiam* tam *divinam*, quam *humanam*. & quicquid sub *Ethica*. *Politica*, *Oeconomica* nominibus in scholis tradi solet, valet, vasto suo sinu circumdet. Neque enim ulla *actionum humanarum*, tam *internarum* quam *externarum*, quarum adeo immensa est varietas, per totam

totam vitam potest concipi, cui ex præscripto hujus scientiæ sua *forma* non induatur, sui *limites* non ponantur, sua *meta* non præfigatur. *Objectum* autem, quod hæc scientia tractat, tale est, ut nullum magis creaturam rationalem deceat. Nam in eo summæ *pulchritudinis* ac *perfectionis* ejus, quæ ipsius *divinæ perfectionis* radios ac similitudinem in mentibus creatis suscitatur, cardo est situs. Quin quantum *finis* præstat *mediis*, tantum *scientiis theoreticis* omnibus præcellit, quæ nisi in hanc tanquam complementum suum desinant, non nisi vanissimæ luxuriantium ingeniorum ambitioni pabulum exhibent. Job. xxviii. 28. Eccl. xii. 15. Jac. iii. 13--15.

VIII. Quanta sit ejusdem doctrinæ *utilitas*, ex eo elucescit, quoniam magis immediate, quam ulla alia, & *instrumentum* est, per quod *Deus* in homine *finem* attingit, ad quem illum præ reliquis creaturis *facultatibus moralibus* atque *immortalitate* donavit; & *medium* præbet, per quod peccator partam atque oblatam beatitudinem arripit, conservat, promovet, initiisque ejus jam in hac vita actu perfruitur. Ps. xxxiv. 12. 12. Prov. iii. 1--4. Jes. xlviii. 17. 18. Quod medium eo magis est æstimandum, tum quoniam per veritatem Dei *fallere nequit*, tum quoniam *unicum* est; unde tanta exsurgit ejus tam discendæ, quam docendæ *necessitas*, ut & Ministri Evangelii absque ejus penitiori notitia ad *pastorale munus* rite obeundum plane inepti forent, & nemo plane absque dispendio salutis eam ignorare queat.

IX. Pondus hujus doctrinæ non parum aggra-

vatur per *corruptionis humana* indolem, per quam fit, ut non facile *ultra* aut *dix* in hujus generis veritatibus expendendis hæreamus. Unde quæ in plerisque systematibus Theologiæ Christianæ, præsertim recentioribus, huc faciunt, ad introductionem in hujus scientiæ adeo necessariæ adyta non sufficere videntur.

X. Sed & illa vivimus eheu! tempora, in quibus præjudicia contra veram vitæ Christianæ sanctimoniam, si usquam alias, invalescunt, ac perniciosi circa *opus fidei* errores *intus* æque ac *foras* foventur, disseminantur, coloribusque variis incrustantur. Quare nihil magis ad ædificationem promovendam requiritur, quam ut defectui, qui circa tradendas inculcandasque Veritates Practicas in Scholas æque ac Ecclesias irrepisse videtur, utcunque consulatur.

XI. Et hæc sufficient contra frivolas quorundam exceptiones, qui hanc Theologiæ partem magnorum Theologorum cura parum dignam, ac per claritatem simplicitatemque suam ingeniis sublimioribus contemnendam pene, non saltem aliter, quam in transitu tantum tangendam esse, dictis aut saltem praxi constanti insinuant. Utinam has inter aquilas sublimi vertice sidera ferientes non essent, quibus dici potest, *Tu es Magister in Israele & hæc non nosti?* Joh. III. 10.

XII. Singularem sane ab omni ævo curam huic scientiæ tradendæ atque illustrandæ non solum ipse *Deus* & summus noster *Servator* in terris docens, aliique Viri *θεόπνευστοι*, *Salomo* præcipue & *Paulus*, utrique *Sapientia* cœlestis *Prodigia*, sed etiam alia præclara lumina impendunt.

tunt. In hoc campo vela ingenii sui non solum infeliciori conatu maximi Gentium *Philosophi*, sed & præstantissimi *Ecclesie* tam *Judaica*, quam *Christiana* Doctores, vento magis secundo utentes, explicuerunt. Horum vestigia premere, horum humeris insidere, horum monita *concin-*
nari, si pote, *ordine* digerere, gloriosum nobis erit.

XIII. Cum autem illa *methodus* tam ad *institutionem*, quam ad *convictionem* popularem, qualem hujus scientiæ indoles requirit, ut salutarem effectum nanciscatur, magis sit idonea, quæ ex certis clarisque principiis generalibus singulas veritates deducit, & ab eorum tractatione ad specialiorum momentorum excussionem progreditur, nos quoque hanc lineam sequemur, ut priori libro, quæ generatim Scientiæ Activæ *subjectum*, *normam* & *elementa* quasi ad omnes spectantia concernunt, explicemus. His fundamentis præmissis eo promptior in singulorum *agendorum* aut non *agendorum* pro variis statibus atque circumstantiis excussione progressus dabitur.

XIV. Quæ ad generalem in hanc scientiam introductionem pertinent, secundum datam a nobis definitionem, primo *subjecta agentia* & deinceps ipsam *actionum formam* concernunt. Hæc autem secundum certam *normam* expressa partim *a scopo*, in quem feruntur, partim *a modo*, quo illum petunt, de-
pendet,

CAPUT SECVNDVM.

De *subjectis*, seu *personis* ad quas proprie Theologia Activa spectat, *hominibus* nempe nude secundum *qualitates* eorum *naturales* consideratis.

SUMMARIUM.

- I. *Subjecta Theologia activa generatim recensentur* §. 1.
- II. *Specialius agitur de homine* §. 2—14. *ejusque aptitudo ad Theologiam Activam monstratur. Illa.*
 - A. *Explicatur* 2—13
 1. *Quoad singulas partes* §. 2—6. *Haec enim sunt facta*
 - a. *Ad agendum* 2—4
 - α. *Tam mens* §. 2. 3.
 - γ. *Quoad facultates* 2.
 - δ. *Quoad affectus* 3.
 - β. *Quam ipsum corpus* 4.
 - b. *Ad agendum certo ordine ac scopo* 5. 6.
 - α. *Sive in se spectentur* 5.
 - β. *Sive in nexu* 6.
 2. *Quoad prestantes quasdam qualitates* §. 7—13. *qua mentem in moderamine actionum juvant, quales sunt*
 - a. *Conscientia* 8. 9.
 - b. *Libertas spontaneitatis* 10. 11.
 - c. *Im-*

c. Immortalitas 12. 13.

B. Limitatur. 14.

I.

Cum *argumentum*, quod Theologia Activa tractat, versetur circa *agenda*, ante omnia constare debet de *personis*, quarum *actiones* hæc scientia format ac moderatur. Illas per se liquet esse *subjecta agendi facultate* instructa. Cum autem duo *creaturarum agentium* genera sint, *mentes* nempe *angelica & humana*, posteriorum duntaxat, directe saltem, hic rationem habemus; priorum autem nonnisi, in quantum cum illis communio- nem quandam exercere, eosve in exemplum sibi proponere pii possunt. Spectandi cœterum ho- mines illi neque in *statu integritatis*, in quo fuere, neque in *statu consummationis*, in quo futuri sunt, sed in *statu, quo nunc sunt*, & utilitatem ex hac scientia haurire possunt; ut constet, quousque *potentia* tam *physica*, quam *moralis* ad *agendum* in- structi sint.

II. *Agendi facultate* in homine sola *mens* מַשְׁכָּל / שֵׁפַל / מוֹחַ / & secundum Græcos φρήν, νῆς, πνεῦμα, ψυχὴ, διάνοια, seu improprie *cor* ejus, pollet. Cum enim *essentia mentis cogitando* absolvatur, *cogitare* revera est *agere*. In mente po- tissimam *agendi vim* exercet *voluntas*. Inter duas enim facultates principales seu *mavis*, duos gene- rales *cogitandi modos*, quos *intellectum* מַשְׁכָּל / νόημα seu metaphorice *oculos* atque *aures*, & *volun- tatem*, ὕψη βελήη, θέλημα ac strictiori usu *cor* appellamus, prior magis *passive* posterior magis

A 5

activo

active se habet. Hinc & *memoriam* & *phantasiam*, quibus imagines rerum recipimus, intellectui, *ratiocinationem*, λογισμὸν, σύνεσις autem, & *judicium* δοκιμασίαν, φρόνησιν, per quas gradatim nos determinare incipimus, magis voluntati tribuimus. Nihilominus recte *toti homini actiones* adscribuntur. Nam licet voluntas *solum* in emphasi agat, *sola* tamen nullam actionem proprie dictam ciere potest. Ad omnes actiones *intellectus* ut *principium*, ad plerasque *corpus* per *sensationes* ut *instrumentum* concurrere debet.

III. Maximam varietatem formæ actionum humanarum induunt *affectus*, ψυχαὶ θυμὸς, per quos voluntas in singula momenta quasi in novas formas funditur, idque pro diversitate tum *objectorum*, tum *modi*, quo illa se repræsentant, tum *effectuum*, quos illa repræsentatio habet.

(1) Objecta alia ad *judicium* φρόνημα, alia ad strictam *voluntatis determinationem* θέλημα, pertinent. Piora in obtutu primo *admirationem*, in pressiori defixione *approbationem* & *improbationem*; posteriora voluntatem inclinando *amorem*, avertendo *odium* gignunt. Ex hisce fontibus totus reliquorum affectuum particularium exercitus profilit. Cum autem

(2) *Repræsentatio* objectorum aut per *puram* intellectus *perceptionem* aut per *sensus* oriatur, hinc alii *affectus* sunt *intellectuales*, quos homo cum meris mentibus communes habet, alii *sensuales* ex vinculo mentis cum corpore oriundi, quos *passiones πάθη* strictius nominare licet. Prout vero

(3) *Repræsentatio* illa magis minusque viva est, ipsi

ipsi affectus *vehementiores*, aut *remissiores* sunt. Cæterum duplex affectuum circa *actiones* munus est; *antecedens*, dum ab objectis producti voluntatem ad agendum impellunt, & *consequens*, dum per ipsam voluntatis seriam determinationem excitati facilitatem agendi promovent.

IV. Nihil magis ab *agendo* per naturam suam remotum est, quam *corpus*. *Agere* enim & *moveri* toto cælo differunt. Nihilominus in actionibus humanis propter arctam & admirabilem cum anima conjunctionem hoc quoque partes quasdam habet. Nam & *antecedenter* de variorum objectorum præsentia intellectum admonet, circa quæ voluntatis determinatio requiritur; & *consequenter* a voluntate ita intime movetur, ut plurimi motus, tam in ipso corpore, quam per illud in aliis corporibus excitati, inter *actiones humanas* recte referantur.

V. Activitas hæc totius hominis ita se habet, ut facile appareat, illum Scientiæ *moralis*, quæ has actiones moderatur & rite ad certum finem dirigit, & percipiendæ & exercendæ capacem esse. Hoc liquet ex singulis mentis *facultatibus*. *Intellectum* habere semina veritatum moralium deinceps videbitur. Officium ergo suum potest cognoscere. *Phantasia* eum juvat ad totam illius latitudinem & motivas quascunque sibi repræsentandas. Per *memoriam* hæc imagines constanter in penetralibus mentis conservari queunt. *Ratiocinationis* medio & argumentorum cum officiis nexum agnoscit, & specialiora ex generalioribus deducit. *Judicii* lance æquum & iniquum dirimit, & id, quod rationibus suis magis, minusve

con-

convenit, approbat, eligit, reprobatur. *Voluntatis* determinatio est ipsa actionis consummatio sive imperfectior per *vellentates*, quæ nisi obstacula intervenissent, eventum sortita fuissent, sive perfectior per *volitiones*, effectum ipsum sistentes. *Affectus* autem & quodammodo *corpus* ipsum agendi facilitatem præstant. Quis non perspicit, hominem esse creaturam ad id factam, ut certo ordine *actuosa* sit?

VI. Æque clare id elicitur ex *nexu*, qui est inter *voluntatem* & cæteras *facultates*. Ille enim ita se habet, ut illa *hinc* per eas excitata a determinatione circumstantiis, quæ se repræsentant, congrua nequeat se dispensare; *illinc* tale regimen in reliquas partes exercent, a quo *moralis* actionum *bonitas* aut *pravitas* necessario dependet. Nam

(1) Constanter se determinat secundum *judicium*, quod prout secundum objectorum *intellectu* perceptorum indolem exercetur, recte aut secus se habet.

(2) Potentiam habet *ideas* in penu intellectus reconditas, etiamsi larentes, *suscitandi* atque in subsidium *judicii* vocandi.

(3) Ipsum corporis regimen ita mirifice est limitatum, ut membrorum ministerium multo magis usibus *moralibus*, quam *naturalibus* pateat.

VII. Specialius hanc naturam totius hominis ad *morales* actiones dispositionem colligimus ex tribus singularibus perfectionibus, quæ non quidem ipsas facultates mentis humanæ, sed tamen veram earum *præstantiam* conficiunt, & certa ratione utrique facultati mentis communes sunt. Eas appellare solemus *conscientiam*, *libertatem* & *immortalitatem*.

ritatem. Nihil magis hominem & idoneum reddit & impellit ad formam certam actionibus suis induendam, quam hæ facultates.

VIII. *Conscientia* vox, (quæ Græcæ *συείδης* & phrasi Hebraicæ *עִתָּוָה עִם יְהוָה* *scientia cum Jehovah* Job xxxvi. 4. apte respondet,) cum sit *πολύσημα*, multis inanibus logomachiis ansam dedit. Has ut evitemus, observandum est, illam aut *objective* usurpari pro ipso *Rationis lumine*, de quo infra tanquam de prima omnium actionum moralium *norma* agemus; aut *subjective proprietatem* quandam, quæ ad mentis naturam pertinet, designare. Posterior notio iterum est bimembris: aut enim ipsas *facultates mentis*, ac sigillatim facultatem *judicandi* de quocunque objecto morali exprimit, & eatenus ad *judicium* est referenda; aut actum *reflexum* mentis humanæ ad quascunque proprias operationes comprehendit, per quem cujuscunque suæ sive perceptionis sive determinationis, & qualitatis moralis, quæ ei inest, *intimum sensum* habet. Hæc proprietās omnium facultatum atque operationum mentis nostræ perpetuus comes est, cum ipsum *cogitare* nihil aliud sit, quam *agere cum Conscientia*. Sic usurpatur vox hæc Rom. 11. 15. Hinc *Conscientia bona* dicitur, quæ sibi bene actorum est conscia 1. Petr. 111. 16. *mala*, quæ malorum Hebr. x. 22.

IX. Postremam notionem hic respicimus. Per illam enim intimam actionum propriarum motitiam, per quam homo novit non solum quid agat, sed etiam quo modo, ex quo principio, ad quem finem operetur, integrum ei est de earum indole judicare & de moderamine earum prudenter

denter dispicere. Ad quod eo magis impellitur, dum observat, excusso illo actionum regimine confusionem horrendam fundum mentis obsidere, atque ab eo rite administrato veram animi tranquillitatem dependere experitur.

X. Ambiguitas major & periculosior in notione *Libertatis* hæret. Illum ut evitemus, notandum est, quod talis hic *libertas* mentis fit intelligenda, quam

(1) *Salva sua decencia* Deus creaturæ dat:
 (2) Quæ naturæ *mentis finita* convenit:
 (3) Quæ veram quandam ejus excellentiam constituit:

(4) Quæ fundamentum est regiminis, quod mens in proprias actiones exercet.

XI. Hæc *criteria* quam procul exulant a falsa *Libertatis*, uti dissentientes eam sibi fingunt, definitione, tam clare in illa *libertatis* specie se sistunt, quam *spontaneitatis* appellamus, quoniam in eo consistit, ut & intellectui non renitenti objecta se ingerant, & lumen ejus voluntas ultro sequatur.

XII. Hinc resultat, quod, quo clarior est intellectus perceptio & quo plenius secundum illam voluntas procedit, eo majori quoque mens polleat *Libertatis* gradu. Cum porro jucundissime agat, qui cum summa *lubentia* animi se determinat, per se iterum liquet, exercitium insitæ *Libertatis* hominem fortissime impellere, ut actiones suas rite moderetur. Unde tam sacræ quam profanæ paginæ veræ *Libertatis* possessionem viris *sapientibus & bonis* vindicare solent.

XIII. *Immortalitatis* candidatum hominis esse ani-

animum hic supponimus. Inter alia argumenta ipsa actionum *moralitas* eam supponit, quæ illa sublata locum non haberet. Actio enim mentis, quæ momento sequenti cessabit esse, & *imperium exercere* in succedentem actionem, & *finem attingere*, adeoque & *habere*, nequit. Admissa autem *Immortalitate*, mens & *apta erit* & *impellitur* ad actionum suarum moderationem. *Aptitudo* ejus inde elucescit, quoniam semper actionum suarum in momenta succedentia imperandarum Domina erit, curamque geret, ut illæ *finem* certum habeant atque attingant. Sed & nihil eam magis ad moderamen illud *instigat*, quam æternitatis recordatio. Quid enim est, a quo magis abhorreret per naturam suam, quam temone actionum abjecto in sempiternæ confusionis abyssum se præcipitare?

XIV. Fatendum tamen, quod potentia ad agendum in omnibus hominibus non sit æque magna. Nam & *facultatum* moralium *usus* ab *infantia* paulatim crescit, & multis imbecillitatibus ac morbis homines expositi sunt, qui illum aut ad tempus suspendunt, uti fit in *dormientibus* ac *febricitantibus*, aut plane tollunt, veluti in *mente captis* accidit. Atque inde major minorve exurgit hominis ad Scientiam practicam capacitas.

CAPVT TERTIVM.

De homine secundum qualitates
morales considerato in statu cor-
ruptionis.

SUMMARIUM.

- I. De duplici statu hominis in genere agitur §. 1.
3. ita ut
 - A. Illum dari excluso statu tertio probetur 1. 2.
 - B. Quo ordine de eo agendum sit, indicetur 3.
- II. De statu corrupto in specie 4 --- 32. tractatur
 - A. Descriptio ejus datur 4 --- 29.
 1. Per definitionem tam nominis, quam rei 4
 2. Per deductionem ejus 5 --- 29.
 - a. Quoad essentiam corruptionis 5 --- 14.
 - α. Quatenus est habitus perversus 5 --- 13.
 - β. Nomina illum experimenta 6.
 2. Attributa illum exaggerantia 7 --- 13.
 - a. Fœditas 7.
 - b. Universalitas 8 --- 12. que
 - a. Per partes deducitur 8 --- 11.
 - b. Contra objectiones defenditur 12.
 - c. Insuperabilis vis 13.
 - β. Quatenus per pravas actiones se exer-
rit 14.
 - b. Quo-

b. *Quoad circumstantias* 15 --- 29. *in quibus occurrunt*

a. *Diversitas pravarum affectionum* 15.
16. *quæ*

1. *Enarratur* 15.

2. *Causæ ejus indicantur* 16.

β. *Graduum distinctio* 17 --- 29.

1. *In ipso habitu pravo* 17 --- 25.
secundum duas classes

a. *Sub statu securitatis carnalis* 18
--- 22.

b. *Sub statu excitatæ conscientiæ*
23 --- 25.

2. *In actibus vitiosis* 26 --- 29. *qui sunt*

a. *Aut statui corrupto quodammodo eum statu gratiæ communes*
27. 28.

b. *Aut statui corrupto peculiare*
29.

B. *Relatio hominis in hoc statu ad doctrinam moralem explicatur* 30 --- 32. *ita ut doceatur*

1. *Quousque ejus objectum non sit* 30.

2. *Quousque illud sit* 31. 32.

a. *Indirecte* 31.

b. *Directe* 32.

I.

In duas partes contrarias genus hominum univ-
ersum, quale nunc est, dividitur, *bonos & ma-*
los, justos & injustos Rom. 11. 6. seq. Act. xxiv. 15.

B

Scri-

Scriptura Sacra jam a Paradiso hanc distinctionem orditur, in quo inter *semen serpentis & mulieris* perpetua inimicitia est posita Gen. III. 15. idque secundum æternum propositum Dei, Rom. IX. 22. 23. quod hætenus validum fuisse Scriptura æque ac experientia testatur, & ad finem mundi valiturum esse verbum Propheticum docet. Hæc diversitas gignit duos diversos *Status*, nempe *Status corruptionis* quem vulgo *Status natura* appellant, & *Status gratia*, quos Scriptura considerat, ut duo *Regna* contra se invicem perpetuo belligerantia Matth. XI. 12. Col. I. 13.

II. Sub alterutro horum Regnorum unusquisque mortalis in hac vita degit. Tertium & medium quasi statum, qualem fingunt, qui statum *bestialitatis, humanitatis ac Christianismi* distinguunt, Scriptura rejicit. Matth. VII. 24. VII. 13. 14. XII. 30. Et ipsa ratio illum evertit, quæ quicquid a bono divergit, *malum* esse docet.

III. Ut ergo penitius *subjecta*, quorum actionibus Theologia activa formam inducit, dignoscantur, singulorum horum statuum tum *indoles* tum *dispositio* ad hanc doctrinam expendi debet.

IV. Status, in quo omnes homines nascuntur, & plerique perseverant, est STATUS CORRUPTIONIS, qui Statui *integritatis*, in quo homo ad *imaginem Dei* erat conditus, e diametro contrariatur, ac propterea dicitur חַוְוָה *corruptio*, חַוְוָה *pravitas*, אַשְׁמוּרָה *aversio*, & ita porro. Corruptio hæc non est *physica*, sed *moralis*. & consistit in eo, ut omnis præcellentia, quæ *actuositati*, actionibusque humanis per *imaginem Dei* inerat, sublata sit, atque in contrariam confusionem & defor-

deformitatem fuerit mutata. Hujus catastrophes origo & historia alibi pertractatur. Nos simpliciter effectum tristem, quem etiamnum in tota Adami posteritate hæc labes exhibet, respicimus. Potest autem spectari vel quoad *essentiam*, quæ omnibus peccatoribus communis est, vel quoad *circumstantias*, quæ diversimode in diversis peccatoribus se habent.

V. In genere spectata *corruptio* sub se comprehendit tum *habuum* quendam vitiosum peccatori inhærentem, tum *actiones* perversas, quæ inde indefinenter profluunt.

VI. *Corruptio habitualis* nomine *carnis* insignitur Joh. 111. 6. Rom. VIII. 5. & Gal. v. 17. &c. Ad vivum miseriæ ejus speculum exhibendum faciunt emblemata *tenebrarum, deformitatis, impuritatis, sceleris, servitutis, carceris, vinculorum, foveæ, morbi turpissimi*, qualis v. gr. *lepra*, quin *mortis* Eph. 11. 1. 5. Col. 11. 13. Joh. v. 25. &c. Quanto cum jure hæc expressiones adhibeantur, liquet ex corruptionis hujus *sceleritate, universalitate & insuperabili* tenacitate.

VII. Status est *sceleratissimus*, quia involvit non solum pristinæ excellentiæ everisionem, sed etiam contrariæ turpitudinis tantam inductionem, ut & abominationi Deo omnibusque sanctis sit, & venenum suum in alias quoque creaturas diffundat. Hoc tot impuritates ac maledictiones Legales olim adumbrarunt. Hinc non *brutis* solum, sed noxiis etiam *feris ac belluis* peccator sæpe assimilatur, aut præfertur.

VIII. *Corruptio* hæc est *universalis* tam *objecti-*

ve, quoniam *omnium vitiorum radicem* in se comprehendit; quam *subjective*, quoniam

(1) In *omnibus* est *hominibus* Rom. I III. 10. II. 19.

(2) A primo eorum ortu Gen. VI. 5. ad ultimum vitæ, nisi gratia divina intercedat, momentum, adeoque *omni tempore*.

(3) In *omnes facultates* partesque hominis se diffundit, instar *fermenti* totam massam corrumpentis. Unde & *emphatice* *vetus homo* Rom. VI. 6. Eph. IV. 22. Col. I III. 9. dicitur.

IX. *Intellectus* sane quantum ignorantia veritatum salutarium laborat, I. Cor. II. 14. tam perspicax est in illis, quæ ad concupiscentias pravas titillandas explendasque faciunt Jerem. IV. 22. *Phantasia* corporeis falsisque imaginibus ita est repleta, ut spiritualia ac vera sibi debite representare nequeat. *Memoriam* solorum futilium tenacem *oblivio* officii occupat. *Conscientia* aut non consulitur, aut opprimitur ac frænatur.

X. In *voluntatis ratiocinio* *judicioque* *Sapientia*, *Prudentiaque* locum occupavit *Error* ac *Stultitia*. *Inclinatio* autem ejus ita est corrupta, ut omni veri summique boni desiderio exuta, ad malum sub falsa boni specie occurrens semper propendeat. Hinc non solum intellectus *judicii*que cæcitas augetur 2. Petr. I III. 5. Rom. I. 28. Eph. IV. 17. 8. sed etiam summa in *affectibus* exoritur confusio Jes. I VII. 20. Nam in voluntatem dominantur 2. Petr. II. 19. a bono eum præpedientes, & in omne malum cum impetu rapien-
tes.

XI. *Corpus* ipsum hæc tabes inquinavit, quod
inde

inde *corpus peccati* ac *mortis* dicitur Rom. vi. 6. vii. 24. *cujus membra sunt arma injustitiae* Rom. vi. 12. 13. non quasi corpus aut peccet, aut peccati prima origo sit, sed quia voluntas eo abutitur & cupiditatibus suis idoneum instrumentum in eo possidet. Præterea communicatio, quam corpus per *sensus* cum *rebus mundanis* habet, nova semper cupiditatibus perversis alimenta subministrat, ita ut *oculi, manus, pedes* identidem *scandalum* objiciant Matth. v. 29. 30. xviii. 8. 9.

XII. Neque hæc corruptionis universalitas ex eo destruitur, quod supersint *rudera* quædam pristinae imaginis divinae in omnibus hominibus, quodque *viribus nature* quidam subnixi multa malitiæ habitualis effecta expugnaverint. *Rudera* enim illa nihil sunt nisi ruinae destructi ædificii, ex quibus duntaxat colligitur, quantum illud fuerit. Et quamvis *motus* quidam mali in quibusdam minus fuerint conspicui, nihilominus radix intacta mansit.

XIII. Misericordiam tantæ turpitudinis id auget, quod sit *insuperabilis* omnibus viribus carnis per totalem impotentiam hominis, quam aliis contra *liberi arbitrii* patronos ex Scriptura ac ratione defendimus.

XIV. Habitus eoque corruptus actionum pravarum innumerabilium est scaturigo Ps. xix. 13. Job. ix. 3. uti vel ex eo patet, quia, quamdiu homo sibi relictus, quicquid aut molietur animo, aut ore atque opere proferat, *non aliter*, quam *male* agit, siquidem & vero *principio* & legitimo *modo* atque *sine* omnes ejus actiones carent. Hinc

B ;

omnia

omnia *cogitata, dicta, facta* uniuscujusque irregniti nil nisi peccata sunt, sive eorum recordetur, sive oblivioni ea mandaverit. Accedunt duæ circumstantiæ aggravantes.

(1) Inter innumera illa peccata nullum est, quod non per suam contra sanctitatem Dei pugnam omnia vincula unionis cum eo ruperit, & per violationem juris ac majestatis divinæ æterna morte dignum sit.

(2) Præterea singulis pravis actionibus & *omissio boni & commissio mali*, adeoque duplex fœditas & duplex culpa æterna maledictione digna inest Jerem. 11. 12. 13. Jac. 1v. 17. Rom. vii. 9. Unde quam horrendum sit, adeo immenso tantarum noxarum cumulo premi, abunde liquet.

XV. Cæterum non una in hoc statu *morbi lethalis*, quo omnes laborant, occurrit *varietas*. Nam, quod ipsum perversum concernit *habitum, passiones* diversæ in his, diversæ in illis *dominantur*: unde per se fluit, ut alii in hos, alii in alios actus peccaminosos prorumpant: quin ut iidem hodie his, cras aliis concupiscentiarum stimulis agitentur. Hinc Regnum tenebrarum est Regnum meræ *confusionis*.

XVI. Diversitatis hujus complures existant ac sæpenumero concurrunt causæ, *interne* temperamenti *sanguinis* varia multisque mutationibus *obnoxia mixtura*; *externe* educationis ratio; *exempla* ad imitationem invitantia, *consuetudine: prava*, præsertim generaliores & quæ diuturnitate invaluerunt, *objectorum* boni malive specie illudentium in mundo *differentia, ætatis, sexusque* discrimina, quin & specialis, quam unusquisque sequitur,

vita conditio. Hæc tamen omnia providentiæ divinæ subjecta sunt, quæ malitiam cordis ab omni parte spectandam exhibere vult. Quin diversas Ecclesiæ Oeconomias Deus ita moderatus est, ut diversæ malitiæ atque impotentia carnis facies in apricum producerentur.

XVII. Potissimam attentionem meretur *graduum* in hoc statu diversitas. Nam *malitia inherens* magis in illis apparet, qui absque omni salutis cura peccatis ingurgitati sunt, minus in illis, qui aliquatenus convicti sunt. In illis *conscientia dormiens* omnem salutis spem præscindit, in his *evigilans* aliquam præstat.

XVIII. Priorem classem consideramus ut constitutam sub *Statu securitatis carnalis*, qualis describitur 1. Thess. v. 6. Prov. xxiii. 34. 35. Hæc pro variis causis varios iterum gradus nanciscitur. Nam

(1) Nascitur ex *ignorantia* Eccl. viii. 6. Deut. xxxii. 29. quæ nunquam in totum excusat Rom. ii. 11. 12. Nihilominus magis minusve est *excusabilis* pro mediorem cognitionis sufficientia ac defectu. Luc. xii. 47. 48.

(2) Ex supina salutis *negligentia* quæ *mulis, asinis*, aliisque brutis similes reddit Ps. xxxii. 9. Jes. i. 3.

(3) Ex *obstinatione* contra lucem veritatis.

XIX. Posterior hæc emphatice in sacris describitur. Est enim *σκληροκαρδία* Matth. xix. 8. *σκληροτραχηλία* Act. vii. 51. *cor lapideum* Ezech. xxxvi. 26. *incurcumcisum* Jerem. ix. 26. &c. Exemplum singulare exhibet Pharaon, nec non Zedekia 2. Chron. xxxvi. 13. Dupliciter autem se

exferit, tum per salutis *contemptum*, tum per directam *contra veritatem pugnam*.

XX. *Contemptus salutis* exercetur.

(a) Per longanimitatis divinæ abufum Rom. 11. 4. 5.

(b) Per rejectionem confilii, quod in verbo Dei exhibetur Prov. 1. 25. Jerem. 71. 16. 17. Hinc fequitur, quod, quo clarius & efficacius confilium hoc exhibetur, eo turpior evadat *contemptus*. Atque eapropter fingulare momentum ad contemptus hujus crimen exaggerandum affert gratiofa Evangelii fub Oeconomia Novi Testamenti difpenfatio Hebr. 11. 2. 3. x. 28. 29.

(c) Per ipforum judiciorum, quæ aut alios jam confumerunt, aut ipsis male agentibus prope impendent, vilipendium. De priori Jerem. 111. 8. 9. de posteriori Jerem. v. 2. 3. Atrocius eft, quando illi, qui judicia divina reapse experti funt, illis remittentibus ad vomitum redeunt Exod. 1 x. 34. 35. Amos. 1 v. 6. fq.

XXI. *Contra veritatem aut defenfive aut offenfive pugnatur*. Prius fit tum per mediorem gratiæ evitationem, tum per varia *effugia ac pretextus*, quibus peccator fibi illudit & contra rectiora monentes fe defendit. *Offenfive* aciem inftituunt, qui five verbis quoad veritatem *prophanis*, quoad personas *contumeliofis*, five denique *perfecutionibus* atrocioribus infurgunt contra illos, a quibus corripuntur Jud. 6. 15. Jef. 11 x. 14. 15. Joh. xv. 21. Subtilius, fed & paffim infelicius, idem faciunt, qui confcientiæ morfus violentis remediis, vino, alea, pravis confortiis opprimere contendunt, verum ita agentes id duntaxat lucrantur, ut

ut *conscientiam* adipiscantur *canteriatam*. 1. Tim. IV. 2.

XXII. Ut autem ad hoc fastigium *malitia* aliquando pertingat, *a parte Dei* intercedit *judicium* justissimum in illos, qui mediis salutis diu sunt abusi, quod sapientissimum circa quosdam dispensatur, ut summum robur tyrannidis renebrarum appareat. Verum *a parte hominis* accedit ipsius corruptionis indoles, per quam fit, ut in vitiositate æque ac in sanctimonia progressus detur Apoc. XXI. 11. 2. Petr. 11. 20.

XXIII. Altera classis peccatorum degit in *Statu convictionis* sive *excitatae conscientie*, per quem quasi in confinio proximo Regni gratiæ versantur Act. XXVI. 28. In hunc statum perducti sunt per *ἐλεγχον*, *תוכחה* / *convictionem*, quam Spiritus sanctus non solum *castigans gentes* per opera Dei externa traditionisque Patriarchalis reliquias Ps. XCIV. 10. sed multo magis per præconium verbi sub externa vocatione adhibet, ut veritatis salutaris pondus viæque ad vitam necessariam inflexionem peccator agnoscat Joh. XVI. 8. Hebr. IV. 12. Hæ convictiones *sæpe salutare* sunt; sed & *sæpiuscule abortiuntur*. Illas *genuinas*, has *spurias* appellamus; & in hoc casu *varios effectus* iterum gignunt.

XXIV. *Tristiores effectus* in illis sunt conspicui, qui aut *melancholicis terroribus* acti desperationis laqueo irretiuntur; aut *suppressis conscientie* motibus in majorem *obdurationem* incidunt; aut, cum veritatem oppugnare nequeant, *hypocritice* ei se subjiunt; aut *præparatorios* hos motus pro

initiis gratiæ reputantes, se ipsos misere decipiunt.

XXV. *Tolerabilior* eorum fors est, qui vi conscientiæ adacti multa carnis inquinamenta exunt, externe quoque media gratiæ usurpant, verum ulterius non progrediuntur, quoniam aut *impotentiam* suam prætendunt, aut conversionem suam sub variis prætextibus *procrastinant*.

XXVI. Circa *actus* quoque *vitiosos* distinctio est observanda. Quidam enim sunt huic *statui* cum *statu gratiæ* communes, alii *statui corruptionis* privative congruunt.

XXVII. Quoad priorem classem notamus, *materiam* quidem *actionis praviæ* eandem esse, a quocunque edatur, nihilominus accedere posse circumstantias *personarum, locorum, temporum*, per quas idem numero peccatum plus minusve a statu gratiæ abluat. Tolerari adeoque possunt in *idiota*, in asperiori *persecutione* ac præsentis mortis periculo, nec non sub *Oeconomia Legis*, quæ non possunt excusari in *Doctore*, in *serenis* temporibus, & sub *Oeconomia Evangelii*.

XXVIII. Potissimum autem inter utriusque status peccata discrimen interior eorum forma constituit. Qui enim gratia salutari destitutus est, cum nullum aliud principium agens & impellens, quam carnem, in se habeat, *lucta* contra peccatum, nisi quatenus uno vitioso affectu alium expugnat, est ignarus, & fixum habet male agendi *propositum*, & *pœnitentiæ* circa peccatum, quæ tale, expers est. Hinc *malum facere* cum emphasi ipsi tribui solet Joh. III. 20. 8.

XXIX. Actionum autem, quæ corrupto *statui*

tui *solum* competunt, aliæ aliis sunt *atrociores*. Quædam intra *conatum* subsistunt, aliæ plene *perpeirantur*. Et inter has eminent, quas Scriptura *peccata clamantia* nominat Gen. IV. 10. XVIII. 20. Jac. V. 4. aut quæ *elata manu* fiunt Num. XV. 30. Job. XV. 25. Continuatio frequentior talium actionum, per quam *adjicitur peccatum peccato* Jes. XXX. 1. Ezech. XXI. 14. singulare momentum habet ad corruptionem habituales obfirmamam atque augendam, unde eorum est, qui *se vendiderunt ad faciendum malum*, 1. Reg. XXI. 20. 25. 2. Reg. XVII. 17. Atrocissima sunt, quæ pro *irremissibilibus* declarantur, quorum exempla prudenter ad similes casus transferenda occurrunt Matth. XI. 31. 32. Hebr. VI. 4--6. X. 26. 1. Joh. V. 16. 17.

XXX. Quando *status* hic confertur cum indole vera *Theologia activa*, certum est, quod doctrina ejus, quum præcise & secundum scopum Dei illam revelantis rem perpendimus, ad hanc hominum classem directe non pertineat. Nam ad operandum secundum *Legem operum* peccator nullas vires habet. Formula autem *Fœderis gratiæ*, qualem Evangelium proponit, ad illum non pertinet, qui in illud transire hætenus noluit.

XXXI. Nihilominus plane otiosa circa *statum corruptionis* hæc scientia non est, sed diversimode circa eum versatur. Primo *per indirectum* illum excutere & cum statu gratiæ conferre *regentis* maximi momenti est, ut illi, qui ex eo sunt liberati, accuratius cognoscantur, & ad varia *gratitudinis* erga Deum *humilitatis* quoad seipsos, ac *misericiæ* erga proximum officia incitentur.

XXXII.

XXXII. *Quin & directe*. prout occasio se fitit, hominem *irregentium* hac doctrina imbuere juvat.

(1) Deus exigendi obedientiam etiam ab illis, qui in peccatis mortui sunt, jus habet, quia vigor Fœderis operum per amissionem imaginis divinæ non destruitur, & quia homo corrupteus in hac vita per longanimitatem Dei novis *beneficiorum* vinculis constringitur.

(2) Conversio *hypocritica* a *sincera* non semper quoad alios distingui potest.

(3) Multo magis obscurum est, an qui adhuc dum in statu peccati degunt, non in futurum convertendi sint.

(4) Quoad illos etiam, qui in peccatis ad finem perseverant, doctrina hæc utilis est, quia ipsos sæpenumero ab atrocioribus peccatis absterret, & ad jus Dei cum horrore agnoscendum adigit.

(5) Quoad illos, qui adhuc sunt convertendi, scientiæ hujus diligens tractatio medium salutare erit ad emendationem eorum promovendam, & ad illos sub initiis gratiæ dirigendos.

C A P V T Q V A R T V M.

De homine spectato in statu gratiæ.

S U M M A R I U M.

I. Status gratiæ indoles vera edocetur §. 1---29.

A. Ex

- A. *Ex consideratione nominis* 1---1.
- B. *Ex rei ipsius descriptione* 4---29.
1. *Premittitur definitio* 4.
 2. *Per partes eadem deducitur* 5---29.
 - a. *Quoad essentialia hujus status* 5---14.
 - a. *Quatenus est habitualis in homine* 5---12. *Ubi*
 - N. *Habitualis illa qualitas in genere describitur* 5.
 - U. *Præcipua ejus perfectiones enumerantur* 6---12. *que sunt.*
 - a. *Decentia* 6.
 - b. *Universalitas* 7---11.
 - c. *Insuperabile robur* 12.
 - β. *Quatenus in actionibus elicitis demonstratur* 13.
 - b. *Quoad accidentalia secundum varios gradus & mutationes* 14---29.
 - a. *Hæ ad duplicem statum referuntur* 14.
 - β. *Uterque separatim excutitur* 15---29.
 - N. *In se* 15---27.
 - a. *Status imperfectionis* 15---22.
 - a. *Ejus qualitas* 15---19.
 - *. *Dividitur in statum infantum & ægrotorum* 15.
 - ** . *Primaria ejus symptomata exhibentur* 16---19.
 - b. *Ejus causæ* 20---22.
 - †. *Physicæ* 20.
 - ††. *Morales* 21. 22.
 - b. *Status perfectionis* 23---27.
 - a. *Ejus qualitas docetur* 23---26.

*. *Per*

*. *Per nominis elucidationem*
23.

** . *Per rei ipsius explicationem*
24--26. *ita ut perfectio Christiana*

„ *In sua amplitudine exponatur* 24. 25.

„ *Debite limitetur* 26.

b. *Ejus causa ostendatur* 27.

„ *Relate ad Ecclesiam* 28. 29. *eiusque*

a. *Tum œconomias* 28.

b. *Tum periodos & vicissitudines* 29.

II. *Relatio status gratiæ ad Theologiam activam ostenditur* 30--32.

A. *Vera sententia proponitur* 30. 31.

1. *Negative* 30.

2. *Positive* 31.

B. *Scopuli vitandi indicantur* 32.

I.

Oppositus statui corrupto est STATUS GRATIÆ, qui nomen a *gratia* sortitur, quoniam *gratiam Dei* pro unico fundamento habet, sive *in se*, sive *comparate* cum aliis statibus consideretur.

II. *In se* est merus status *gratiæ*, quoniam originem & *existentiæ* & *continuationis* in solidum *gratiæ* divinæ debet. *Existentiæ*, siquidem effectus est *gratiosi beneplaciti Patris*, *gratiosi meriti Filii*, & *gratiosæ operationis Spiritus sancti. Continuationis*, quoniam illa a continuato influxu gra-

gratiæ illuminantis, justificantis, sanctificantis, conservantis secundum Oeconomiam gratiæ penitus dependet.

III. Per fundamentum *oppositus* est hic status *statui corruptionis*, quoniam homo in illo non amplius *justitia*, sed solius *miseriçordiæ* divinæ objectum est. Nec minus *distinctus* est a *statu integritatis & gloriæ*: ab illo, quia id, quo homo placere Deo potest, in ipso non reperitur, sed paulatim producitur; ab hoc, quia tanta huic statui adhæret *imperfectio*, ut regenitus misericordiæ divinæ ad singula momenta indigeat, ne ex eo iterum excidat.

IV. Intelligimus ergo hic præcise illum statum, per quem *pristina reëtitudo imaginis divinæ*, que intercedente lapsu amissa erat, paulatim restituitur, & in quo electus ac redemptus statim ab initio conversionis, usque ad exitum ex hoc mundo degit. Eodem vero, quo supra, ordine hic iterum inter *essentiam & circumstantias* ejus distinguendum est.

V. Quoad *essentiam* in homine heic deprehendimus *habitum novum* corruptioni nativæ contrarium per regenerationem productum, quem Scriptura *Spiritu* nominat Joh. 111. 6. Gal. v. 17. &c. & sub emblematis *lucis* Ephes. v. 8. nec non *munditiæ, pulchritudinis, libertatis, sanitatis* pingit. Frequentissimum autem est schema *vite*, Gal. 11, 19. 20. Rom. vi. 4. Joh. v. 24. *Vita* hæc non solum *figurate*, sed etiam *per excellentiam* est intelligenda, quoniam talem statum exprimit, in quo perfectissima vitæ species initialiter possidetur. Unde etiam gaudet qualitatibus
excel-

excellentiſſibus, per quas ſtatui corrupto e diametro eſt oppoſitus.

VI. Status igitur, quem hic definimus, primo eſt *digniſſimus & decenſſimus*, utpote qui veram hominis כבוד *gloriam*, conſtituit, per quem redit *imago Dei*, quæ idoneum reddit ad communionem cum Deo exercendam Col. i. 12. 1. Joh. i. 7. & objectum eſt complacentiæ Domini, gaudii Angelorum, approbationis omnium ſanctorum. Unde *juſtus præſtantior proximo* ſuo declaratur Prov. xii. 26.

VII. Rectitudo hæc porro eſt *uniſverſalis*.

(1) Quoad omnes electos, qui in *Chriſto ſunt* Jerem. xxxi. 34. Joh. vi. 37. 45.

(2) *Omni tempore*, quoniam principium vitale Spiritus ſancti indefinenter in regenitis eſt actuoſum Joh. xiv. 16. 17. Jeſ. liv. 10.

(3) Quoad omnes ſingulorum facultates & partes 1. Theſſ. v. 25. Unde habitus hic *novus homo* appellatur Eph. iv. 24. Col. iii. 10.

VIII. Radix ſedesque glorioſæ hujus formæ eſt in mente. Unde dicitur *homo interior* Eph. iii. 16. & *occultus cordis* 1. Petr. ii. 4. Intellectus enim nova *cognitionis luce* radiat Eph. i. 18. 2. Cor. iv. 6. Per illam rectum de Dei perfectionibus & operibus nec non de ſua natura & relationibus conceptum format; in quo juvatur a *phantasia* objecta ſecundum veram indolem ſibi repræſentare & circa *inviſibilia* magis quam *viſibilia* occupari adſueſcente, *memoria* veritates majoris momenti altius ſibi infigente, & *conſcientia*, cujus dictamini reſiſtere deſiit.

IX. Secundum facem, quam *intellectus* præfert, *volun-*

voluntas dirigitur per *ratiocinationem* nexum veritatum cum attentione moraque majori examinantem Prov. II. 4. 5. & *judicium*, quod præjudiciorum catenis exsolutum *spiritualia spiritualiter* *dijudicat* I. Cor. II. 14. 15. Phil. III. 7. Unde nascitur totalis *inversio propensionis*, sic ut non amplius *malum* sed *bonum* velit Rom. VII. 1. 9. 20.

X. Sic ipsa radice omnium actionum, quæ est *voluntas*, funditus immutata, affectibus etiam nova facies induitur. Regina enim eorum voluntas temonem de novo arripit, ad primos eorum impulsus attendit perque illos de novis objectis monita, examini eorum vacat, atque pro eorum natura affectus aut *frenare* aut *incitare* contendit, secundum exemplum Davidis Ps. CXXXI. 2.

XI. Ipsum corpus notabilem mutationem subit, tanquam *domus* a Domino atque incola meliori *cohoneſtata*, propter quem *Templum Spiritus sancti* I. Cor. VI. 9. nominari meretur. Ex quo enim *membra* ejus *in arma justitiæ* sunt constituta Rom. VI. 13. *ſigillum Dei* non solum in fronte, sed etiam in omnibus membris, præcipue in *lingua*, gerit. *Sensuum* quoque ministerio non ad fomitem concupiscentiæ suæ per creaturarum abusum, sed in illum finem uti contendit, ut in characteribus Creatoris, qui rebus invisibilibus sunt impressi, delicietur, & dominium in creaturas legitime exercent. Sic regenti *arbores* sunt, quorum ipsa *folia non marcescunt* Psalm I. 3.

XII. Singulare præterea præclari hujus habitus *reducti robur* est, ita ut non solum reliquiis per-

C

ver-

veræ naturæ, quin Satanæ & toti mundo, sit *inexpugnabilis*, sed etiam in corruptionis residuæ oppugnatione tamdiu persistat, donec plene eam expulit 1. Joh. v. 4. Rom. viii. 37. Phil. iv. 13.

XIII. Cum autem *arbor bona* non possit *malos fructus* ferre Matth. vii. 18. xii. 35. hinc ex mutato in melius mentis habitu oriuntur *actiones bonæ*, eæque non secundum hoc illudve, sed secundum omnia præcepta Dei Luc. i. 6. Similes enim sibi ipsis ab omni parte esse enituntur, qui tanquam *lapides quadrati* ad spirituale Sanctuarium Domini adaptantur.

XIV. Hoc non obstante *imperfectiōne* notabili hic status laborat, propter reliquias *carnis*, quibuscum *Spiritus* perpetuo conflictandum habet. Prout autem illæ aut paulatim subjugantur, aut nova subinde incrementa accipiunt, ipse *status gratiæ* seu vitæ spiritualis tum *gradus* tum *vicissitudines* certas habet Prov. iv. 18. Hinc nascitur discrimen inter *statum imperfectiōnis & perfectiōnis*, Scriptura distinguente inter *imperfectos & perfectos* Eph. iv. 13. Uterque aut *in se*, aut *relate* ad varias Ecclesiæ *œconomias*, considerari potest.

XV. STATUS IMPERFECTIONIS is est, in quo effectus gratiæ salutaris relate ad alios fideles aliorumve temporum experientiam admodum tenues apparent. Obtinet autem hæc imperfectio vel in vitæ spiritualis *initio*, vel in *progressu*. In illo facultates spirituales nondum satis se exercuerunt, in hoc non recte impenduntur. Prior est *status infantie* qualis est puerorum relate ad *adultos* Hebr. v. 12. 13. 1. Joh. ii. 12 -- 14. posterior est *status*

status aegritudinis, a cōditiōis, infirmitatis, qualis est aegrotorum, sive ex interna mala dispositione, sive ex vulneribus externe inflictis 1. Theff. v. 14. Ezech. xxx v. 4.

XVI. *Symptomata* utriusque status admodum propinqua sunt, atque inter se alternant. Illi enim, qui jam aliquousque in viis Domini videntur progressi esse, ad initia sæpe relabuntur, & denuo *infantibus* similes evadunt. Aliquando uterque status concurrit, quando in ipso limine vitæ spiritualis impingitur. Sed & in varietate sæpe Domini directio ludit, quando *pueri* multum præcurrunt eos, qui jam diu in gratia vixerunt, ita ut *centum annorum* esse videantur Jes. lxxv. & *ultimi primi* evadant. Notari ergo tantum in genere debent, quæ statum regenti imperfectiorem reddunt.

XVII. Quum agimus de imperfectiōne spirituali, sedem ejus in *anima* potissimum quærere debemus. Intellectus adeo modica est cognitio, ut *lacte* opus habeant, *non solido cibo* Hebr. v. 12. 1. Cor. II. 1. 2. *Judicium* præjudiciorum nebulis obscuratum multa non solum *erroris*. sed & *amentia ac stultitia* vestigia residua ostendit Gal. III. 1. Psalm lxxxv. 9. Hinc in *voluntate* fidei & amoris multiplex nascitur eclipsis, quapropter regenti *calamo quassato & lino fumiganti* conferri possunt Jes. xlii. 3. *Mat. 12.*

XVIII. Cum interna dispositione eousque infirmata connexa est labe, quæ ipsis *officiis* affricatur.

(1) *Quædam officia*, quamvis impleantur, debita tamen illis deest forma Apoc. I. 11. 2. Certa

quidem ratione id de quibuscunque officiis prædicari potest. Nihilominus alia aliis magis sunt imperfecta, unde *manus remissa & genua labantia* ipsis fidelibus tribuuntur Hebr. XII. 12.

(2) Quædam officia plane intermittuntur. Gal. V. 7.

(3) Quin variis *lapsibus, aberrationibus, vacillationibus* expositi sunt Jes. XI. 30. Ps. XIX. 14. Job. XXXIII. 10. veluti ex specialiori virtutum ac vitiorum recensione patebit. Lapsus hi alii aliis sunt graviores, & eousque aliquando progrediuntur, ut non tantum dubitari possit, an unquam verum gratiæ adfuerit initium, sed etiam nova & extraordinaria gratia ad scintillam residuam resuscitandam requiratur, quæ tanquam nova vivificatio ex sopore morti vicino consideratur Ps. CXIX. 25. Jes. LV. 1. 15. Unde etiam tales casus facile in exemplum non sunt trahendi.

XIX. Nihilominus in hac ipsa mortis spiritualis palpabile inter *lapsus* Sanctorum & *peccata dominantia*, irrogenitorum discrimen superest. Turpissima regeniti commaculatio optimo aspectui hypocritæ conversi est præferenda. Spiritus a carne premitur, sed nunquam penitus opprimitur. Residua est *radix rei* Job. XIX. 28. & scintilla, quæ *refocillari* potest Apoc. III. 2. Ipsæ actiones prævæ non ex firmo animi proposito, sed ex *affectuum* abripiente *impetu* oriuntur Rom. VII. 15-17. Eadem conjunctæ sunt cum *conscientiæ mollitie* & ad convictiones novas suscipiendas facilitate, disponente ad seriam resistiscentiam, quæ semper sequitur, Cant. V. 1. 3. 4. XX.

XX. Omnes hæ variationes dependent a liberrimo Dei beneplacito, cui placet in opere gratiæ *gradatim* procedere, multaque libertatis suæ exhibere specimina. Nihilominus consilio ejus & internæ ipsorum regenitorum dispositiones inserviunt. Quare *causas* infirmitatis in *illis ipsis* notare fas est. In quibusdam sunt *physicæ*, in illis nempe, in quibus facultatum naturalium usus secundum dicta Cap. 11. §. 14. laborat, sive illum parciorem a nativitate habeant, sive per immisos *morbos*, *senectutis incommoda* Eccl. XII. 1. aliave ratione perdiderint.

XXI. Plerumque tamen etiam accedunt *causæ morales*, proxime in ipsis regenitis occurrentes, per incitiam, incogitantiam, mediorum ad profectus urgendos idoneorum neglectum, gratiæ acceptæ vilipendium, vigilantia defectum, superbiam spiritualem, quæ talia sunt, ut non solum naturali sua indole animam robore spirituali privent, sed etiam justum Dei judicium provocent.

XXII. Accedunt graviores *tentationes* tam externæ quam internæ, suo loco latius enarrandæ, quarum licet Deus author non sit Jac. 1. 13. nihilominus *sapienter* illas dispensat, ut ad tempus iis succumbant fideles, quoniam hoc pacto suam independentiam, misericordiam erga alios provocat.

XXIII. Oppositus huic infirmitati est *status* ΠΕΡΙΩΤΗΤΑ τελειότης, seu PERFECTIIONIS CHRISTIANÆ, Col. III. 14. Hebr. V. 14. VI. 1. Cum autem illa duplex sit vel *imputata*, qua *in Christo perfecti sunt* credentes Col. II. 10.

vel *inherens* per sanctificationem producta, potestremam hic potissimum innuimus. Quoniam autem sic quoque nomen *τελειος*, *perfectio*, latius patet, hic præcise intelligimus *summum vitam spirituales*, quem fidelibus in hac vita attingere datur, *gradum*. Eph. IV. 13.

XXIV. Quamvis certissimum sit, perfectionem sanctis in hac vita non *absolute*, sed *comparative* secundum modulum suum tribui, eximium tamen statum & perfectioni Ecclesiæ triumphantis proximum per eam designari patet; unde tanquam peculiaris *glorificatio* fidelium consideratur 1. Cor. III. 8. Rom. VIII. 30.

XXV. In illis sane, qui hoc sensu *perfecti* dicuntur.

(1) Emicat profundior virtutum viarumque Dei per variam experientiam acquisita cognitio 1. Cor. II. 6. iudicii spiritualis acumen & maturitas, ferventissimus voluntatis erga Deum amor, ex testimonio bonæ conscientiae prognata fidei *πληροφορία* & fiducia, alacritas & robur ad omnia impedimenta mascule expugnanda, affectuum sedata tranquillitas, exemplaris totius externæ conversationis sanctimonia.

(2) Nec desunt sæpe *fructus* perfectiores in oculos occurrentes, quo referenda præcipue singularis in aliis Christo lucrandis atque charisma suum ad communem Ecclesiæ ædificationem impendendam zelus, nec non *facta heroica* in magnis afflictionibus & tentationibus, quorum catalogus occurrit Hebr. X. Confer præcipue vs. 33-38. Specialiora ab aliis adduntur, sed quæ
minus

minus digna sunt, quam ut in hunc censum referantur.

XXVI. *Limites* certos ei ponere non licet. Generatim duos figit verbum Dei, unum per *promissiones*, alterum per *testimonia* aliis sanctis, quos inter *Paulus* eminet, data. Verum non expressiones tantum latius strictiusque sumi possunt, sed etiam neque promissiones passim sunt universales, neque modulus major, quo Deus quosdam donavit, temere omnibus est applicandus. Id liquet, neque omnes credentes ad hunc statum eniti, neque qui illum obtinuerunt, omnibus vicissitudinibus ereptos esse.

XXVII. Vera atque unica tantorum profectuum causa est eadem *gratia Dei*, a qua origo operis boni fuit Phil. 1. 6. Hebr. x. 1. 2. Licet enim ordinario per mediorum usum eousque fideles annitantur, media tamen illa neque per se quicquam valent, neque semper adhibentur. Sed illi, quos Deus ad perfectionis excellentiorem gradum vocat, *extraordinarius* Spiritus sancti *charismatibus* eum in finem imbuuntur. In Deo autem potissima ratio est merum ejus *beneplacitum*. Nihilominus suas quoque hic partes habet & *sapientia*, qua Deus exempla omnifufficiencie suæ ad aliorum incitamentum extare, & *veracitas*, qua fidelitatem suorum initialiter jam in hac terra gratiose remunerare vult.

XXVIII. Diversitas & variatio horum statuum a *vicissitudinibus Ecclesie* non parum dependet. Ecclesia in genere Gal. iv. 1. sq. adsimilatur homini paulatim *crescenti*. Sub promissione similis fuit *infanti*, sub lege *puero* per *pædagogos* coë-

cendo,

cendo, sub Evangelio *juveni*, qui ipse paulatim ad plenam *maturitatem* ultimis temporibus sistendam promoveretur. Unde liquet majorem interioris hominis splendorem temporibus novi Testamenti, quam præcedentibus competere 1. Cor. 1. 4-7. 2. Cor. 111. 18. 1. Thess. 1. 3.

XXIX. Habet tamen & Ecclesia N. T. *Luna* instar sua incrementa & decrementa. Apostolicæ Ecclesiæ *perfectio* singularis laudatur Ps. l. 2. Cant. 1. 15. Act. 11. 42-47. 1v. 31. 32. 1. Cor. 1. 5. 6. 7. &c. Verum illa lapsu temporis non parum obscurata est, ita tamen, ut in maximis tentationibus saltem per quorundam confessorum excellentem gratiæ modulum ex ipsis quasi tenebris emicuerit Cant. 1v. 1. 7. - v. 3. 9. Apoc. xiv. 5. Constantissima autem & latissime patens Ecclesiæ pulchritudo futuris seculis est reservata Apoc. xxi. 2. 11. 18-23. Discrimina hæc ad promissiones & propheticas descriptiones *status perfectioris* Ecclesiæ rite intelligendas insignem usum habent.

XXX. Ad hunc gratiæ statum formandum promovendumque Theologia *activa* proxime est accommodata. Certum quidem est, quod omnis actuositas hominis regeniti pendeat a gratia Dei, qui *esse velle esse perficere* operatur Phil. 11. 13. Unde quicquid agit homo regenitus, est *opus Dei in ipso* ac per ipsum agentis Joh. 111. 2. & sigillatim Christi Gal. 11. 20. Joh. xv. 4. 5. ac Spiritus sancti 2. Cor. 111. 5. Gal. v. 25. Quare omnis quoque gloria rectæ operationis ad Deum in solidum redit Apoc. 1v. 10. 11.

XXXI. Quamvis autem hoc pacto creatura no-

va *caussa secunda* ac *dependens* sit, nihilominus *vera actionum suarum causa* est. Hinc Scriptura τὸ ποιῶν / ποιῶν, πράττειν, ἐργάζεσθαι, *facere, operari, facere voluntatem Dei, facere veritatem* &c. ei sæpenumero tribuit Ephes. vi. 6. Joh. 111. 21. x111. 17. Phil. 11. 13. Hinc opera, quæ interdum Deo tribuit, aliis in locis ipsis regenitis adscribit v. gr. *purificationem animarum* 1. Joh. 11. 3. 1. Petri. 1. 22. Adde rationes:

(1) Quod simili modo Deus concurrat in operibus physicis:

(2) Quod gratia facultates naturales hominis non destruat, sed perficiat:

(3) Quod hoc proprium opus sit Spiritus sancti, ut fideles ad bonum *actuosos* reddat Ezech. xxxvi. 27. Zach. x. 12.

(4) Quod absque hoc nulla competeret novo homini *libertas*:

(5) Multo minus *vita*, cujus essentiam absolvit actuositas interna principio suo conveniens Gal. v. 25.

(6) Quod nisi hoc admittatur, omnia *proposita* ac *vota* essent irrita, quæ fideles pie fundunt Cant. 1. 4. Jos. xxiv. 15.

(7) Quin omnia denique *præcepta*, quæ utramque Scripturæ paginam conficiunt, si res aliter se haberet, in vanum essent.

XXXII. Ex his duabus veritatibus inter se collatis liquet, quomodo prima Doctrinæ Activæ fundamenta evertantur tam ab illis, qui aut *Liberum Arbitrium* in locum *Gratiæ* substituunt, aut *Gratiam* cum *Pasionistis* in meram operationem *moralem* convertunt; quam ab illis, qui cum

Quietistis, aliisque Pseudomysticis summum perfectionis gradum in meram *contemplationem* convertunt, ad quam euectus nihil amplius agit, sed agentem potius Deum *patiatur*.

CAPVT QVINTVM.

De norma suprema actionum hominis regeniti, Lege Dei.

SUMMARIUM.

Post nexum ostensum §. 1. agitur

I. De Lege Dei in genere 2. 3.

A. Nomina eius recensentur 2.

B. Definitio datur 3.

II. In specie tractatur 4 --- 35.

A. De Authore Legis 4 --- 8. qui est

1. Solus Deus 4 --- 7. Id probatur

a. Ex Scriptura 4.

b. Ex rationibus 5 --- 7. que gloriam hanc

a. Creaturis eripiunt 5.

β. Deo dant 6. 7.

N. In Regno naturæ 6.

∩. In Regno gratiæ 7.

2. Oeconomice Filius Dei 8.

B. De Lege ipsa 9 --- 35. que duplex est

1. Lex naturalis 9 --- 12. Illa

a. Definitur 10.

b. Autoritas eius asserit 11. 12.

a. Pra-

- α. *Prestantiam eius indicando* 11.
 β. *Exceptiones refellendo* 12.
2. *Lex revelata* 13 --- 35.
- a. *Definitio eius exhibetur* 13.
 b. *In deductione specialiori* 14 --- 35.
agitur
- α. *De indole hujus Legis* 14 --- 24.
qua spectatur
- N. *In se, & comprehendit*
- a. *Materiam* 14 --- 18. *constantem*
- α. *Præceptis* 15 --- 17. *distinctis in leges naturales* 16. & *positivas* 17.
 b. *Sanctione* 18.
- b. *Formam* 19 --- 23. *seu perfectionem, ad quam refertur*
- α. *Perspicuitas* 20.
 b. *Universalitas* 21. 22. *non exclusis.*
 †. *Velleitatibus* 21.
 ††. *Adiaphoris* 22.
- c. *Infallibilitas* 23.
- γ. *Comparetate cum Lege operum* 24.
- β. *De promulgatione* 25 --- 35. *que est*
- N. *Externa* 25 --- 32.
- a. *Sive fiat directe per verbum* 25 --- 29. *idque*
- α. *Imperfectius ante Christum* 26
 b. *Perfectius sub Evangelio* 27 --- 29.
- b. *Sive*

- b. *Sive fiat indirecte per exempla* 30 --- 32. *qua*
 a. *Recensentur* 30. 31.
 b. *Perfectis sub N. T. revelata esse docetur* 32.
2. *Interna per opus Spiritus in conscientia illuminata* 33 --- 35. *quod*
 a. *Describitur* 33. 34.
 b. *Necessitas ejus indicatur* 35.

I.

Indicavimus *homines*, quos Theologia Activa, format. Nunc propius descendimus ad contemplandas *actiones*, circa quas formandas proxime occupatur. Quam in rem primo *norma* generatim est consideranda, ac deinde pressius *forma* ipsa excutienda, quæ ex normæ collatione actionibus inducitur.

II. Norma est LEX DEI, de qua suavem conceptum ipsa nomina תורה & Νόμος, moderamen *rationale* & *jucundum*, tanquam *Pastoris*, norantia, gignunt. Sed & eleganter ὁδὸς, *via*, קו / *linea*, κανὼν, *regula*, ἀμύσσις, *speculum* dicitur. Specialiorem emphasin vocabula חוק / מצוה / פקודה / משפט / רבר / Εντολή, προσαγμα, δικαίωμα, &c. habent.

III. LEX DEI est *regula agendi a Deo*, tanquam *summo Domino*, & *judice*, per *dictamen conscientie* & *sacram Scripturam promulgata*, secundum quam *homo omnes suas actiones componere debet*, ut *finem a Deo*

a Deo propositum per media Deo placencia assequatur.

IV. Deum tanquam *unicum Legislatorem* agnoscit Scriptura Jac. i v. 12. exclusa omni secundum proprium arbitrium vivendi potestate Num. xv. 39. omnique autoritate hominum, tam politica quam Ecclesiastica Act. i v. 19. nisi in quantum potestas humana est a Deo instituta Matth. xxiiii. 3. Mal. ii. 7. Matth. xviiii. 8. & *ministra Dei* Rom. xiiii. 4. Unde omnis *authoritas humana in auctoritatem ipsius Dei* resolvitur. Æternis fundamentis hæc veritas innixa est. Legislator enim summus esse nequit, nisi qui absoluta & *dominandi potestate & iudicandi facultate* pollet.

V. Utrumque nulli creaturæ neque *humana*, neque *angelica* competit. Homo neque *sui ipsius*, neque *aliorum Dominus*, Judexve esse potest. Nullum habet in se *jus domini*, quoniam a se non dependet, nullam *iudicii facultatem*, quoniam sibi ipsi non sufficit. Nec prætere posse aut *dominium in alios*, cum natura omnes homines pares creaverit, aut *iudicium*, cum multo minus aliis, quam sibi sufficiat. *Angelorum* eo minor hic habebitur ratio, quoniam quoad illos non solum eadem rationes redeunt, sed etiam tale commercium deest, quale ad Legem ferendam *homini* requiritur, cum ne quidem, nisi per Revelationem, Angelorum existentia nobis innotescat.

VI. Tota ergo hæc gloria ad Deum redit, qui & in hominem generatim & in *regentium* speciatim hanc auctoritatem exercendi *ἐξουσίαν*, id est, *potentiam æque ac potestatem* habet.

(1) Quod

(1) Quod sit summus omnium hominum *Domini* Jud. vi. 4. asseritur, & liquet, tum ex eo, quod *vitam & halitum & omnia dederit* Act. xvi. 1. 25. quod in singula momenta *sustentet* vs. 28. quod omnium *beneficiorum* externorum in singula momenta *Author* sit Act. xv. 17. tum ex eo, quod *tales facultates* homini indiderit, per quas ad servandum *Legem Dei* idoneus est.

(2) Quod idem sit omnium hominum *Judex*, ex eo recte derivat Apostolus, quod *potens sit servare & perdere* Jac. iv. 12.

VII. Fortiora sunt, quibus illi in *Statu Gratia* constringuntur, qui *peculium ac proprietatem* Dei evaserunt. Nam eorum est *Domini* in illo Regno lucis, in quo *nova* ejus *creatura* facti sunt, ac Deum Patrem in Christo per Spiritum pro unico *Authore ac Conservatore* vitæ spiritualis, illarumque facultatum *Restauratore* habent, per quas *idonei* redduntur *ad faciendum voluntatem* ejus Hebr. xiii. 2.

VIII. Et cum *Regnum Gratia* œconomice *Filio Dei* sit datum, cui *jus Domini* in electos variis de causis contradistincte ad Patrem ac Spiritum Sanctum competit, præsertim sub Novo Testamento 2. Cor. vii. 6. quique *Judex* simul universalis est constitutus Joh. v. 22. 27. hinc gloria *Legislatoris* summi ei præcise tribuitur, quam in typo sub Veteri Testamento, in antitypo autem sub Novo Testamento ostendit Exod. xxiii. 22. Jes. xxxiii. 22.

IX. Quod Deus jure hoc suo uti *voluerit*, de eo non est dubitandum, quoniam sine Legis suæ præscriptione finem, in quem hominem condidit, non

non attigisset. Actū ergo Legem talem pepigit & promulgavit, quam homo in amissim actionum suarum ponere poterat. Diversimode autem hæc *promulgatio* instituta est, quæ ansam dat distinctioni inter *Legem naturalem & revelatam*.

X. LEX DEI NATURALIS seu OPEUM est promulgata per ipsum *lumen rationis*, quod strictius alias *conscientia* solet dici, & comprehendit *principia veritatum moralium per creationem indita ac post lapsum etiamnum residua* Rom. 11. 14. 15. sive per ea intelligas ipsa *primigenia axiomata moralia*, sive *consequentias* ex illis legitime deductas.

XI. *Principia* hæc Legis vim habent, quia illis qualitatibus pollent, quæ ad authoritatem Legis *divinæ* requiruntur. Nam

(1) *Perspicuitate* sua omnibus attendentibus innotescunt,

(2) *Amplitudine* sua ad quascunque actiones extendi possunt,

(3) Quod caput rei est, certam atque *infallibilem* vivendi regulam exhibent. *Infallibilitas* hæc sequitur.

(a) Ex *divina origine*, quoniam principia hæc pertinent ad *ideas innatas*, una cum ipsa creatione immediate intellectui humano inditas.

(b) Ex *qualitatibus* Legis hujus internis, tanto Authore dignis, quales potissimum sunt Legis *sanctitas*, & *equitas*.

(c) Ex *immutabilitate*, qua etiam post lapsum in ipso Statu Gratiæ subsistere pergit.

(d) Quia in Lege revelata semper supponitur.

(e) Quia

(e) Quia hoc nisi esset, peccator *convinci* & ἀναπολογητος reddi non posset.

XII. Ad præcipuas *objectiones* pertinet.

I. Quod inter Gentes rarus admodum sit etiam de communibus veritatibus consensus. Resp. Propter concupiscentias pravas, accedente iudicio Dei Rom. I. 21. 28.

II. Quod etiam illi sæpe falluntur, qui plus attentionis afferunt. Resp. Non ob dissensum in axiomatibus fundamentalibus, sed quoniam ad consequentiarum nexum non debite attendunt.

III. Quod ipse Deus a *Lege nature* aliquando dispensaverit. Resp. Exempla, quæ in hanc rem producuntur, non stringunt. Fortissimum est, quod desumitur a mandato Abrahamo facto, ut *Isaacum sacrificaret*. Verum neque Deus factum hoc consummari permisit, & iuste id præcipere potuit, *tum* quia omnis peccator, qualis etiam Isaacus erat, mortem promeruit, *tum* quia aliud est *sacrificare*, aliud simpliciter *occidere*, *tum* quia ipse Abrahamus per fidem persuasus erat, mortem hanc non fore peremptoriam. Quæ a furto *Agyptiorum* aliisque *Legibus positivis* effugia formantur, minoris etiam momenti sunt.

XIII. Legi huic *naturali* per peccatum violatæ Deus substituit Legem ad statum peccatoris electi magis accommodatam, quæ LEX REVELATA, *Lex Fœderis gratiæ*, & oppositæ ad *Legem operum* LEX FIDEI appellari solet. Rom. III. I. Hæc comprehendit *normam*, a Deo per Christum reconciliato exhibitam, secundum quam peccator electus & vocatus per gratiam Dei se convertere & in studio fi-
dei

& dei ac sanctificationis ad perfectionem pergere debet. Hujus rationem nos habere potissimum oportet. Quare ejus tum *indolem*, partim *in se*, partim comparate ad *Legem operum*, tum *promulgationis modum* prescius contemplantur.

XIV. Ad materiam *Legis* referimus non solum *præceptum* ipsum, sed etiam *sanctionem* ejus. Nam præterquam quod Deus sapientissime sanctionem cum præcepto *Legis* eodem halitu indivulse conjunxit, *sanctio* quoque implicitum habet præceptum, de *sine*, quem, qui *Legem* implet, in actionibus suis sibi præfigere, adeoque quid pro *vero suo bono* agnoscere & qua tale sectari, quid ut *summum* verumque *malum* abominari ac timere debeat.

XV. Præceptorum *Legis* duæ sunt classes. Quædam stricte & necessitate naturæ ex *sanctitate Dei*, aliæ, saltem quoad nostrum conceptum, magis ex *libertate* ejus fluunt. Hinc ansa nascitur distinctionis in *Leges naturales* seu *necessarias*, & *positivas* seu *arbitrarias*. Priores alii *morales*, posteriores *ceremoniales* dicunt.

XVI. *Naturales* iterum distingui possunt in *absolutas* & *Hypotheticas*. *Absolutæ* statui gratiæ cum statu innocentia communes sunt, & ab omnibus hominibus quacunque data occasione exiguntur. *Hypotheticæ*, quamvis ejusdem universalis sint obligationis, statum tamen certum prærequirunt, & sunt vel *universales* vel *particulares*. *Hypotheticæ universales* sunt illæ, quæ non nisi *Statum Peccati* supponunt. Sic posito peccato requiritur pœnitentia. *Hypotheticæ particulares* sunt, quæ

D

certæ

certæ *relationi, aetati, sexui, vitæ functioni* peculiari-
ter incumbunt.

XVII. *Positivæ Leges* sunt, quæ ex speciali
quadam *Revelatione Dei* fluunt. Tales olim fuere
Leges ceremoniales in monte Sinai datæ, & adhuc
sunt *Leges de Sacramentis*. Earum *sanctitas* quam-
vis a *priori* demonstrari nequeat, a *posteriori* ta-
men *sapientia & aequitas* Legislatoris in illis eluce-
scit, quoniam cum scopo Dei in consilio gratiæ
& cum temporum, in quibus feruntur, ratione
egregie conveniunt.

XVIII. *Sanctio* hujus Legis consistit in *promis-
sione* tum *summi boni* sub nomine *vite æternæ*, illis,
qui obedientiam fidei præstiterunt, expectandi
in fine curriculum, tum omnium *mediorum*, quibus
illi, qui hanc Legem suscipiunt, adjuvandi in
Legis præstatione, & per quæ in Statu Gratia
infallibiliter ad finem usque conservandi sunt.
Jes. LV. 3. Prov. VIII. 34. Jerem. XXXII. 40.
Quare quamvis hæ promissiones aliquam *premi
& mercedis* habeant figuram, nihilominus ex *me-
ra gratia* absque ullo *merito* intercedente im-
plentur.

XIX. Quoad formam *Lex hæc Jehovæ* merito
perfecta dicitur Ps. XIX. 8. Rom. XII. 2. quoni-
am qualitates illæ, a quibus autoritas Legis
divinæ dependet, in *Lege revelata* manifestæ
sunt.

XX. *Perspiciuitate* singulari præ aliis partibus
Scripturæ illa pars radiat, quæ agenda præscri-
bit, unde *lucerna pedi* dicitur Ps. CXIX. 105. Ea-
propter non est opus, ut sensus Legis ab ulla ca-
thedra humana *definiatur*, sed attentio tantum &
inve-

investigatio uniuscujusque, qui viam ad vitam discere cupit, requiritur Jerem. xxxi. 34.

XXI. Porro *amplitudo* ejus eousque patet, ut ad omnes actiones humanas, earumque gradus ac circumstantias, tum per latissimum dictorum Legislatoris sensum, tum per legitimam consequentiam, applicari possit Psalm. cxix. 96. Rom. viii. 14. Extendit ergo se hæc regula etiam ad *Velleitates*, quas Scholastici *motus primo-primos* appellant, atque a *motibus morosis*, qui *moram* in mente per voluntatis plenioris consensum faciunt, ea fini distinguunt, ut concupiscentias quasdam inordinatas peccatorum numero eximant.

XXII. Ipsa *Aaiaphora* seu *actiones indifferentes*, quas vocant, huic Legi subijcimus, quando in nexu cum omnibus suis circumstantiis considerantur.

(1) Quia gloria Dei finis est, ad quem omnes actiones tendere debent Col. iiii. 17. 23. 1. Cor. x. 31.

(2) Quia, *quicquid non sit ex fide, peccatum est* Rom. xi v. 23.

(3) Quia ex pluribus actionibus, quæ possunt gloriæ Dei subordinari, illa semper est eligenda, quæ magis gloriam Dei promovere nobis videtur.

(4) Quia alias independentiæ voluntatis nostræ, quoad quasdam saltem actiones, rima pateret.

XXIII. Neque de *infallibilitate* hujus Legis dubitandi ansa suppetit. Erroris in illa nullum est periculum Jes. xxv. 8. Nil est nisi *veritas* Psal. cxix. 36. Pl. xix. 8. & *via veritatis* Pl. cxix. 30. 160.

(1) Quod sit *divina originis*, ex iisdem argumentis liquet, ex quibus Revelationis totius, cuius hæc Lex partem insignem constituit, divina inspiratio probari solet.

(2) Est Lex *sanctissima*, quia in ipsa sanctitate Dei fundata est, & perfectam sanctitatem creaturæ pro scopo habet. Ps. xix. 9. Rom. vii. 12. Hoc ipsæ Gentes agnoscere & attestari debuerunt Deut. xv. 8.

(3) Est Lex *equissima*. Nam ad veram felicitatem ducit 1. Tim. i. 8. Mich. vi. 8. Possibilis quoque est, quia ad imbecillitatem hominis regenti est accommodata, & propterea *iucundissima* Psalm. xix. 8, cxix. 103. Matth. xi. 30. 1. Joh. v. 3.

(4) Est denique *immutabilis & indispensabilis*. Nam Lex & Propheta ab ea pendent Matth. xxii. 40. idque non solum quoad omnia, sed etiam quoad *singula præcepta*, utpote quæ *nexum indissolubilem* inter se habent Jac. i. 10. 1. Joh. iv. 20. Nihil aut addendo aut demendo mutandum Deut. xv. 2. xii. 32. Merito ergo *æterna* dicitur, Jcf. xi. 8. Matth. v. 8. Luc. xv. 17. Quare divortium hic facimus tam ab *Antinomis*, qui constantiæ Legis divinæ in genere, quam a *Pontificiis*, qui necessitati quarundam saltem partium, quas solent *consilia Evangelica* appellare, præjudicium afferre tentant.

XXIV. Quamvis autem quoad essentialia artus sit inter *Legem fidei & Legem operum* consensus, notabilis tamen inter utramque occurrit differentia. Nam

(1) *Legislator* sub alia schesi, non simpliciter
ut

ut Deus, sed ut Triunus, ut reconciliatus, sistitur.

(2) Homo, cui hæc Lex præscribitur, in alio Statu occurrit, non *instituto* sed *restituto*.

(3) In præceptis Legi amoris superaccessit Lex fidei & pœnitentiæ, ac propter fragilitatem naturæ humanæ conjuncta sunt præceptis affirmativis plura præcepta negativa seu interdicta. Utraque servanda, non ut *media ad justitiam*, sed ut officia gratitudinis, non perfectione graduum, sed partium, non propriis viribus, sed per auxilium Spiritus sancti.

(4) Promissioni vitæ accessit promissio perseverantiæ. Unde nec comminationi quoad illos, qui huic Legi se subjiciunt, ullus locus adest. Ex quo capite Paulus affirmat, quod *justo Lex non sit posita* 1. Tim. 1. 9.

XXV. Ut ad notitiam nostram hæc Lex veniret, accedere debuit *promulgatio* majestate, sapientia & bonitate Legislatoris digna. Illa est vel *externa* vel *interna*. *Externa directe* facta est per Scripturæ sacre institutionem. Non solum enim insignem ejus partem *norma vitæ* conficit, sed etiam is Scripturæ scopus est, ut *sanctiorem* hominem reddat Joh. xvii. 17. 2. Tim. 1. 11. 16. 17. Hinc totum doctrinæ Evangelicæ corpus תורה dicitur Ps. 1. 2. xix. 8. &c.

XXVI. Certis autem gradibus systema Legum divinarum coaluit. Radicaliter jam traditum est sub œconomia *Promissionis*. Latius propositum est in monte *Sinai*, tum per ipsum *Decalogum* immediate Dei potentia pronuntiatum, tabulisque duabus inscriptum, tum per mediate a Mose ad-

ditas Leges , quæ ex parte *morales*, ex parte *ceremoniales* fuere. Nam quæ *forenses* dicuntur , ad alterutram classem ex his duabus referri debent.

XXVII. Plenissime autem sub Evangelio Christus & Apostoli ejus hanc Legem tradiderunt secundum promissionem *Jes. 11. 3. XLII. 4.* Abhinc Lex illa appellata est *Lex Christi Gal. VI. 2. Lex Spiritus vite Rom. VII. 1. 2. Lex justitiae Rom. IX. 31. Lex perfecta & Regia libertatis Jac. I. 25. 11. 8. 2.*

XXVIII. Lex hæc quoad *essentialia* eadem est cum Lege ab initio audita. Hinc summa hujus Legis proponitur dictis ex ipso Mose excerptis *Matth. XXI. 37. sq.* Hoc contestatur Apostolus *Rom. X. 11. 8. 9. 10.* qui etiam passim verba Decalogi urget *Rom. XII. loc. cit. Ephes. VI. 2. 3. &c.* Hinc *Legis Mosis meminisse* oportet *Mal. IV. 4. & preceptum novum simul preceptum veteris* appellatur *1. Joh. 11. 7.* Neque ullum in contrarium produci potest. Quod probe tenendum contra illos , qui cum Judæis & Gnosticis Christum tanquam *novum Legislatorem* considerant.

XXIX. In *circumstantiis* tamen quandam occurrere differentiam negari nequit.

(1) *Lex* in Vet. Testamento lata est per ministerium *Angelorum & Mosis*, in Novo per ministerium *Filii & Spiritus sancti*; illic *obscurius & modo tremendo*, hic *explicatius suaviusque prolata*; illic *solis Judæis*, hic *Judæis & Gentibus data*; illic *cerementarum stipata choragio*, hic *nuda atque simplex.*

(2) Porro *Sæntioni* superpondium accessit per bene-

beneficia gratiæ non *exhibenda* sed *exhibita* ; ac promissiones *future felicitatis* luci majori expositas, quæ stimulum fortio-rem ad servandum eam addunt.

XXX. Sed & *indirecte* ad promulgationem Legis pertinet *illustratio* ejus per *exempla*, quæ & modum implendi Legem in pictura exhibent, & studium acuunt. Sunt autem hæc exempla vel *perfecta* vel *imperfecta*. Ad *perfecta* referimus:

(1) *Exemplum ipsius Dei*, quoniam conformitas cum Lege est *imago ejus* Ephes. IV. 24. V. 1. Matth. V. 28.

(2) *Exemplum Filii Dei* in carne omnem *justitiam implentis* Matth. III. 15. ut non solum se demonstraret esse *imaginem Dei invisibilis*, sed etiam *perfectissimum vita Deo placentis typum* populo suo exhiberet Rom. VIII. 29. Quare exercitium bonorum operum reapse nihil aliud est, quam Christi *sequela & imitatio* Joh. XII. 26. I. Petr. II. 21. I. Joh. II. 6. Cum autem *adequata* similitudo cum his *prototypis* locum non habeat, quousque illa se extendat, bene est observandum.

XXXI. Exempla *imperfecta* sunt, quæ occurrunt in *sanctis* I. Cor. XI. 1. I. Cor. IV. 6. 16. Phil. III. 17. 2. Cor. III. 3. Illa cum *navos* quoque suos adjunctos habeant, quid proprie *imitandum*, quid *cavendum* in iis proponatur, distinguere debemus. Eadem non parum illustrantur per *opposita impiorum exempla*, quæ in *cautelam* exhibentur I. Cor. X. 6. 11. Luc. VII. 32. Hebr. III. 8. 9. Cum autem *peccata* in Scripturis commemorata *passim typicam* habeant rationem, cautela illa

non solum ad actus externe vitiosos, sed etiam ad subtiliora peccata, quæ per illos adumbrata sunt, se extendit.

XXXII. Hac quoque ex parte agnosci debet Legis sub Novo Testamento promulgatæ excellentia, cum *perfectiones Dei morales* per absolutum Redemptionis opus clarius sint revelatæ; & accesserit *exemplum Filii Dei* in carne manifestati ad imitationem renatorum magis accommodatum; & *major Gratia sanctificantis modulus* in primitiis Ecclesiæ Novi Testamenti conspiciatur.

XXXIII. *Internam* promulgationem Legis appellamus illam, quæ *per Spiritum sanctum* in corde regentorum efficitur. Cum enim ille novo lumine *intellectum* illustret, sigillatim *conscientiam* vigori pristino restituit, & *de via, in qua ambulandum est, erudit* Psalm. xxxii. 8. Jes. xxx. 21. sive in Gratia initiis cor attentum ac docile reddat, sive in progressu consilium & directionem suam fidelibus indulgeat. Longissime ergo hæc promulgatio differt a prætenso *Enthusiastarum* instinctu, qui non solum est præter Scripturam, sed effectus quoque rationi æque ac verbo contrarios habet.

XXXIV. Cum autem in majori mensura hoc beneficium obtingat fidelibus Novi Testamenti, hinc inter peculiare ejus promissiones *Inscriptio Legis divine in corda eorum* adnumeratur Jerem. xxxi. 33. quam impletam esse Apostolus Hebr. xiiii. 2. Cor. iiii. 3. gloriatur.

XXXV. Operatio hæc Spiritus Domini tantæ est necessitatis, ut sine illa neque Ratio neque Reve-

Revelatio sufficeret, ad tenebras crassissimas ignorantiae & praejudiciorum, quibus mens in statu corruptionis captiva tenetur, dispellendas. Unde animus caelesti hoc lumine illustratus in plena emphasi *lucerna jehovæ* dicitur Prov. xx. 27.

CAPVT SEXTVM.

De moralitate actionum humanarum cum Lege divina collatarum, sive de *Virtute & Vitio* atque inde oriundis *Operibus bonis & malis*.

SUMMARIUM.

In hoc capite tractatur

I. De moralitate actionum secundum Legem Dei exactarum §. 1. --- 29. *Et quidem ita, ut*

A. Diversae formae, quae per eam in actionibus producuntur, enarrentur §.

1. 2.

1. Per distinctionem 1.

2. Per subdistinctionem 2.

B. Singulae illae formae percenseantur 3---20.

1. Opponuntur habitus diversi 3---11.

a. Virtus 3---8. *cujus natura indicatur*

D 5

a. Ex

- α. Ex nominibus, quæ ei dantur 2.
 β. Ex definitione ejus 4--8. quæ
 N. Proponitur 4.
 D. Defenditur 5.
 J. Deducitur 6--8. ubi docetur
 a. Quod subjectum virtutis sit voluntas 6.
 b. Quod præcipua ejus attributa sint 7, 8.
 a. Fixum propositum 7.
 b. Unitas 8.
- b. Vitium 9--11, quod
 a. Definitur 9.
 β Quomodo virtuti sit oppositum, indicatur 10, 11.
2. Opponuntur actiones diversæ 12--20.
 a. Opera bona 12--15, quorum natura eruitur
 α. Ex nominibus, quæ iis dantur 12.
 β. Ex definitione 13.
 γ. Ex divisione 14, 15, quæ
 N. Proponitur 14.
 D. Illustratur 15.
- b. Opera mala 16--20, quorum natura docetur
 α. Ex nominibus 16.
 β. Ex definitione 17.
 γ. Ex distinctione eorum 18--20.
 N. Quoad materiam 18.
 D. Quoad formam & inde oriundos gradus 19, 20.

II. De

II. De methodo, qua singula sunt exponenda

21--23.

A. Generali 21.

B. Speciali 22.

I.

Quando Lex divina *regula* instar applicatur actionibus humanis, ut illæ ad eam aut componantur aut exigantur, certa inde earum forma emergit, quam $\theta\theta$, *moralitatem* earum appellamus. *Moralitas* hæc duplex est; aut enim adest *convenientia* cum Lege Dei, aut *discrepancia* ab ea. Illam Scriptura appellat $\pi\alpha\rho\alpha$ *ἀγαθὸν* bonum sc. morale, unde *ἀγαθότης*, *bonitas*, *probitas* Sap. vii. 26. Synonymum est $\ישׂר$ *Rectitudo*, *Legalitas*, *ἐννομία* seu *ἐννομία* secundum Hellenistas, qua aliquid fit *νομίμως* 2. Tim. ii. 5. & præcipue $צדק$ / $צדקרה$ / *δικαιοσύνη* *justitia*, relate ad iudicium Dei atque conscientie secundum hanc Legem Act. x. 35. Ad figurata pertinet nomen *καθαρότης* *puritas*. Hæc autem dicitur $עוון$ / *πονηρόν*, *κακόν*, *malum*. $עוון$ / *pravitas*, $עוון$ / *ἀδικία*, *injustitia*, & pressius ad rem præsentem *ἀνομία* *illegalitas* 1. Joh. iii. 4. Eiusdem amplitudinis in stylo sacro est $ἁμαρτία$ / *ἁμαρτία* *peccatum*, & in sensu metaphorico *ακαθαρσία* *impuritas*. Relativa porro sunt nomina *obedientie* & *inobedientie*. Phrases etiam æquipollentes reperiuntur. Nam *conformitas* cum Lege passim per *servare Legem*, ac *verbum Dei*, *pugnantia* contra eam per *Legem Dei non servare*, *transgredi* &c. circumscribitur.

II. Og-

II. Occurrit autem hæc convenientia & inconvenientia partim in ipsis mentis *habitus*, partim in *actionibus* inde proficiscentibus, quæ perpetuam cum illis habitibus analogiam habent Matth. vii. 17. 18. xii. 23. Illud *velle*, hoc *operari* dicitur Phil. ii. 12. Moralitas *habituum* se dividit in *Virtutem* & *Vitium*. Moralitas *actionum* distinguit inter *Bona* & *Mala Opera*. Hæc probe sunt dirimenda, ne nos feriat istud Jes. v. 20. *Va, quæ dicitis malum bonum, & bonum malum; ponendo tenebras lucem & lucem tenebras; ponendo amarum in dulce & dulce in amarum.*

III. VIRTUS, ἀρετή, in facris quoque aliquando sensum moralem habet Phil. iv. 8. 2. Petr. i. 5. Utrobique tamen angustiores sensum fundit, quam hic innuimus. Equipollet autem ἡσυχία / ὁσιότης, *studium probitatis*, Hos. vi. 6. Mich. vi. 8. & relate ad normam ὁσιότης ἢ ἀληθείας Eph. iv. 24.

IV. Per *Virtutem* intelligimus *fixum voluntatis a Spiritu sancto acta propositum secundum normam totius Legis Evangelicæ per gratiam Dei constanter agendi.*

V. Definitio hæc se commendat.

(1) Quia congruit phrasi Scripturæ, qua *Virtus* dicitur *zelus bonorum operum* Tit. ii. 14.

(2) Quia convenit cum idea *Virtutis*, quam sana ratio præbet, cui *Virtus* est *amor rationalis*, sive uti *Augustinus* de Civ. D. xv. 22. loquitur, *ordo amoris*, id est, *amor rite ordinatus*, sive, quod eodem recidit, *propositum secundum conscientiam vivendi.*

(3) Quia

(3) Quia Virtutem exhibet, uti Statui Gratia est accommodata.

(4) Quia ita universalis est, ut fontem ostendat omnium habituum & actionum dictaminum Legis convenientium.

(5) Quia omnem *spuriam* Virtutem excludit, uti liquido apparet, quando fucatae gentium Virtutes cum hac descriptione conferuntur.

VI. Sedem propriam Virtus in *voluntate* habet, quia omne *propositum* involvit voluntatis *determinationem*. Licet enim distingui soleat inter *virtutem dirigentem*, quae est *scientia* intellectus, & *directam*, quae est *recta voluntatis determinatio*, nihilominus *scientia* intellectus ad genuinae Virtutis altitudinem in homine corrupto non ascendit, nisi per voluntatis sanctum *propositum* eousque elevetur, quae non solum scientiam ad verum *finem* perducit, sed etiam *media* adhibet, per quae scientia perficitur. Unde 2. Petr. 1. 5. *ἡ γνώσις cognitio* Virtuti subjungitur.

VII. Ad praecipua genuinae Virtutis Evangelicae idiomata pertinet primo, quod contineat *propositum fixum* a mera velleitate, seu *voto evan-*
do Prov. xxi. 25. differens. Adeoque involvit

(1) *Maturam deliberationem* Luc. xiv. 28.

(2) *Electionem liberam* Deut. xxx. 19. *con-*
junctam

(3) Cum intima propositi *conscientia*, quae parrhesiam dat voluntatis hanc plenam propensionem declarandi precibus ac juramento Ps. cxix. 5. 106. desinentem

(4) In *actuositate* efficaci secundum istud *pro-*
positum.

VIII. Porro Virtus natura sua *simplex* atque *una* est, comprehendens UNUM NECESSARIUM Luc. x. 42. atque hac ex parte ipsius *simplicitatis* Dei umbram quandam in regenito exhibet. Distingui quidem potest in multas virtutes *particulares* præeunte Scriptura Phil. iv. 8. & ipsius Dei exemplo 1. Petr. ii. 9. Hoc tamen *unitati* Virtutis non officit, *tum* quia omnes tam arcte inter se cohærent, ut nequeat unam sincere velle, qui non omnes vult: (Confer Cap. præced. §. xxiiii. n. 4.) *tum* quia propositum illud in proxima potentia nobis obversatur sub idea Virtutis cujusdam universalis, quæ & omnia *objecta* virtutis & omnes *actus* virtuosos vasto suo regno amplectitur. Clare hoc patet ex idea *sanctitatis & amoris*, quibus vocibus proximi effectus propositi hujus solent exprimi. Illustrari hoc ipsum eleganter potest figuris tam *gemmarum* pectoralis, quam *Seraphinorum* ac *Cherubino-*rum mysticis, quæ nil nisi virtutum Evangelicarum sibi invicem innexarum elegantissima *systemata* sunt.

IX. VITIIUM, *κακία*, רשעה / *malitia*, תרבות *pravitas*, מום / *defectus*, & ita porro, dicitur. Per id indigitatur *quæcunque inclinatio voluntatis per corruptionem naturalem hominis ad agendum aliquid aut contra aut saltem præter Legem Dei.*

X. Notanda hic est oppositiones inter *Virtutem & Vitium* ratio.

(1) Quoad originem Vitium non est habitus infusus sed innatus.

(2) Quoad interiorem indolem in *abstracto* hæc duo

duo extrema adeo directe sibi invicem sunt opposita, ut positio unius sit negatio alterius. Verum in *concreto* diversa est *virtutis*, quam *vitii* ratio. Ad *Virtutem* enim perfectum propositum bene agendi requiritur: *Vitii* autem rationem etiam imperfectum male agendi propositum habet.

XI. Motivæ, quæ in genere *Virtutem* præ *Vitio* commendant, sunt omnia fundamenta Legis divinæ & omnes promissiones, quibus illa est obsignata. Præcipuum autem est illud, quod in *Virtute* *summum Bonum* & in *vitio* *summum Malum* sano sensu contineatur.

XII. Effectus uniuscujusque *Virtutis* sunt *BONA OPERA*, quæ phrasis in Scriptura est frequentissima. Matth. v. 16. Rom. 11. 7. Ephes. 11. 10. Tit. 11. 14. &c. Hinc *bonum facere* omne exercitium virtutis comprehendit Ps. xxxiv. 15. xxxvii. 3. Metaphorice *fructus boni* dici solent Ps. 1. 3. Matth. 111. 8. 10. Joh. xv. 2. &c. Quemadmodum arbor *succo* requisito quasi impregnata ex se protrudit *plures fructus bonos*, id est *salubres & amœnos*, quibus *scopus plantationis* attingitur, & *semen* similibus arboribus progignendis aptum propagatur; ita in regentis, qui sunt *plantatio Dei*, habitus virtutis infusus producit multos effectus Deo, Christo, Angelis, Ecclesiæ utiles & amœnos, per quos gloria Dei promovetur, ac *semen spirituale* propagatur.

XIII. Per *Opus Bonum* adeoque designatur *quæcunque particularis actio hominis regenti sive interna sive externa Legi divinæ conformis*.

XIV.

XIV. Quamvis improbemus divisionem operum bonorum in κατ' ὀρθώματα & καθήκοντα, quasi dicas, *quæ perfectis & quæ imperfectis incumbunt*, quas officiorum classes ex schola Stoicorum in Christianam quidam transferre conati sunt; nihilominus distingui debet inter opera *perfecte & imperfecte* bona. Illa nominantur *opera Legis*. Rom. III. 26. 28. Gal. II. 16. quæ nempe ita plene conveniunt *Legi fœderis operum*, ut justitiam coram Deo dare queant. Hæc autem dicuntur *opera convenientia respicientiæ* Act. XXVI. 20. quæ nempe conveniunt *Legi fœderis Gratia*, & cum ad tantam perfectionem per se non adscendant, ut ullam justitiam coram Deo largiri queant, nonnisi in merito Christi grata Deo esse possunt. Hujus generis sunt illa *Opera bona*, quæ hic in censum veniunt.

XV. Ut hujus discriminis ratio eo clarius elucescat, notandum est, quod sicuti diversi generis *liquores* in *succo* occurrunt, qui *fructus bonos* ex se gignit, ita diversi habitus in unoquoque *opere* concurrere debeant, ut istud *bonum* dici queat. Hos habitus sub nomine *Virtutum Cardinalium* mox recensebimus. Verum mixtura horum habituum nunquam in regenitis ita est defœcata, ut non simul aliquid ex labe originali in illis residua, instar *succi heterogenei* adhæreat, quod quamvis Deus secundum indolem Fœderis Gratia toleret, *opus* tamen ipsum *imperfectum* reddit.

XVI. Pari ratione ex *Vitio* unoquoque gignuntur *OPERA MALA* Joh. III. 19. VII. 7. Col. I. 21. &c. *carnis* Gal. V. 19. *tenebrarum* Rom.

Rom. XI. 11. 12. Eph. v. 11. *mortua* Hebr. VI. 1. IX. 14. Horum sceditatem variis vocibus Scriptura exprimit, quales sunt $\aleph\omega\pi$ / $\alpha\mu\alpha\rho\tau\iota\alpha$, *peccatum* in sensu strictiori, $\epsilon\psi\epsilon$ *defectio*, $\nu\alpha$ *vanitas*, $\gamma\omega$ *injustitia*, $\rho\alpha$ *perfidia*, $\delta\upsilon\lambda$ *reatus*, $\pi\alpha\rho\alpha\beta\alpha\sigma\iota\varsigma$ *transgressio*, $\pi\alpha\rho\epsilon\pi\iota\omega\mu\alpha$ *lapsus*, $\eta\tau\tau\eta\mu\alpha$ *defectus* &c.

XVII. Per illa designatur *quæcumque particularis actio interna vel externa, quæ aut præter aut contra Legem Dei committitur.*

XVIII. Inter duo ergo distingui potest peccatorum genera. Alia magis directe *contra Legem Dei* committuntur, etiam quum conscientia attestatur, quod Legi divinæ adversentur. Alia actiones intentione *contra Legem Dei* aliquid agendi carent, sed eo ipso peccata sunt, quia dum *Legem divinam* non sunt præscriptæ, præter illam fiunt. In prioribus dominatur *Atheismus practicus*, in posterioribus *Superstitio*. Hinc Scriptura inter illos, qui Legi Dei aliquid addunt aut demunt Deut. v. 2. X. 11. 32. nec non qui ad *dextram* aut *sinistram* ab ea *recedunt* Deut. v. 32. Ies. xxx. 2. Proverb. v. 27. distinguere solet. Quamvis strictè loquendo, quicquid præter Legem Dei fit, ei etiam *contrarietur*. Nam inter illa, quæ Lex interdixit, etiam $\epsilon\theta\epsilon\lambda\omicron\theta\eta\sigma\kappa\epsilon\iota\alpha$

XIX. Cæterum in singulis actionibus malis plures *habitus* vitiosi itidem concurrunt. In eo tamen *Opera Mala* quodammodo aliter se habent, quam *Opera Bona*, quoniam omni mixtura Virtutis carent.

XX. Nihilominus certum est, quod alia *Opera Mala* aliis sint atrociora. Nam quo ma-

E

gis

gis directe Legi Dei contrariantur, eo pejora sunt. Id autem de illis dici debet, quæ & contra clariorem Legis divinæ notitiam, & magis contra illas Leges, quæ directius gloriam Legislatoris summi concernunt, committuntur. (Confer, quæ de gradibus status corrupti Cap. 111. §. 27. 29 sunt notata.)

XXI. Campum latissimum aperuimus, quem permensuri hac *methodo* utemur.

(1) Ut singulas partes apte inter se connectamus.

(2) Ut Virtutes & Vitia sibi invicem, quoad saltem fieri potest, opponamus. Neque enim Virtutes pro more veterum concipimus, quasi in medio inter duo vitia collocatas, sed singulas singulis vitiis oppositas. Et hæc oppositio non solum ad illustrationem majorem faciet, verum etiam compendium dictionis præstabit. Nam eadem argumenta, quæ virtutem suadent, vitium ei oppositum dissuadent & vice versa.

(3) Ut ex utrisque tam Virtutibus quam Vitiis deducamus illisque subordinemus illas Actiones sive Bonas sive Malas, quæ magis proprii singulorum fructus sunt.

(4) Ut in nexus inter Virtutes specialiores deductione ad illud vinculum attendamus, quod inter *Fidem* & reliquas *Virtutes ac Bona Opera* intercedit.

(5) Ut tractationi Virtutum passim, quantum pote, præmittamus tractationem Vitiiorum, quoniam hæc priorem etiam in homine corrupto locum occupant, adeoque per eorum expul-

pulsionem Virtutum inhabitationi locus debet sterni.

(6) Ut in Vitiis sollicite distinguamus, quid ipsis regenitis cum inconversis commune sit, & quid in hos solos cadat.

(7) Ut relationem officiorum ad Oeconomiam Evangelii, sub qua nos agimus, ostendamus, atque ita doceamus, quid illud sit, quod Phil. 1. 27. appellatur *conversari digne Evangelio Christi*.

XXII. Ordo autem postulat, ut incipiamus a VIRTUTIBUS CARDINALIBUS, per quas non tam intelligimus reapse distinctos mentis habitus, quam attributa quaedam essentialia cuicumque seu Virtuti seu Operi Bono communia, formamque omnis bonitatis moralis constituentia. His enim attributis generalibus suppositis atque explicatis, in speciali officiorum recensione repetitionis onere erimus liberati, atque eo brevius id absolvemus, per quod unum officium ab altero est distinctum.

XXIII. In circumscribendo harum Virtutum Cardinalium numero unicuique permittimus, ut suo ingenio fruatur. Nos nostrum ordinem sequemur. Quicquid Lex præscribit circa omnes actiones, quicquid requiritur, ut qualiscunque actio rationalis, adeoque moraliter bona, queat dici, ad duo capita redit, ut nempe ad *legitimum finem* tendat, atque ut id *legitimo modo* per media a Legislatore præscripta fiat. Accurate ergo dispiciendum erit de *Fine ac Modo*, quem Lex præscribit; ac inde conficiendum, quænam sint Virtutes, per quas homo regenitus in illo Statu

Imperfectionis, in quo nunc est constitutus, debite circa *Finem* ac *Modum* occupetur. Unde apparebit Virtutes Cardinales omnibus Bonis Operibus Regenitorum formam illam dantes, per quam Deo in Christo placere possunt, ad *ternarium* revocari posse, nempe *Humilitatem*, *Simplicitatem* & *Sinceritatem*. Per duas enim priores Regenitus legitimum *Finem* sibi proposuit, per postremam *via recta* ad illum *Finem* pertingere contendit. Hæc divisio nobis eo magis arridet, quia convenit cum criteriis Bonorum Operum, quæ Confessionibus receptis Ecclesiæ nostræ definita sunt.

C A P U T S E P T I M U M.

De fine actionum humanarum legitimo & illegitimo.

S U M M A R I U M.

De Fine actionum agitur

- I. In genere §. 1---4. Ubi ostenditur
 - A. Quod *Finis* debeat respici 1---3.
 - B. Qualis esse debeat 4.
- II. In specie §. 5---29. proponitur
 - A. *Finis* legitimus, Bonum verum §. 5---23. quod
 1. Describitur §.
 2. Per partes deducitur §. 6---23.

a. De

- a. De Bono summo agitur 6---19.
- α. Objective 6---8.
- N. In abstracto istud describendo 6.
- D. In concreto probando, quod in Deo sit 7. 8.
- β. Subjective 9---19. fruitio hujus boni ponitur in Communionem cum Deo. Illius
- N. Partes proponuntur 9.
- D. Deducuntur 10---19.
- a. Separatim considerata 10---17.
- a. Glorificatio Dei 10---14. qua
- †. Describitur 10---13.
- ††. Quod sit summum Bonum, demonstratur 14.
- b. Fruitio propria Beatitudinis 15---17. qua
- †. Describitur 15. 16.
- ††. Quod sit Summum Bonum, demonstratur 17.
- b. In nexu suo proposita 18. 19. qui
- a. Adstruitur 18.
- b. Contra Pseudomysticos defenditur 19.
- b. De Bono subordinato agitur 20
- α. Describitur 20.
- β. De diversis ejus gradibus agitur 21 --- 23. qua
- N. Enarrantur 21. 22. & comprehendunt
- a. Bona spiritualia 21.

E 3

b. Bo-

- b. Bona corporalia 22.
- γ. Ordo eorum indicatur 23.
- B. Finis illegitimus, per Bonum apparens
24---29. quod
 - 1. Describitur 24.
 - 2. Per partes deducitur 25---29.
 - a. Bonum apparens summum 25. 26.
 - α. Proponitur 25.
 - β. Fallacia ejus indicatur 26.
 - b. Bonum apparens subordinatum 27
--- 29.
 - α. Proponitur 27.
 - β. Diversi gradus stoliditatis in ejus
subordinatione notantur 28. 29.

I.

Bene Cicero Lib. 1. de fin. bon. & mal. quærit: *Quid est in vita tantopere querendum, quam quid sit finis, quid ultimum, quid extremum, quo sint omnia bene vivendi recteque faciendi consilia referenda? Finis sane in omni actione & necessario & primo loco est respiciendus.*

II. *Necessitate quadam ipsius naturæ suæ unusquisque impellitur ad cogitandum de fine. Omnis enim actualitas tendit in Finem. Nam nec sapiens nec homo mentis compos quicquam frustra facit. Et per hoc distat a brutis. Creaturae quidem irrationales in Finem certum semper feruntur. Homo autem libere & cum conscientia in eum tendit.*

III. Sed & primo loco ad finem respicere fas est. Nam

(1) Non

(1) Non solum *singula actiones*, sed etiam *totæ* earum forma a *Fine* pendet.

(2) Summa ipsius hominis *felicitas* in constitutione *Finis* sita est. Nam *Finis*, in quem homo tendit, ei obversatur sub specie *Boni* seu *veri* seu *apparentis*, illiusque non solum *possidendi*, sed etiam *fruendi*. *Malum* enim, qua tale, nemo appetit.

IV. Finem hunc præstitueret creaturæ solius Dei est, quoniam alias & facultatem operandi frustra homini indidisset, & vinculum dependentiæ ab eo subsistere nequiret. Lege autem divina cautum est nullo Bono apparente *verum* quærere *Jes. l. v. 2. Mich. vi. 8.* Hoc ostendunt desideria & per naturam indita & per Gratiam redintegrata. Hinc ad criteria Legislatoris veri pertinet *ostendere bonum Ps. l. v. 7.* Ipsam *sanctionem* Legis Fidei huc velificari docuimus *Cap. v. §. 14.*

V. BONUM VERUM est vel *absolute*, quicquid perfectionem quandam in se habet; vel *relative*, quicquid idoneum est ad nos perficiendum, sive illud in nobis, sive extra nos occurrat. Prius Bonum per posterius demonstratur: Posterius sine priori esse nequit. Gradu autem differt. Unde distinguimus inter *Bonum summum & subordinatum.*

VI. BONUM SUMMUM est, quod in ultimum omnium actionem finem ita est positum, ut voluntas in ejus obtentione, tanquam summo perfectionis, cuius capax est, gradu, plene acquiescat. Tale Bonum exclusis omnibus creaturis est DEUS.

VII. Quod in eo sit veri nominis Bonum, patet

(1) Quoniam ei *bonitas absoluta*, tanquam Enti perfectissimo ac beatissimo competit Matth. XIX. 17.

(2) Quoniam sufficiens est & promptus ad benefaciendum creaturæ rationali, & sigillatim in Christo per Fœdus Gratiæ se tanquam *Bonum* populi sui proposuit Psal. LXXIII. 1. CXLV. 9. Hinc nominatur *pars* seu *portio* electorum Psalm. CXIX. 57. Jerem. x. 16. Luc. x. 42.

VIII. Quod sit *Bonum Summum*, inde sequitur.

(1) Quoniam tantum *præstat* omnibus aliis bonis, quantum *Deus* præcellit omni creaturæ. Seipsum enim indulget. Ipse est *merces magna* valde Gen. xv. 1. Unde omnes promissiones gratiæ in hac una continentur, quod suis sit & *future sit* IN DEUM.

(2) Quoniam est *Bonum universale* morale & physicum, Angelorum & hominum, mentis & corporis, hujus & futuræ vitæ. OMNIA IN OMNIBUS 1. Cor. xv. 28. Psalm. XXXIV. 11. Phil. IV. 19.

(3) Quoniam est *Bonum ita perfectum*, ut omnibus desideriis terminum ponat 1. Cor. xii. 9. Phil. IV. 18.

(4) Quoniam est *Bonum unicum*, extra quem nullum Bonum invenitur Jerem. lli. 23.

(5) Quoniam est *Bonum originale*, Fons & Oceanus omnis boni dabilis Jac. i. 17.

(6) Quoniam est *Bonum ultimum*. Quicquid Boni extra eum invenitur, est medium, quod ad hoc Bonum deducit.

IX. *Fruitio* hujus Boni adeoque nihil aliud est, quam

quam *Communione cum Deo exercitium*. Hoc tanquam *Finis* totius operis salutis Joh. xviii. 21. nec non omnis prædicationis & omnium actionum sanctarum consideratur 1. Joh. i. 3. 7. Cum autem omnis *communio* sit *reciproca*, hinc distinguere possumus inter *communione activam* & *passivam*. Illa exercetur per *glorificationem Dei*, hæc per *proprie beatitudinis* in hac cum Deo *communione fruitionem*. Utraque pars *distincte*, sed tamen *indivulse*, ut *Finis ultimus* considerari potest.

X. GLORIFICATIO DEI alias dicitur ejus *sanctificatio*, nihilque aliud comprehendit, quam עָרוּר / μαρτυριαν, *testimonium*, quod *summæ ejus excellentiæ*, sive ea spectetur ut *adhuc demonstranda*, sive ut *jam demonstrata*, exhibetur.

XI. *Objectum glorificationis* tam late patet, quam late כְבוֹד / Δόξα, *Gloria ipsius Dei*, quæ alias etiam שֵׁם nomen ejus dicitur, se extendit. Illa autem comprehendit.

(1) Quicquid Deus se suis perfectionibus revelavit.

(2) *Speciatim* illam excellentiam, quam in opere *Gratiæ* manifestavit Exod. xxxiv. 6. 7. coll. xxxi. 11. 18. adeoque virtutes Dei *Triunitus*, *Patris*, *Filii* ac *Spiritus sancti*, secundum ordinem *œconomicum* considerati.

(3) *Specialissime* illum *splendidiorum manifestationis Gloriæ divinæ gradum*, quo *Oeconomia Novi Testamenti* fulget.

XII. Circa *actum glorificationis* distinguenda est *duplex glorificatio*, altera quam Deus *sibi ipsi præstat*, altera quam *a creatura rationali accipit*.

E 5

() In

(1) In priori magis *passive* nos habemus, quando ex desiderio intimo, ut gloria Dei ulterius reveletur, nos Deo permittimus, ut nobis tanquam *instrumentis gloriae* 2. Timoth. II. 20. utatur.

(2) In *posteriori* autem magis *active*, quando in eo occupamur:

(a) *Interne*, ut gloriam Dei penitus agnoscamus, agnitam rite æstimemus, atque amori ejus hoc pacto pabulum præbeamus. Ps. CIII. 1. CXIX. 175. 1. Petr. III. 14.

(b) *Externe*, ut & ore Deum celebremus Psalm. CV. 1. 2. 3. CXLV. 5. 6. & opere ipso effecta Gloriae Dei in nobis demonstramus Joh. XV. 8.

XIII. *Gradus* diversi in *glorificatione* possunt distingui.

(1) Est quædam omnibus fidelibus communis, quæ secundum incrementa Gratia paulatim plenius Deo fertur Ps. XXII. 5. LI. 17.

(2) Est quædam temporis Novi Testamenti propria, idque secundum progressus Dei in Sanctuario Ecclesiae proportionata Ps. LXVIII. 5. 20. 26. 27. 35. Apoc. IV. 9. XV. 3. XIX. 6. 7. Hæc emphatice dicitur *Canticum novum* Psalm. XCVI. 1. 2. 3. &c.

(3) Est quædam Ecclesiae triumphanti propria, per quam cœleste *Hallelujah* in omnia secula decinetur Ps. CXLV. 1. 2.

XIV. Hic est *Finis* ultimus, quem Deus fixit in Verbo suo omnibus nostris actionibus 1. Cor. X. 31. Col. III. 17. Nihil æquius ab eo fieri potuit. Nam

(1) Hic

(1) Hic Finis est omnium operum Dei, quibus ad extra operatur: omnia enim agit *propter nomen suum*. Eundem ergo Finem sibi figere, in emphasi est *Deum sequi, Deo assimilari*.

(2) Hic Finis fixus est omnibus creaturis, quas Deus condidit & conservavit Rom. x i. 36. Hebr. 11. 10.

(3) Nec alio Fine potuit facultates ad glorificandum nomen suum aptas indere.

(4) Signate hic Finis est Operis Gratiae Rom. ix. 23. Ephes. 1. 6.

(5) Hic Finis est Evangelii de consummata Redemptione, omniumque bonorum Novi Testamenti Jes. xl i i i. 21. 1. Petr. 11. 9. Hinc decentia ejus inculcatur Ps. xxx i i i. 1. Hoc convenit communioni, quam fideles N. T. cum beatis caelitis exercent Apoc. v. 13. 14. Unde in hoc Fine per primam petitionem clausulasque votis sanctorum saepe additas omnia terminantur Psal. xli. 19. lxxii. 8. 19. Hebr. xii. 20. 21 &c.

(6) Hic Finis summam dignitatem hominis constituit, & cum vera ejus salute conjunctus est, quoniam omnes facultates ejus non magis perfici possunt, quam per Glorificationem Dei.

XV. Altera pars *Communionis cum Deo* est summæ BEATITUDINIS in illa FRUITIO. *Beatitudinem* summam consistere in *perfecta Salute* per liberationem ab omni imperfectione & translationem in statum summæ Perfectionis, illamque Perfectionem nihil aliud quam summum cognitionis & Amoris Dei gradum involvere, alias ostenditur. *Fruitionem* hujus Beatitudinis conficit *jucunda* tantæ felicitatis, per quam Deus amo-

rem

rem suum erga suam creaturam obsignat, *conscientia.*

XVI. *Gradus* iidem heic recurrunt.

(1) *Beatus* est jam ab initio fidei, quem Deus funibus amoris trahere incepit. Nam *qui credit, jam habet vitam aeternam.* Præsertim ex quo ipse fidelis certior redditur, quod in Regnum Dei intraverit.

(2) *Beatior* est eorum conditio, quibus sub Novo Testamento meliores promissiones obtigerunt. Unde ad illos ἰσχυρὰ & μηναισιμοί plerique in sacris pertinent.

(3) Summus conscientia, perfecte tranquillitæ & lætificatæ gradus in cælo attingetur Psalm. XVI. 11.

XVII. Hanc quoque Summi Boni partem ut Finem suum ultimum fideles spectare debent.

(1) Ea fini tot splendidas promissiones de vita æterna in verbo suo proposuit, per quas ut *coronam, mercedem, præmium* ad Legis suæ observantiam excitavit. Vide inter millenas 1. Cor. xv. 58.

(2) Quin promissiones has in præcepta convertit & cibum permanentem ac salutem operari iussit Joh. v. 27. Phil. 11. 12. Hebr. xi. 6.

(3) Et laudat eorum exempla, qui per spem tantæ beatitudinis incitati fuerunt ad cursum suum prosequendum. Sic ipse Præcursor Christus egit. Hebr. xii. 2. Sic alii sancti Hebr. xi. 26. 1. Cor. ix. 25.

(4) Idque eo magis, quoniam hic ipsum *lætari* in sensu communionis Domini est actualis *glorificatio* Domini.

(5) Quia

(5) Quia ne quidem absque hujus salutis in Deo fruitione Deus glorificari posset. Nam

(a) Glorificatio pro objecto habet Gloriam Dei, quæ cum id sit, quod de se Deus revelare voluit, cumque inter illa potissimum id locum occupet, quod in peccatore salvando omnes divitias excellentiæ suæ voluerit exponere, hinc inferimus, quod nemo possit Deum glorificare, nisi qui illum considerat, ut *Salvatorem peccatoris.*

(b) Conscientia beatitudinis suæ in Deo nihil aliud est, quam experimentalis gloriæ divinæ in seipso cognitio, quæ ad Deum rite glorificandum prorsus est necessaria.

XVIII. Facile jam apparet, quod duæ hæ partes summi Boni *unitatem & simplicitatem* ejus non evertant, sed confirmant.

(1) Quoad *materiam* plane coincidunt, uti ex dictis sequitur.

(2) Quoad *formam* in solo conceptu differunt, quemadmodum nempe *conscire sibi* differt ab *intelligere & velle.*

(3) Vinculum quodcunque, licet duas extremitates habeat, in se tamen unum est. Eadem ratione unum est *vinculum perfectionis*, nempe *amor*, Col. 111. 14. quamvis ille per naturam suam sit reciprocus.

(4) Perpetua inter hæc duo est & in æternum erit *reciprocatio*. Occupatio perpetua in glorificando Dei ex se gignet perennem conscientiaæ jucunditatem. Jucundus autem hic conscientiaæ sensus perpetua novarum laudum erit materies. Quare quærere, quis Finis ex his duobus sit ultimus,

mus, ferme tantundem est, ac quærere, quando finitura sit æternitas?

XIX. Nullam ergo hæc duo a se divellendi causam habent *Pseudo-Mystici*, qui Gloriam Dei absque respectu propriæ Salutis ultimum Finem esse statuentes non solum naturam hominis pervertunt, sed etiam ipsius Dei Gloriam obscurant, totique Ethicæ Christianæ ruinosum fundamentum substernunt.

XX. BONUM SUBORDINATUM nuncupatur, quod *Finis particularium quarundam actionum proximus est, non ut in obtento hoc Fine acquiescatur, sed ut per ejus obtentionem tanquam medium ad ulteriorem perfectionem tendatur.* Hoc igitur non est Bonum absolutum, sed relativum duntaxat, & in quantum *mediu* locum habet ad aliud Bonum comparandum. Unde quemadmodum *multiplex* ita & *pretio* diversum est, quatenus nempe aut *propius* aut *remotius* Finem ultimum attingit.

XXI. Proxime adeoque Fini ultimo adjacent *Bona spiritualia*, quæ Deus cum initiis communionis suæ jam in hac vita indulget. Illa enim & ejusdem cum *Bono summo nature* sunt, quamvis gradu differant, & *media* sunt potissima, per quæ Deus electos *idoneos reddit ad hereditatem sanctorum in luce* Col. 1. 12. 2. Petr. 1. 3. 4. Unde *thesaurum* verum animæ conficiunt Jes. xxxiii. 6. Matth. xiii. 44. Prov. viii. 18--21. Et primo loco ea *querenda esse* inculcatur Matth. vi. 19. 20. 33. Diversi eorum gradus iterum sunt:

(1) Quo-

(1) Quoad *internam indolem*, quatenus alia aliis ad salutem magis sunt *necessaria*.

(2) Quoad *œconomiarum diversitatem*, cum *Bona Novi Testamenti & præstantia interna & universalitate* præcedentium temporum Bona exsuperent Hebr. xi. 39. 40.

XXII. Longius a Fine Ultimo distant *Bona Corporalia & mere Temporalia*, quæ ex genere Bonorum non plane esse excludenda liquet.

(1) Quia Deus illa *promisit* Matth. vi. 30. 32.

(2) Quia Christus illa *peti* iussit.

(3) Quia pertinent ad Bona per Sanguinem Christi *sanctificata*, & *Dominium* in creaturas, quod per ipsum est restitutum 1. Cor. 11. 22. 23.

(4) Quia revera materiam ad *glorificandum Deum* subministrant 1. Tim. 1v. 3. 4. 5.

XXIII. Nihilominus recto ordine hæc Bona sunt collocanda, tanquam minoris longe pretii, quam spiritualia Ps. v. 8. Nam

(1) *Subordinari* debent non solum *Bono summo*, sed & *Bonis spiritualibus* hujus vitæ, quatenus eo faciunt, ut iter in occursum Domini eo facilius promoveatur, & corpus ad officia glorificationis Dei aptius reddatur.

(2) Considerari debent, tanquam bona *minus necessaria*, quibus absque salutis detrimento carere possemus Luc. xv. 20 -- 22.

(3) Sigillatim in Novo Testamento, in quo longævitas & prosperitas externa non amplius pro signo favoris divini reputari, neque eorum bonorum amissio lætitiâ fidelium obtenebrare potest Hebr. x. 34.

XXIV.

XXIX. BONUM APPARENS est id, quod ex falsa opinione nobis fingimus tanquam tale, quod non solum in se præstans sit, sed in quo etiam perfectio nostra consistat, aut per quod ea promoveri possit, quamvis reapse eam destruat. Quare quod sub specie Boni nobis obversetur, non ex ipsius objecti natura, sed ex phantasia unice oritur, quæ per erroneum de nostræ naturæ præstantia, aut de natura earum rerum, quæ ad ejus perfectionem pertinent, conceptum plane est corrupta.

XXV. BONUM APPARENS SUMMUM est Felicitas propria hominis, divulsa a glorificatione Dei. Hoc enim sibi in Finem ultimum posuisse peccatorem sui causa omnia agentem capite sequenti videbimus.

XXVI. Verum ex eo ipso liquet, id quod ei apparet, ut Summum Bonum, revera esse *Summum Malum*.

(1) Quia creatura a Deo avulsa ab unico omnis veri Boni authore est separata.

(2) Quia creatura ad se conversa ac sibi ipsi serviens mancipio Diaboli servit.

(3) Quia per hanc apostasiam a Deo ad se ipsam maledictioni æternæ omnipotentis Dei est subjecta.

(4) Quia ipsa perfectio, quam sibi in seipsa videtur invenire aut fovere velle, merum phasma est. Non enim potest esse *perfectio mentis*, cujus facultates nonnisi per cognitionem & amorem Dei perficiuntur, sed solius *corporis*, adeoque qualis est brutorum, irrationalis, & momentanea, cum morte evanescens, & quo major apparuit, eo infelicior animam destituens.

XXVII.

XXVII. BONUM APPARENS SUBORDINATUM est quicquid obversatur eidem phantasia corruptæ ut medium ad seipsum abstracte a Deo ejusque gloria perficiendum, aut in perfectione imaginata conservandum. Subordinatio hæc cum non possit minus stulta esse, quam ipsa Boni Summi constitutio, in gradu tamen stoliditatis varie se habet.

XXVIII. Stoliditas *summa* est, quando ipsum Bonum Summum vere tale huic Fini subordinatur. In id impingunt omnes,

(1) Qui Boni vere Summi oblivione in fervore concupiscentiarum suarum capti, istud quantum in se est sacrificant ac disperdunt, ut tantum corpori ad breve tempus bene sit Jerem. 1. 12. 13.

(2) Qui ipsum Deum Benedictum suæ impuræ concupiscentiæ subjiciunt, quoniam propterea Deum colunt, ut eos hic in æternum beatos reddat. Hic error Pelagianismo tam crassiori quam subtiliori communis est, qui viam Virtutis ut asperam ac molestant considerat, quam ultro nemo eligeret, nisi spe amplissimæ mercedis in illam pelliceretur Hof. vii. 14. Luc. xv. 29.

XXIX. Reliqua *minora falsæ subordinationis* genera sunt,

(1) Quando Bona spiritualia lucri turpis causa desiderantur, exemplo Simonis Magi Act. viii. 18. 19.

(2) Quando facultates mentis impenduntur & exhauriuntur, ut corpori bene sit Luc. xv. 13.

(3) Quando externa hujus mundi Bona, quæ Deus ut media ultimi ordinis ad verum cultum cum majori facilitate præstandum indulget, in Bona principalia evehuntur, quæ proxime Felicitatem

F

tatem

tatem summam, quam peccator intendit, promovere debent Luc. xvi. 1.

CAPVT OCTAVUM.

De intentione tam falsa, quæ comprehendit *Superbiam*, *Philautiam*, ac *Dipsychiam*, quam legitima, quæ involvit *Humilitatem*, *Abnegationem sui ipsius* & *Simplicitatem*.

SUMMARIUM.

- I. De intentione in genere agitur §. 1—3.
 - A. Probando, quod e us ratio hic haberi debeat 1.
 - B. Vitia ac virtutes eo pertinentes recensendo 2. 3.
- II. Specialior deductio indicat 4—39.
 - A. Intentionem versantem circa finem illegitimum 4—28.
 1. Vitia, quæ appetitus finis illegitimi involvit 4—13. sunt
 - a. Superbia 4—8. quæ
 - α. Describitur 4—6.
 - β. Momentum ejus indicatur 7. 8.
 - ℵ. Propter ejus universalitatem 7.
 - Ⓜ. Propter ejus fræditatem 8.
 - b. Philautia 9—11. quæ
 - α. Describitur 9—11.
 - β. Momentum ejus indicatur 12. 13.
 - ℵ. Propter

N. Propter ejus universalitatem 12.

U. Propter ejus fœditatem 12.

2. Virtutes, quæ fugam finis illegitimi conficiunt 14---28. sunt

a. Humilitas 14---19. quæ

α. Describitur 14---17.

β. Momentum ejus indicatur 18. 19.

N. Ex ejus universalitate seu necessitate 18.

U. Ex argumentis ejus pretium commendantibus 19.

b. Abnegatio sui ipsius 20---28.

α. Describitur 20---26.

N. Data definitione 20.

U. Addita specialiori deductione 21---26. in qua sigillatim tractatur

a. De objecto abnegationis 21.

b. De actu abnegationis 22---26. qui duplex est

α. Abnegatio moralis 22---25.

†. Opposita philautiæ crassiori 22---24.

††. Opposita philautiæ subtiliori 25.

β. Abnegatio Physica 26.

β. Momentum ejus indicatur 27. 28.

N. Ostendendo universalem ejus necessitatem 27.

U. Motivas proponendo 28.

B. Intentionem versantem circa finem legitimum 29---39.

1. Vitium circa eum perverse procedens est Dipsychia 29---33. quæ

F 2

a. Descri-

- a. *Describitur* 29---31.
- b. *Momentum ejus ostenditur* 32. 33.
 - a. *Quoad universalitatem* 32.
 - β. *Quoad turpitudinem* 33.
- 2. *Virtus circa eum recte se habens est simplicitas* 34---39.
 - a. *In ejus descriptione* 34---37.
 - a. *De nomine* 34.
 - β. *De re ipsa* 35---37.
 - b. *Momentum ejus urgetur* 38. 39.
 - a. *Universali necessitate* 38.
 - β. *Aequitas* 39.

I.

Forma, quæ actionibus nostris relate ad finem consideratis induitur, INTENTIO earum dicitur. Quin ab illa iudicium de actione ipsa multum dependeat, dubitari nequit; quoniam primum est movens, per quod ad agendum impellitur.

II. Omnis hominis *Intentio* in omnibus actionibus suis in Statu corrupto perversa est, duplicique vitio semper coherente laborat.

(1) Partim enim *Finem illegitimum* sibi præfixit tum iudicio vitiato per *Superbiam*, tum voluntate ipsa in servitutem redacta per *Philantiam*.

(2) Partim autem *Finem legitimum* cum illegitimo confundere tentat per *Dipsychiam*.

III. Ab hoc morbo sanatur & contraria *Intentione recta* imbuitur animus,

(1) Qui *Finem illegitimum* plane relinquit, iudicio per *Humilitatem*, voluntate autem per *Abnegationem sui ipsius* curata.

(2) Qui

(2) Qui Finem legitimum absque ulla mixtura purum solumque sibi præstituit, quod est *Simplicitatis*.

IV. SUPERBIA *הַנָּצַח* / seu *הַנָּחַץ* / *יוֹדֵר* / *וְדָר* / *Αυθάδεια*, *Αλαζονεία*, *Υπερηφαια*, *Τύφος*, in sensu specialiori alias etiam usitata, hic in sensu generaliori a nobis sumitur, quatenus est *viciosus habitus iudicii*, quo quis majoris se ipsum æstimat, quam revera valet. Lustrandum hic tum *fundamentum* hujus iudicii, tum *iudicium ipsum*.

V. *Fundamentum* hujus iudicii est vana persuasio, quam peccator de præstantia facultatum suarum tum *naturalium* tum *moralium* habet.

(1) Præjudicium circa facultates naturales formant *dona animi*, *corporis*, *fortuna*, atque inter illa sigillatim prætensio sapientiæ Prov. xxv. 11. Eccl. vi. 16.

(2) Quoad facultates morales præjudicium superbum gignit imaginatio qualiscunque justitiæ coram Deo, sive ut jam præstitæ, sive propriis viribus adipiscendæ. Impingunt hic *blandientes sibi in oculis suis* Ps. xxxvi. 3. quorum *via recta videtur coram facie eorum* Prov. xiv. 12. exemplo *Pharisæi* Luc. xviii. 11. 12. & *juvenis* Matth. xix. 20.

VI. *Judicium ipsum* in eo consistit, ut quis propter tales facultates se dignum existimet, ut non solum *sui causa vires proprias* impendat, sed & *ad se perficiendum, cætera creatura*, cum primis alii *homines*, quin certa ratione *ipse Deus*, munera sua ad excellentiam tam egregii, scilicet objecti sive agnoscendam sive promovendam conferant.

VII. Hoc præjudicium tam late patet, ut non

solum primo tam Angelorum quam hominum peccato præstructum fuerit, sed etiam in omnes vitiosos actus influat, in quibus constanter peccator nullum *Finem*, quam seipsum habet. Quare etiam fideles sæpenumero hic impingunt, qui non solum propter quandam præcellentiam naturalem, sed etiam propter ipsa dona gratiæ, plus quam decet, se ipsos extollere possunt, 1. Cor. iv. 8. contra quam vitiositatem ipse Apostolus eapropter muniendus erat 2. Cor. xii. 7.

VIII. Turpitudine hujus vitii patet.

(1) Quia nihil stultius est, dum non solum nihil homo habet, quod non acceperit 1. Cor. iv. 7. sed etiam omnem suam excellentiam ipse corripit, & videtur sibi aliquid esse, cum nihil sit Gal. vi. 3.

(2) Quia nihil est fœdus. Cujus animus se effert, ille obliviscitur Dei sui Deut. viii. 12. & prævaricatur contra Jehovam 2. Chron. xxvi. 16.

(3) Quia nihil est periculosius. Deus directe ei adversatur Prov. vi. 6. 17. xv. 25. Ipse viam ad salutem sibi præcludit Luc. xviii. 14. Jac. iv. 6.

IX. PHILAUTIAM illico cum SUPERBIA conjungimus, quia primus atque immediatus ejus effectus est. Unde a quibusdam pro synonymis habentur. Quamvis enim vox hæc sensum medium habere videatur, usu tamen in malum abiit, designans illum perversum voluntatis habitum, quo per superbam judicii de seipso præsumptionem determinatur ad acquiescendum in seipso consueque, ut se sibi atque aliis in finem actu præfigere

con-

contendat. Est autem hæc Philautia vel *crassior*, præjudicium de facultatibus naturalibus, vel *subtilior*, præjudicium de facultatibus moralibus cæco impetu sequens.

X. *Philautia crassior* est illa, qua quis

(1) *In seipso*, sua sapientia, sua pulchritudine suis divitiis & quocunque, quod possidet, bono corporali *delectatur.* Pf. LII. 8. x. 13.

(2) Ad felicitatem hanc suam imaginariam conservandam ac promovendam, quicquid in rerum natura est, pro re nata impendere studet. Adeoque

(a) *Omnes proprias ingenii corporisque vires & opes.* quas possidet, in hunc *Finem* prodigit.

(b) Quicquid *extra se* occurrit, eidem subfervire vult. Huc tendit per tres illos vitiosæ concupiscentiæ ramos, in quos Philautia abit, *concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum & fastum vite* 1. Joh. 11. 17. Sub hac triplici classe Spiritus sanctus elegantissime comprehendit omnia objecta pravæ concupiscentiæ, quæ in mundo sunt, *voluptates, opes & honores.* Et dum illa universa *φιλαυτὸς* ad se ipsum dirigit, totam creaturam vanitati suæ subjicit, a quibuscunque in quos incidit, *æstimari, honorari, præferri* cupit Joh. v. 44. XII. 43. ipsumque Deum, cujus potentia mundus subsistit, suæ libidinis insatiabilis, quantum in se est, ministrum facit.

XI. *Philautia subtilior* ipsas facultates morales ac spirituales corrumpit:

(1) Dum imaginariam suam felicitatem pro *Fine* omnis cultus divini ponit, quasi Deus aut

iniustus aut *miser* esset, nisi vermiculum impurum beatum reddat 2. Petr. iii. 1.

(2) Dum *media* ad salutem in sua potestate esse existimans secundum sui cordis figmentum Deum colit, Deut. xxix. 19. Jerem. xl. iv. 17.

XII. Venenum ergo hoc in ipso initio lapsus Evæ conspicuum per omnes posteriorum ejus actiones tam religiosas quam communes a natura est diffusum, quod ipse *Aristoteles* ad Nicomachum lib. ix. cap. 8. agnovit dicens: *Videtur homo improbus omnia sua causa agere, eoque magis, quo sit vitiosior.* Omne peccatum est *Philautia*. Quid enim est peccare, nisi Lege Dei contempta, facere, quod ipse vis, adeoque voluntatem tuam voluntati Dei præferre? Nativam hanc perversitatem *educatio* firmat. Infantibus jam omnia indulgentur, ne plorent. Adolescentes per proposita præmia ac laudes inanes ad officia incitantur. Et sic consuetudo nihil nisi *sui causa* agendi in tota vita obfirmatur. Quare & in ipsis *regentis* non plene est extirpata, uti patet, sive quando commoda hujus vitæ *ardentius* quarunt, sive quando illa cum ipsa vita pro gloria Domini *inviti* vel tergiversantes *relinquunt* Cant. v. 2.

XIII. Quam abominandum sit hoc vitium, liquet

(1) Quoniam id, quod amatur, aut *nullo*, aut saltem *tanto* amore dignum non est.

(2) Quoniam hoc pacto creaturæ extra ordinem, in quo a Deo erant constitutæ, exturbantur, quin honor soli Deo debitus ei eripitur & nobis tribuitur.

(3) Quoniam *Philautia* ejusmodi revera est odium

odium sui ipsius, quin crudelis αυτοχρησία Prov. VIII. 36.

XIV. Superbiæ bellum indicit HUMILITAS, תנע / שפ ταπεινωσι seu ταπεινοφροσύνη, quam falso quidam describunt per *salutis incuriam*, cum potius designet illum *habitum iudicii*, a Spiritu Sancto infusum, quo quis de sua dependentia & indigentia intime persuasus nihil sibi neque in natura neque in gratia extra Dei voluntatem tribuendum esse existimat.

XV. Causa huius habitus soli Deo & Spiritui eius est tribuenda, qui *cor humiliat*, *montes & colles deprimendo* Jes. XL. 4. cuius tumor alias omnibus naturæ viribus insuperabilis est.

XVI. *Fundamentum* iudicii talis de seipso est clara perceptio & agnitio:

(1) Absolutæ dependentiæ, quoad omnes facultates tam naturales, quam morales, a Deo Joh. III. 17.

(2) Summæ indigentia seu potentia per adhaerentem vitiositatem ad quodcunque bonum opus 2. Cor. III. 5. tam in principio, quam in progressu gratiæ 1. Cor. XV. 10. Gal. II. 20.

XVII. *Judicium ipsum* in eo consistit, ut anima secundum hoc lumen directa, nullam plane gloriandi in se ansam deprehendat, adeoque *non elate de seipso sentiat* Rom. XII. 16.

(1) Quoad illa, quæ jam possidet, tam in natura Jerem. IX. 23. quam in gratia 1. Cor. IV. 7. quoniam.

(a) Neque quicquam *in se* habet, ut Sponsa, quæ nihil affert, sed a Sponso dotatur, quin ut indignissimus 2. Sam. VII. 18. Ezech. XVI. 6.

F 5

(b) Ne-

(b) Neque quæ habet, ad *justitiam & salutem* propter imperfectionem conjunctam sufficiunt, cum ipsi Seraphini pedes tegant *Jes. vi. 2.*

(c) Neque *propriis viribus* vel ad momentum ea *conservare* potest *1. Cor. x. 12.*

(d) Quin omnibus momentis ea iterum *amittere* meretur *Rom. xi. 20. 21.*

(2) Quoad illa, quæ *expectat*, multo minus sibi tribuere potest.

(a) Quoniam illa omnia, quibus indiget, in liberrimo *beneplacito Dei* posita sunt.

(b) Quoniam omnibus *viribus* est *destituta* tam ad viam *inveniendam*, quam ad eam *ingrediendam*, ut vera felicitate potiatur. Quare & *cæcus Joh. ix. 41.* & *stultus 1. Cor. iiii. 18.* & *puer Matth. xviii. 3.* unusquisque evadere & *annihilari* quasi debet, ut Deus in ipso *omnia* fiat.

XVIII. Hanc virtutem in *omnes actiones* bonas influere liquet, quoniam neque abnegationi sui ipsius, neque fidei ullus locus est, nisi illa præcesserit. Unde inter postulata generalia *humiliter ambulare cum Deo Mich. vi. 8.* & *paupertas secundum Spiritum Matth. v. 3.* primum locum occupat. Nunquam sane legitime circa seipsum versabitur, qui suo se metiri pede non addidicit. Et facile est demonstratu, quod nullum neque erga Deum neque proximum officium absque vera humilitate cordis præstari queat. Quicquid enim alteri præstamus, pro fundamento habet agnitionem certi gradus præcellentiae in objecto, circa quod versamur. Illa autem agnitio nisi a corde humiliato expectari non potest.

XIX. Maxime sane hæc virtus est æstimanda :

(1) Quia

(1) Quia tale iudicium de seipso est iudicium secundum veritatem. *Quid est homo?*

(2) Quia viam sternit ad gloriam Deo reddendam, quam superbia ei eripuit. Hinc consideratur ut *sacrificium*, quod Deo placet Ps. LI. 9. & humiles toties Deus declaratur respicere Ps. xxxiv. 19. Jes. LXVI. 2. *apud illos habitare* Jes. LVII. 19. *cos extollere* Ps. cxiii. 7. 8. cxlvii. 6. Matth. xxi. 1. 11. Jac. iv. 6. 7. 10.

(3) Quia cor evacuat, adeoque idoneum reddit ad gratiæ divinæ thesauros capiendos. Unde secundum incrementum hujus virtutis de incremento gratiæ in nobis iudicari potest. *Quisquis se submiserit, sicut est puerulus iste is est maximus in Regno cælorum* Matth. xviii. 1. sq.

(4) Quia maxime illustribus exemplis micatum ipsius Christi Matth. xi. 29. Phil. ii. 3. sq. tum sanctorum, qui præ aliis eminuerunt, Abrahami Gen. xvi. 27. Davidis 1. Chron. xxix. 14. 15. Pauli 1. Tim. i. 15.

(5) Quia convenit intime cum Statu Novi Testamenti, cujus hæredes Prophetæ sæpe describunt ut *humiles & tennes* 1. Sam. ii. 8. Jes. LXVI. 2. Luc. i. 52. Nam

(a) Omnis in externis carnis prærogativis gloriandi ansa illis periit, ex quo *omnis caro ut fœnum, & gloria ejus ut flos campi evasit* Jes. xl. 6.

(b) Quo majora adepti sunt beneficia, quo excellentiores habent promissiones, eo majorem inveniunt suam indignitatem. Unde cum xxiv. Senioribus coronas suas coram throno Dei abjiciunt Apoc. iv. 10. 11.

XX. AB-

XX. ABNEGATIO SUI IPSIUS est primus effectus humilitatis, Philautiæ medelam afferens, atque in eo consistens, ut *voluntas hominis regenti de sua & de eius cœlitus persuasi parata sit ad omnem honorem illegitimum sibi ipsi denegandum atque eripiendum, eoque, ut neque seipsum amplius in Finem sui aut aliorum extra se constituere, neque ullum medium ad salutem per se aut apud se querere velit.*

XXI. Id, quod abnegari debet, Scriptura nominat *seipsum*, quod vel in sensu *moralis* de corruptione, quæ alter ipse evasit, Rom. vii. 18. vel in *physico* de quibuscunque facultatibus naturalibus Matth. xxi. 39. intelligi potest, quoniam utrovis modo nobiscum ipsis *idololatriam* a natura committimus.

XXII. Abnegat ergo seipsum *moraliter*, primo *crassiorem* Philautiam extirpando, qui suæ prævæ concupiscentiæ impletionem non amplius sibi aut alius vult in finem ponere. Habet autem hæc abnegatio pro objecto duplicem relationem, in qua sumus constituti vel ad propriæ felicitatis possessionem, vel ad ejus acquisitionem.

XXIII. Circa imaginariam propriæ felicitatis possessionem seu præsumptionem abnegat se ipsum, qui non amplius *in seipso deliciatur*, sed fastidio sui ipsius est impletus, & obedientiæ, quam sibi in miserima servitute præstitit, penitus renunciat, 2. Cor. v. 15. abnegans

(1) *Propriam sapientiam* carnalem, Prov. xxi. 4. quam ut dementiam abominatur.

(2) *Propriam voluntatem*, dum nihil amplius vult ex motu carnis suæ agere.

(13) *Pro-*

(3) *Proprium corpus*, dum ejus pulchritudinem, fanitatem, vires, tanquam bona superficiaria, aliena & transeuntia, quin abusu turpissimo corrupta, vilipendit.

XXIV. Destructio ita propriæ felicitatis quoad *possessionem* præjudicio mox perspicitur, quod etiam *in futurum* nihil a nobis ipsis expectandum sit. Adeoque *abnegare se* pergit, qui non amplius vult *sua* aut *aliorum* ope ad seipsum in illa felicitate *conservandum* aut *provehendum* abuti.

(1) Non *sua ope*, sive per dotes ingenii, sive per affectuum impetum, sive per vires corporis, sive per temporis jacturam, sive per facultatum externarum, quas possidet, dispendium.

(2) Non *ope aliorum*, sive Dei, sive hominum, sive quarumcunque creaturarum. Adeoque

(a) Qui non amplius vult *Deum* suæ malæ concupiscentiæ ministrum reddere, sed potius se ipsum abjicere ac condemnare paratus est, quam velle, ut Deus peccatoris causa sanctitatem suam obscuret.

(b) Qui *laudem* quamcunque *hominum* pro inani ducit, Gal. v. 26. quia omnem hominem mendacem esse Ps. cxvi. 11. ac *nihil pendere* Ps. Lxii. 10. animadvertens, omne *brachium carnis* abdicat.

(c) Qui renunciat *omni creaturarum usui*, quatenus per illas carnis suæ commoda promovere ac sitim implere antea quæsivit; quæ renunciatio ad omnia creaturarum genera & omnia bona mundana se extendit, nullo excepto, sub prætextu, quod abufui huic subjectum fuit. Quo pacto abne-

abnegatio sui ipsius abnegationem totius mundi involvit. Pf. LXXIII. 25. 26. Marc. IX. 43 -- 48. Tit. 11. 12.

XXV. Philautiam quoque *subtiliorem* abnegatio sui ipsius destruit, dum regnitum nullum medium ad salutem neque *per se*, neque *apud se* quærere vult.

(1) Non *per se*, rejiciendo omnem propriam & justitiam Jes. LXIV. 10. Phil. III. 8. 9.

(2) Non *apud se*, dum nihil quicquam de suo vult impendere, neque *mediate*, neque *immediate*, ut sibi ipsi viam ad felicitatem aperiat.

(a) Non *immediate*, quoniam abnegat & omnem *propriam sapientiam* ad viam hanc invenendam, & omnem *propriam potentiam*, per vires liberi arbitrii, ad viam hanc ineundam.

(b) Non *mediate*, quoniam simul abnegat omnes *homines*, omnesque *creaturas*, in quarum merito, intercessione, pretio caro *lyron animarum* unquam quæsivit.

XXVI. Sed & *Physica sui ipsius Abnegatio* accedere debet: non quasi omne propriæ felicitatis sive temporalis sive æternæ desiderium studiumve exuendum esset, ut quidam crepant; sed eo duntaxat sensu, ut voluntas prompta sit, jubente Deo, omnia mundi hujus bona, ipsamque vitam corporis, non solum libenter exuere, sed etiam pro *gloria* nominis ejus profundere Act. XX. 24. Hoc intelligitur per *odium vitæ* atque *anime* suæ Luc. XIV. 26. Joh. XI. 25. Adde Matth. XIX. 28. 29.

XXVII.

XXVII. Ita late hoc officium patere, ut pro *cardinali* sit habendum, liquet

(1) Ex *generalis* ejus *prescriptione* sine exceptione status, conditionis, sexus. *Si quis post me venire vult, ille seipsum abneget* Matth. xv 1. 24. Marc. viii. 34. Luc. ix 23.

(2) Ex ipsius rei natura, quoniam *tota obedientia fidei* in omnibus actionibus eam supponit. Cum enim fides *solum Deum* in Christo quærat, ut *unicam* omnis salutis causam, a nemine id expectari potest, nisi qui ex seipso exiit & a seipso divortium fecit.

(3) Quia hoc officium exhibet certum criterium, secundum quod non solum de initiis, sed etiam de incremento Status Gratiaë judicari potest.

XXVIII. Æquitas ejus patescit ex omnibus argumentis, quibus *Philantia* est impugnata.

(1) Quia Deus uti *unus*, ita *solus* perfectus, *solus* bonus, *unicumque* objectum honoris ac spei, *unicus finis* omnium creaturarum est.

(2) Ille jus proprietarium in omnes, præcipue electos, habet, sic ut Domini secundum omne, quod valent, *peculium* sint Rom. xiv. 7. 8. 1. Cor. v 1. 19. 20.

(3) Nihil aliud, quam abnegationem, quin odium *meretur* creatura non solum *vilis* & *miserabilis*, sed etiam *abominabilis*.

(4) Sic turpissimum *idolum sui ipsius* ex mentis penetranti ejicitur, ut Deo in Templum cedat.

(5) Sic via sternitur ad bonum, quod in te non erat, ex thesauris *omnisufficientia Dei* accipiendum.

(6) Ad

(6) Ad id invitant exempla præclara. Ipse Christus hic facem prætulit non solum in *trinitate* seperata, sed etiam in universa vita sua *voluntatem & gloriam non suam, sed Patris* quaerens Joh. vi. 38. atque creaturarum usu ad absolvendum Redemptionis opus sponte sua se abdicans 2. Cor. viii. 9. Adde illustria Mosis & Pauli exempla.

(7) Nihil magis convenit præfenti Ecclesiæ statui, in quo & officium hoc clarius est ex ore Domini perceptum, & ad *bajulandam Christi crucem* per hanc abnegationem sui animus debet præparari. Hebr. xii. 13. 14.

XXIX. Anima, quæ ita a *falso* scopo est averfa, ad *verum* scopum se debet dirigere. In eo ne impediatur, cavenda est *DIPSYCHIA*, quæ alias nominatur *cor & cor* Ps. xii. 3. seu *claudicatio in utrumque latus* 1. Reg. xviii. 21. & *oculus malus* Matth. vi. 23. Per illam designatur *vitiosus mentis habitus*, quo *Bonum summum & subordinatum, verum & apparens, in unum compingere & simul possidere querit*. Differt adeoque ab *hypocrisis*, quia *διψυχῶ* non *specie* tenus, sed *serio* agit, viresque ingenii impendit, ut viam sibi fabricet, in qua id obtinere queat. Est autem *Dipsychia* vel *crassior* vel *subtilior*.

XXX. Crassior conspicitur in illis, qui conscientia stimulis impelluntur, ut verum Bonum in communione cum Deo obtinere *exoptent*, & parati sint ad quædam officia cultus divini ea fini præstanda, verumtamen ita, ut concupiscentiis suis simul obsequi *duobusque Dominis una servire* studeant. Species hæc est *spiritualis adulterii &*

scor-

scortationis, cujus exempla occurrunt in *Bileamo* & in *Israelitis Deo vero ac Baali* simul servire volentibus.

XXXI. Subtilioris *Dipsychia* rei sunt, qui *fidem temporariam* tantum habent, & lubentes religionem veram profitentur, quamdiu terrena bona simul possidere possunt, sed quando tentationes ingruunt, dubii, quo se vertant, nesciunt. Hi sunt illi *διακρινόμενοι, dubitantes*, quos *fluctus maris* Apostolus Jac. 1. 6. & Christus *arundinis a vento quassata* Matth. xi. 7. confert.

XXXII. Non quidem universale est hoc vitium, sed tamen commune illis, quorum *conscientia est excitata*. In ipsis *repenitis* reliquiae ejus comparent, quoties ratiociniis talibus carnis autem praebent, quibus circa adiophora frena laxare, commodaque hujus vitae & favorem hominum conciliare cum via illa angusta student, quam tamen serio elegerunt. Unde Apostolus ansam habebat Corinthios monendi, ne fiant *ἐτεροζυγῆτες alienum jugum trahentes cum improbis* 2. Cor. vi. 14. Adde 2. Cor. xi. 1.

XXXIII Moneta haec summi est momenti:

(1) Quoniam *inanis est labor*, qui a talibus impenditur Matth. vi. 24. 2. Cor. vi. 14. 15. 16.

(2) Quoniam vitium hoc, ut *subtilis idololatria*, Deo maxime est exosum Jac. 1. 7. iramque ejus provocat, exemplo *uxoris Lothi* Luc. xvii. 32.

(3) Quoniam *conscientia tranquillitatem* impedit, & in varia crimina, ipsamque *apostasiam*, praecipitat Jac. 1. 8. Matth. vi. 25.

XXXIV. Opposita huic vitio est *SIMPLICITAS*, *Ἀπλότης*: quasi dicas *sine plica*, unde ejus

G

pos-

possessor describitur ut talis, qui est *absque corde & corde* 1. Chron. x. 11. 33. coll. v. 38. Neque aliud intendit phrasis illa, quæ amorem seu obedientiam *totius cordis & totius anime* exigit. Ubi prius ipsam *finis constitutionem* per simplex animi propositum, posterius facultatem animæ omnium *ad illum directionem* involvere videtur. Synonymum est ἀγνότης, metaphora desumpta a *castitate conjugali*, quæ in unum sponsum aut maritum fertur. Unde sectatores ejus dicuntur ἀξιπαῖοι *instar columbarum* Matth. x. 16.

XXXV. Certo sensu hæc virtus sub *sinceritate* comprehendi potest, unde etiam τῶ *ὄν* *integritas* respondet. Sed nos hic strictius intelligimus *illum habitum novi hominis*, quo *persuasus verum summumque Bonum non nisi in communiione cum Deo expectandum esse*, illam *tanquam unicum Finem extremum omnibus actionibus suis præfigit*, eique *convenienter semper agere contendit*. Duo ergo hæc virtus involvit.

XXXVI. Primum est *fixum voluntatis propositum illum Finem ultimum sectandi*, quem legitimum esse omnium Operum Bonorum Finem capite præcedenti probavimus. Hoc propositum declaratur

(1) *Interne* coram Deo, quando regenitus cavet, ne quicquam per *διψυχίαν* committat, quo ab hoc Fine abstrahatur, aut alium ei coordinet.

(2) *Externe* coram hominibus, quando hunc Finem nunquam dissimulat, sed honori potius sibi ducit, ut illum semper manifestet.

XXXVII.

XXXVIII. Alterum est *studium enixum*, ut *convenienter* huic *Fini* agat. Ea fini

(1) Quoad singulas actiones *percontari* contendit, an & quousque Fini huic convenient, ne forte intermisso hoc examine per fallaciam cordis sui inducatur ad putandum, quod Finem legitimum sibi præfixerit, cum tamen id factum non sit.

(2) Secundum hoc examen via regia pergens magis magisque iudicia carnis & aliorum hominum flocci pendit, in id solum intentus; ut *conscientiam bonam* coram Deo & hominibus conservet Act. xxiv. 16. *quin omnia oblivioni dans. que pone sunt, & ad metam præfixam pergens* Phil. 111. 14.

XXXVIII. Virtutem hanc vere *Cardinalem* esse apertum est, quoniam omnis actio censetur a Fine suo. Confer Phil. 11. 14. 15. Fides sane, radix omnium Operum Bonorum hominis regenerati, sine ea esse nequit, quoniam illa est *desponsatio* animæ cum Deo & Christo, tanquam Marito suo, qui *caste*, id est, unice amandus est 2. Cor. xi. 2.

XXXIX. Maximum ejus pretium præter *foeditatem* oppositi criminis *Dipsichia*, quam radicitus evellit, inde potest confici.

(1) Quoniam Deo illum *honorem* dat, qui ei tanquam *soli Summo Bono* convenit, dum illum sibi ipsi & omnibus creaturis præfert.

(2) Quoniam est imago illius *Simplicitatis moralis*, quæ in Dei operibus fulget 1. Joh. 111. 3.

(3) Quoniam fructus excellentissimos habet, quos Salvator indicat Matth. vi. 22. *Si oculus*

tuus simplex fuerit , totum corpus tuum lucidum erit.

(1) Quoniam illam *pulchritudinem* Sponsus cœlestis in Ecclesia Novi Testamenti maxime exosculetur, quando ei *oculos columbinos* adsignat Cant. 1. 15. præcipue ex quo omnibus Dominis cum cathedra Moſis abrogatis ipſoque Legis conjugio ſoluto, nullum alium *Dominum*, quem *adoret*, Sponſa cœlestis agnoſcit Pf. xlv. 11. 12.

C A P V T N O N V M.

De vitiis ac virtutibus circa modum actionis observandis, ac ſpecialim de Ignavia & Diligentia, de Stultitia, Sapientia, & Prudentia, de Coactione & Spontaneitate, de Tepore & Zelo, de Instantia & Constantia.

S U M M A R I U M.

- I. De modo actionis in genere quedam præmittuntur §. 1 --- 6. ſpectantia
 - A. Nexum hujus materiae cum precedente 1. 2.
 - B. Ordinem, quo illa pertractanda 3 --- 6.
 1. Generalem 3.

2. Spe-

2. *Specialem* 4 --- 6.

II. *Attributa illa Cardinalia, quae modum actionis conficiunt, enumerantur* 7 --- 57.

A. *Praemittuntur, quae intellectum ad directionem totius actionis aptum aut ineptum reddunt* 7 --- 17.

1. **IGNAVIA** 7 --- 9. *quae*

a. *Definitur* 7.

b. *Deducitur* 8. 9. *comprehendens sub se*

a. *Incuriam in examine* 8.

β. *Negligentiam in efficientia* 9.

2. **DILIGENTIA** 10 --- 17. *quae*

a. *Describitur* 10 --- 15.

α. *Per definitionem* 10.

β. *Per deductionem* 11 --- 15. *quatenus comprehendit*

α. *Attentionem in percipienda voluntate Dei* 11.

β. *In executione ejus* 12 --- 15.

a. *Accurationem* 12.

b. *Vigilantiam* 13 --- 15.

b. *Momentum ejus indicatur* 16. 17.

a. *Ex decentia* 16.

β. *Ex influxu, quem in omnes reliquas virtutes cardinales habet* 17.

B. *Sequuntur quae actionem ipsam propius concernunt* 18 --- 57. *quaeque spectant*

1. *Ejus deliberationem* 18 --- 37.

a. *Vitium eam depravans est* **STULTITIA**

18 --- 24. *quae*

α. *Describitur* 18 --- 23

α. *Per definitionem* 18.

G 3

2. Per

1. Per enumerationem specialiorem 19, --- 23.
 a. Diversorum graduum 19 --- 22.
 b. Diversorum signorum, per quae exseritur 23.
 β. Momentum ejus ex universalitate deductum 24.
 b. Virtutes deliberationem dirigentes 25 --- 37. quae
 α. Enumerantur 26 --- 35.
 N. SAPIENTIA 26 - 29.
 a. Generatim definitur 26.
 b. Speciatim ejus Author, objectum & exercitium indicatur 27. --- 29.
 1. PRUDENTIA 30 --- 35.
 a. Generatim definitur 30.
 b. Definitio haec deducitur 31 --- 35. ostendendo
 a. Objectum ejus 31 --- 34.
 b. Exercitium ejus 35.
 β. Momentum earundem edocetur 36. 37.
 2. Ejus susceptionem 38 --- 44.
 a. Vitium hic removendum est RENITENTIA 38 --- 40. quae
 α. Describitur 38.
 β. Gradus ejus distinguuntur 39. 40.
 b. Virtus eam promovens est PROMPTITUDO 41 --- 44. Illa
 α. Describitur 41. 42.
 β. Momentum ejus urgetur 43. 44.
 3. Ejus executionem 45 --- 57.
 a. Inchoatam 45 --- 49.

a. Viti.

- a. Vitium ei contrarium est **TEMPOR**
45.
- β. Virtus ei favens est **ZELUS** 46--49.
qui
- γ. Describitur 46. 47.
- δ. Momentum ejus indicatur 48. 49
- b. Continuata 50--57.
- a. Vitium eam suspendens est **INCON-**
STANTIA 50--53. Illa
- γ. Describitur 50--52.
- a. Data definitione 50.
- b. Gradibus distinctis 51. 52.
- δ. Momentum ejus ex universalitate
indicatur 53.
- β. Virtus eam adjuvans est **CONSTAN-**
TIA 54--57. Illa
- γ. Describitur 54. 55.
- δ. Momentum ejus indicatur 56. 57.

I.

Quamvis intentio mala sufficiat ad actionem
malam constituendam Matth. VI. 1. sola ta-
men intentio Finis boni non sufficit, ut actio eva-
dat bona, nisi & **MEDIA** huic fini convenien-
tia adhibeantur, quibus adhibitis tanquam via
complanata finis actionis obtineatur. Nam re-
gula hæc generalis est; **NON FACIENDA**
SUNT MALA, UT EVENIANT BONA
Rom. III. 8. Id enim

(1) Sanctitati Dei contrariaretur.

(2) Ordinem, qui a Deo inter *bonum hone-*
stum & utile, tum per naturam ipsam, tum per

Legem ejusque Sanctionem positus est, everteret.

(3) Prætextum etiam maxime horrendis sceleribus daret, exemplo filiarum Loti Gen. xix. 32. & persecutorum Ecclesiæ Joh. xvi. 2.

(4) Revera Finem bonum nunquam pure intendit, nisi qui media legitima adhibet.

II. In eo tamen differentia quædam inter *Finem* & *media* potest admitti, quod regeniti quamvis ad illum *perfecte* tendentes & tandem per gratiam Dei eum attingentes, in his tamen tam eligendis quam adhibendis multiplici *imperfectione* laborent.

III. Quare hoc capite, quid *legimus mediolorum usus* in illa perfectione, in qua *opus absolute bonum* constituit, consideratus involvat, & quænam *Virtutes Cardinales* eo pertineant, expendemus. Sequenti autem illud Vitium, quod mediolorum illorum usum maxime impedit, modumque legitimum actionum evertit, nec non illam Virtutem, quæ in regenitis *defectum* quemcunque *circa mediolorum usum* supplet, ac præcipuum ejus impedimentum removet, separatim considerabimus.

IV. Modum agendi præfigere ejusdem est, qui Finem ponit. Hinc maxima pars Legis Dei in eo versatur, ut *Viam* ad Finem summum indubitato deducentem edoceat, & ostendat, quomodo *ambutandum* seu *opt. modiv Gal. II, 14. recto pede incedendum* in ea sit.

V. Requisita autem universalialia, quæ in Opere Bono ad Finem verum legitime directo concurrere debent, variis nominibus Scriptura ex-
pri-

primit. Vult enim ut Virtutis Christianæ cultor missa *Ignavia*, *Stultitia*, *Coactione*, *Tepore*, & *Inconstantia* virtutes contrarias, & quidem

1. Generatim in totius operis secundum lumen intellectus moderamine *Diligentiam*;

2. Specialius

(a) In *deliberatione* de eo *Sapientiam* & *Prudentiam*,

(b) In ejus susceptione *Promittitudinem*;

(c) In ejus executione *Fervorem* & *Constantiam* debitam exercent. Et cum hæc in singulis operibus perfecte bonis concurrant, totidem Virtutes Cardinales inde exsculpi possunt. Ubi hæc concurrunt, ibi est *מאד כל* / amor ex omnibus viribus, qui cum *tota corde ac tota anima* conjungi debet.

VI. Singula hæc requisita eo ordine collocavimus, quo nobis videntur in modificanda actionis moralitate unum alterum excipere, licet in stylo Scripturæ ad illam seriem non semper attendatur, & nomina, quibus hæc attributa exprimuntur, aliquando latius ac interdum strictius usurpari soleant.

VII. Cum intellectus rite illuminatus actioni omni facem præferre debeat, nisi quis in tenebris ambulare velit, hinc ante omnia removendum vitium, quod plenum ejus usum præpedire potest. Hoc dicitur *IGNAVIA*, seu *Pigritia*. Salomoni *עצל* / Græcis *ἀνδρεία*, *ἰσχυρία* & *ἀσπύια* audit, ac sub symbolo *somnolentia* in sacris sæpe pingitur. Strictissime laborum corporis fugam exprimit. Sed hic sensu pleniori designat *vitiosum habitum*, quo quis tam circa officii sibi in-

cumbentis notitiam acquirendam, quam circa illud secundum lumen intellectus pro variis temporum opportunitatibus dirigendum negligenter versatur.

VIII. Ad duo ergo objecta se Vitium hoc dividit. Primo torporem involvit circa cognitionem voluntatis Domini. Hoc crassius, & in emphasi solis irrogenitis proprium, quibus Scriptura ἀμέλειαν incuriam adeo supinam tribuit, ut seriam invitationem ad communionem Dei flocciendant Hebr. 11. 2. Matth. xxii. 5. Unde & proponuntur, ut carentes desiderio Zeph. 11. 1. Cadere tamen eatenus etiam in regenitos potest, quatenus in addiscenda voluntate Dei segniores sunt, quam fas erat, neque ad illa, quæ acceperunt, satis attendunt, contra monitum 1. Tim. IV. 14.

IX. Porro & ignavi sunt, qui, quando voluntatem Domini agnoverunt, negligentiam in ejus executione impendunt, abditamque gerunt in manica sua manum Prov. XIX. 24. Hæc ignavia species dicitur oblivio Legis Dei, & qui ejus reus est, obliuosus auditor Jac. 1. 25. Tales sunt sive non satis memores eorum, quæ addiderunt per ὀλιγωρίαν parvam curam tum institutionis tum ipsarum castigationum Hebr. xi. 5. sive non assequentes totam Legis divinæ latitudinem, sive ex imbecillitate carnis collationem officii cum norma percepta atque agnita omittentes, sive non præcise satis ad singulas circumstantias attendentes. Subtilioris hujus ignaviæ frequentius regeniti rei sunt.

X. DILIGENTIA, Σπουδή, Ακρίβεια, Επιμέλεια, Sedulitas, synonyma ferme sunt. Simpli-

pliciter etiam dicitur *κόπος*. Prope accedit *γενή-
γόνος*, *vigilantia*, quæ radici *קפץ* apud He-
bræos respondet & saltem primaria *Diligentia*
pars est. Nam diligentia denotat illum *volunta-
tis in regentis habitum*, quo feruntur, ut omnes
*intellectus sui vires ad totam voluntatem Domini co-
gnoscentiam, eamque secundum singulas partes atque
circumstantias cum actionibus suis conferendam,*
*omnes denique agendi opportunitates observandas im-
pendunt.* Circa duo ergo momenta *ἀπιθεῖν* ver-
sandum est, circa cognitionem & implementum
Legis divinæ. Prius præfigurabat animalium
mundorum *ruminatio*, posterius *fissio unguularum*.
Utrumque conjungitur Joh. xiiii. 17. Luc.
xii. 35.

XI. *Diligentia* circa voluntatem Dei *cognoscen-
dam* acquirit *attentionem* & *moram* ad omnes ejus
partes se dividendam & in secreta ejus penetran-
tem; cum *Docilitate* conjunctam, quæ ex per-
suasione de Legis divinæ præstantia oritur, atque
eapropter regentis propria est Apoc. xiv. 3. Unde
Docilitas hæc per *aurem audientem* potissimum ex-
primitur, quæ primum locum inter postulata
Fæderis gratiæ habet Exod. xv. 26.

XII. Alter *Diligentia* oculus quasi se extendit
ad ipsas actiones, earumque tum *modos* tum *op-
portunitates*. Quare primo in eo occupata est, ut
actiones suas examine sollicito, architecti instar
ad ichnographiam præscriptam identidem respi-
cientis, cum norma Legis conferat ac secundum
eam adumbrandam spectant nomina a palæstra
perita *ἀσκησις* Act. xxiv. 16. & *γυμνασία* 1. Tim.
iv. 7. Hebr. v. 14. Et qui hanc virtutem exer-
cent

cent, *non oblivisci mandatorum Dei* dicuntur Deut. xxvi. 13. 14. Pf. cxix. 93. 141. &c.

XIII. Porro opportunitatum ad agendum rationem *Diligentia* habet. Ad virtutem hanc exprimendam Scriptura amat nomen *VIGILANTIAE*, per quam intelligit illum hominis regenti habitum, quo *vires animi intendit ad impedimenta omnia in prestando officio mature detegenda & cavenda, adminicula autem observanda & in usum convertenda atque ita istud secundum omnes partes implendum.* Hinc duplex nascitur Vigilantiae exercitium, quorum alterum *ἀναίσιως*, alterum *ἐυκαίσιως* 2. Tim. iv. 2. impenditur.

XIV. Exercetur ergo *Vigilantia* primo per attentionem ad *impedimenta*, quæ interrumpere studium Legis divinae possunt. Sic vigilatur

(1) Interne contra proprium *cor*, ut

(a) Ratiocinia carnis examinentur:

(b) Primi motus malæ concupiscentiæ mature detegantur.

(2) Externe contra *mundum*, atque frequenter in eo occurrentes

(a) Tam simplices *occasiones*, quæ malam concupiscentiam irritant;

(b) Quam *illecebras*, seu persuasiones hinc blandas inde asperas, quas mundus præbet.

XV. Ab altera parte non solum *noctū*, sed multo magis *interdiū*, seu temporis *opportunitatem* captantes regenti operi Domini invigilant, tam in eo *suscipiendo*, quam *gerendo*.

(1) In *suscipiendo* negotio vigilatur

(a) *Interne* ad *impulsus* Spiritus sancti secundum verbum Domini detegendos.

(b) *Ex-*

(b) *Externe* ad occasiones bene agendi, quas providentia divina subministrat, diligenter observandas.

(2) In gerendo negotio vigilatur, quando quis presentiam Dei & iudicium imminens sibi semper proponens alacri Operis executione oculis Domini se approbare adnititur. Hoc nominatur *ambulare coram facie Domini* Gen. xv. 1.

XVI. Rationes Diligentiae adhibendae in apri-
co sunt. Nam

(1) Opposita ignaviae diligentiaeque damnum ac lucrum Scriptura saepe inculcat & cum primis Salomo Prov. vi. 6. 9--11. x. 26. xiiii. 4. xx. 4. xxiv. 30--34.

(2) Idem requirit Doctoris summi auctoritas Prov. viii. 34.

(3) Nec non dignitas & excellentia doctrinae, in qua tam intelligenda, quam rite applicanda haec Diligentia versatur Jes. xlviii. 17. 18.

(4) Quantopere Christianos haec virtus deceat, ipsum nomen μαθητῶν, *discipulorum*, quod ab initio gesserunt, ostendit. Et certe, quo clarior voluntas Domini est revelata, quo splendidius premia maxima exigui laboris ob oculos versantur, quo plenius cura Dei circa peccatoris salutem in exemplum proponitur, & quo magis adventus Domini appropinquat, eo major attentio ad opus Domini requiritur. Unde facile apparet, fortissima vincula Evangelium gratiae injicere, quod σπῆν inculcat Hebr. vi. 11. Rom. xii. 11.

XVII. Eandem ut *Virtutem cardinalem* in singulas influentem toti Virtutum choro praefixit Petrus

trus 2. Epist. 1. 5. Et certe tam late patet, ut reliquæ Virtutes cardinales §. 3. commemoratæ ex hoc quasi fonte deduci possint. *Diligentia* enim ex se gignit primo *sapientiam* cum *prudencia* in *judicio* per cognitionem voluntatis divinæ irradiato conjunctam; porro *promptitudinem* per spontaneitatem *voluntatis* ex contemplatione dulcissimi jugi Legis divinæ promanantem; deinceps sanctum per omnium *virium* impendium *zelum*; & denique perdurantem in bono ad finem usque *constantiam*. Has virtutes hoc ordine eo lubentius connectimus, quoniam quadruplex in Cherubinis facies *Hominis, Aquilæ, Leonis* ac *Bovis* optime illis respondet.

XVIII. STULTITIA primo loco expugnanda, quæ in sacris נכרות / נבלה / סכלות / אולה / μωρία, ἀνοια, ἀπόνοια, ἀφροσύνη, παρρηληξία dicitur, ac involvit *habitualemente voluntatis corrupta* & in errorem proclivis non solum præter rationem, quod magis ad brutam stupiditatem pertinet, sed etiam contra rationem agendi studium.

XIX. Hæc *Stultitia* gradus suos habet. *Cras-*sus enim apparet in illis, qui directe contra dictamen rationis pugnant, quales sunt, qui Deum esse negant Psalm. xlv. 1. xxxix. 9.

XX. *Subtilior* *Stultitia* sibi aliisque *videri* vult cum ratione agere Prov. xii. 15. Eccl. x. 3. quamvis miserrime illudat Rom. 1. 22. quoniam *judicium stulti* tum per præjudicia tum per ratiocinia carnis ita est *obscuratum*, Eccles. 1. 14. ut levissimis effugiis atque ratiociniis, non inventis, sed *quæsitis*, aurem accommodet.

XXI. Versatur autem hæc *Stultitia* aut circa
Finem,

Finem, aut circa *Media*. Circa *Finem*, quando rerum pretia in abstracto considerat, & quid verum aut falsum, bonum aut malum, majus minusve bonum sit, atque ita porro, inquirens, ipsas rerum ideas naturales destruit earumque essentielles formas pro lubitu permutat. Hinc

(1.) Quod natura sua *verum bonumque* est, sub *specie mali* ei obversatur Psalm. xcii. 7. Deut. xxxii. 6. Jerem. iv. 22.

(2.) Quod *falsum* atque *malum* est, sibi representat, ut bonum Prov. vii. 22.

(3.) *Majus* bonum *minori*, summum subordinato postponit.

(4.) Minus malum ceu Scyllam evitando, in majus, sive Charybdin, se precipitem dat Deut. xxxii. 28. 29.

XXII. In *Mediorum* tum *electione* tum *usu* transparet Stultitia, quæ strictius IMPRUDENTIA audit:

(1.) Quando *Mediorum cura* aut *nulla* aut *non sufficiens* ante operis susceptionem animum occupat, quod *vitium* alias appellatur *αερίτητα*, *precipitantia*, *temeritas*.

(2.) Quando absurda, impiæque hypotheses in fundamentum electionis *Mediorum* ponuntur Ps. xciv. 7. 8. Matth. xxiii. 17. 1. Cor. iii. 19.

(3.) Quando *media congrua* aut saltem aptiora negliguntur Prov. i. 22. ix. 8. Jerem. iv. 22.

(4.) Quando *Media contraria*, aut saltem ineptiora usurpantur Prov. xiv. 16. 17. unde fit, ut *Finis* aut plane excidat Prov. xi. 29. xiv. 18. 2. Sam.

2. Sam. xv. 3. aut difficillime attingatur Pf. cvii. 17. 17. quod נִשְׁוּ מַטְאוֹרֵת *vanitas* audit Pf. cxxvii. 1. 2. 1. Cor. iiii. 20. Jac. i. 26.

XXIII. Sedem quidem suam hoc vitium potissimum in corde habet, sed tamen facillime *exterius* se conspiciendum præbet

(2) Per *stultiloquia* Prov. x. 8. 14. xiv. 3. xvii. 28. Ecclef. v. 2. Job. ii. 10.

(2) Per *facta imprudentia* atque impia quæcunque Gen. xxxiv. 7. Deut. xxxi. 6.

XXIV. Primordia hujus vitii jam apparebant in primo homine חִשְׁבוֹנָה *Ratiocinia multa quærente* Ecclef. vii. 30. Inde Stultitia in omnes homines fluxit, omniumque impiorum attributum est Eccl. vii. 26. Tam alte quoque est radicata, ut & in peccatoribus sit invincibilis Prov. xxvii. 22. neque in ipsis regenitis plene expugnetur. Quamvis enim in electione Boni Summi probatum dederint, quod cœlestis Sapiencia irradiare inceperit, nihilominus & in Bonorum subordinatione & in Mediorum maxime salutarium selectu eousque sæpenumero impingunt, ut prudentia mundanorum hominum in suis negotiis pudorem ipsis incutere queat Luc. xvi. 8.

XXV. Duplex huic vitio opposita est virtus, SAPIENTIA & PRUDENTIA, quæ apud Hebræos per חִכְמָה & בִּינָה seu תְּבוּנָה, apud Græcos per σοφία & φρονησις seu σύνεσις distinguitur; quamvis propter harum virtutum intimam cognationem nomina hæc sæpe alternent, atque unum alterum involvat. Quando autem distinguuntur, tum *Sapientia* magis priori *Stultitia* speciei, quæ circa *bona* seu *objecta*, *Prudentia*

autem posteriori, quæ circa *media* seu *actus* ipsos versatur, opposita est.

XXVI. SAPIENTIA ergo stricte designat illum *excellentem* iudicii per Spiritum S. illuminati habitum, quo regenti clarum & distinctum de rerum essentis, ac relationibus, illis precipue, quas ad opus salutis habent, adeoque de earum causis, atque inde dependente fine, ordine, ac nexu conceptum sibi formantes æquum singulis pretium figunt, & inter verum ac falsum, bonum ac malum, sive majoris sive minoris momenti sit, iusta lance discriminant.

XXVII. Fons hujus Sapientiæ est illuminatio divina Jac. III. 17. Pf. LI. 8. Jac. I. 5. & sigillatim Spiritus sancti Eph. I. 16. 17. qui a Christo tanquam summa Sapiencia electis datus utitur verbo Sacræ Scripturæ tanquam *medio sapientes reddente ad salutem* 2. Tim. III. 15.

XXVIII. Quare licet *objectum* hujus Sapientiæ iisdem cancellis, quibus totum universum, circumscribatur, ipsamque *Eruditionem* & *Sapientiam secularem* in suo ordine comprehendat, proxime tamen continetur in mysterio salutis Job. XXVIII. 12. sq. Col. II. 3. cujus cognitio ad discriminandum inter pondera rerum aptissimum medium est.

XXIX. *Actus* autem circa hoc mysterium involvit

(1) *Cognitionem* Dei, sui ipsius, quin omnium creaturarum non nude & *in se solum*, sed in vero suo *nexu*, id est, in illa schesi, quam ad opus salutis habent, consideratarum, atque eatenus etiam ad *intellectum* Sapiencia recte referri potest.

H

(2) fu-

(2) *Judicium* secundum hanc *schesis* pronuntians quicquid operi huic innexum est tanquam verum Bonum in suo ordine aestimans, atque ad illud amandum *voluntatem* inclinans, quicquid autem extra hoc Opus est constitutum aut ei renititur, ut Malum considerans & abhorrens. Qualitates potissimas, quæ in iudicio hoc rite exercendo requiruntur, Jac. III. 17. conjunctas deprehendimus.

XXX. PRUDENTIA sub nomine Sapientia aliquando involvitur, hic autem pressius denotabit *illum iudicii illuminati habitum, quo de mediis legitimis ac congruis prospicit, ut Finem seu Bonum, quod intendit, eo facilius certius ac plenius adipiscatur.*

XXXI. Campus, in quo proprie Prudentia se exercet, est *Mediorum* ad Finem salutarem tendentium apparatus; sub quorum nomine in *abstracto* comprehenduntur omnia *Bona subordinata*, & in *concreto* actiones omnes, per quas Bonorum subordinatorum compotes reddimur, atque propius ad *Finem* perducimur.

XXXII. Circa *Media* hæc Prudentia observat

(1) Quid sit *possibile*, cum viribus suis ea probe conferendo, atque ubi illas deficere animadvertit, si promissiones de auxilio Dei adsunt, eas arripiendo, & ita in Domino se confortando.

(2) Quid sit *legitimum* secundum §. I.

(3) Quid sit *congruum*, idque partim *Finis*, quem intendimus, partim *circumstantiis*, in quibus versamur. Ex utriusque enim collatione

pru-

prudens animadvertit, mea alia aliis esse præstantiora.

XXXIII. *Circumstantiarum* maxima est varietas. Quædam enim *communes* sunt quibuscunque regentis. Quædam certæ *conditioni* ac *relationi* Christianorum magis sunt *proprie*, unde fit, ut quidam integram partem specialissimam Theologiæ moralis sub nomine *Prudentiæ Christianæ* complectantur. Nos priores hic potissimum spectamus.

XXXIV. Tres *circumstantiarum generalium*, quas Prudentia perpendit, nobis potissimum occurrunt classes

(1) *Circumstantia temporum*, quorum observatio laudatur in filiis Isacharis 1. Chron. xii. 32. & neglectus culpat in Phariseis Matth. xvi. Incensum hic veniunt tempora *præterita*, *præsentia*, *futura*, eaque tum relate ad *Ecclesiam* universam secundum verbum Propheticum ac viarum Dei nexum, tum relate ad uniuscujusque *fidelis* statum considerata.

(2) *Circumstantia locorum*, quoniam non ubique quidvis æque conducit.

(3) *Circumstantia personarum*, quibuscum, sive sint irrogeniti, sive regeniti, Prudentia ita conversari suadet, ut neque damnum ab illis nobis inferatur, neque a nobis in illos redundet, sed nostrum ac proximi commodum convenientissimo cum statu ejus modo semper promovere queramus; quam in rem *circumspectio* summa tum in *verbis* tum in *opere externo* requiritur Ephes. v. 15.

XXXV. Pertinet ergo ad *Prudentia* hujus *exercitium*:

(1) Ut & *Boni* præfixi & *Mediorum* indolentius curatius perspectam habeamus.

(2) Ut quantum pote attendamus ad *circumstantiarum* in opere, in quo versamur *concursum*.

(3) Ut simul *Vigilantiam* adhibeamus ad illas *variationes*, quibus *circumstantiæ*, quas enumeravimus, in singula momenta sunt *subjectæ*, mature detegendas.

(4) Ut optionem prudentem inter *Bona subordinata*, quæ nobis occurrunt, instituiamus.

(5) Ut singulas actiones nostras præcise secundum *circumstantias*, in quibus momento præfenti constituti sumus, *modificemus*.

XXXVI. Biga hæc *Virtutum*, quæ mutuis nexibus se invicem amplectuntur, revera *Cardinale* aliquod cujuscunque *Operis Boni attributum* conficit. Cum enim ex præcedentibus liqueat, omnem actionum nostrarum moralitatem dependere tum a *Fine*, tum a *Modo*, seu *modus* eum assequendi, necessario sequitur, aut mero *casu* actionem *rectam* evadere posse, quod implicat, aut illam actionem tantum pro *recta* esse habendam, cui *Sapientia Finem* legitimam præfixit, & quam *Prudentia debito modo* ad eum direxit. Hoc est *consilium*, βελη, חַסְדִּים / *deliberatio*, חֵכֶם / *intelligentia*, quæ actionem quamcunque temperare ac prosperare debet.

XXXVII. Merito ergo exosculanda proponitur. Dic *Sapientia*, *soror mea es*, & *affinem*
Prudentia

Prudentiam voca Prov. VII. 4. Argumenta præcipua sunt :

(1) Exemplum ipsius Dei in omnibus operibus ac præcipue in *Opera Gratia*, in quo Filius Dei *Sapientia*, Spiritus sanctus *Prudentia* perfectissimæ Prototypum exhibet. Prov. III. 19, 20. Jerem. X. 12.

(2) Sicut nihil magis creaturæ rationalis gloriam evertit, quam *Stultitia*, ita nihil magis eam extollit, ornatque, quam *Sapientia Prudentiaque* studium.

(3) Quantum successus operis ab his virtutibus dependet, tantum ipsa Summi Boni fruitio ac vera mentis voluptas per has virtutes promovetur. Confer *μακροθυμῆς* cum earum sectatione conjunctos Prov. II. 10, 11. III. 13; --- 18. 21 --- 25.

(4) Fortius hic obstringuntur *Filii Sapientia* æternæ, quibus datum est, illuminatis oculis in abyssos Sapientiæ Dei altius introspicere & iudicium spirituale circa eas exercere.

(5) Præcipue in Novo Testamento, ubi plenior Lux Ecclesiæ est exorta Ephes. I. 8. 9. I. Cor. II. 7 --- 10.

XXXVIII. *Deliberationem* de opere suscipiendæ excipit ejus *Susceptio*. Huic impedimentum maximum causatur *RENITENTIA* illa naturalis, seu *coacta obedientia*, *ἑσθλότης*, *Tarditas*, quam Scriptura describit ut *ἡσθητότητα ἢ ἀκροῶν tarditatem aurium* Hebr. V. 11. VI. 12. cor *saxeum* Ezech. XXXVI. 26. consistens in illo voluntatis corruptæ vicio, quo per naturam suam non nisi *ἀκὼν invita ac coacta ad quodcunque bonum opus se accingit.*

XXXIX. In plena emphasi illa occupavit peccatorem sibi relictum, qui vel apparenter bene agere non nisi fortiori malæ concupiscentiæ æstro percitus adigitur, totumque virtutis iter, ut *asperum, infaustum*, quin *impossibile* considerat Prov. XXI. 13. *Asini ergo ac muli instar stimulo frænoque indiget, ut aliqua saltem ratione frugi sit.*

XL. Reliquiæ ejusdem *Renitentia* comparent in regentis, quando præcepta difficiliora carni declinant, exemplo Jonæ, aut inviti suscipiunt, uti Thomas Joh. XI. 16. & *Sponsa Cant. v. 2.*

XLI. Huic obstaculo medelam affert PROMITTITUDO, seu SPONTANEITAS, Hebrais נְרִיבָה / נִכּוֹן / חֶפֶץ / Græcis ἐκστοιασιδος, ἐτοιμασία, εὐδοκία, designans illum regenti habitum, quo convictus de officii ipsius maximo momento, cum summa lubentia illud suscipit, paratus ad impedimenta superanda, viresque ad exequendum voluntatem Domini impendendas.

XLII. Concurrunt ergo in Spontanea Obediencia, quæ ut peculiare Spiritus sancti donum consideratur Pf. cx. 3.

(1) *Persuasio* tam evidens, quod officia præscripta sint & decentissima, veræque salutis certissima media, ut objectiones carnis & sanguinis contemnantur Gal. I. 16.

(2) *Læta animi Lubentia*, ἡλαρότης Rom. XI I. & *voluptas* in illa prærogativa, quod liceat in opere tam excellenti actuosum esse Pf. XIX. 11, 12. CXIX. 35.

(3) *Alacritas* mentis in suscipiendo negotio, quæ etiam solet ἀεθουλία dici 2. Cor. VIII. 11. Act.

Act. xvii. 11. & ut *accinctio* ad opus considera-
tur. Illa imbuti describuntur ut חרוצים *agiles*,
facile se moventes Prov. x. 4. xl. 27. Illa vires
sufficit, & obviis impedimentis superandis, instar
ocrearum Ephes. vi. 15. & maturatæ cum debita
festinatione, propter opportunitatem facile elaben-
tem, executioni. Huc collimant emblemata *ala-*
rum & cursus Jes. xl. 31. Ps. cxix. 32. 60. Cant.
1. 4. &c.

XLIII. Spontaneitas hæc ut *Virtus cardinalis* in
quocunque bono opere requiritur Tit. iiii. 1.
Neque enim *Bonum velle* dici potest, nisi qui cum
lubente animo in eo versatur. Effigies ejus rei oc-
currit in asinis *non redimentis*; in illis, qui Pascha
primum comedebant; & in exercitu Gideonis
solis spontaneis constante.

XLIV. Maximi interest, ut hæc virtus com-
mendata sit.

(1) Quidni *lubens* Deo serviat, qui commoda
ac felicitatem cum hac servitute conjunctam per-
pendit?

(2) Præivit Deus, ac sigillatim Filius Dei, ex-
emplo illustrissimo Ps. xl. 7--9.

(3) A fidelibus Novi Testamenti hæc *Promi-*
tudo expectatur Psalm. cx. 3. Cant. vi. 12. quos
& Spiritus sancti *efficacior* impulsus agit, & *bra-*
beum in pleniori luce positum incitat, & *via* ma-
gis *complanata* non parum adjuvat.

XLV. Executionem operis suscepti nihil magis
impedit, quam ΤΕΡΟΡ, sive *vinosus ille mentis*
habitus, quo *negotium*, ad quod *coacti manus sunt*
admota, *servilem in modum conficitur*, ita ut nullus
internus ac ingenuus animi motus, nulla *virium in-*
tenso

rensis adfit, sed id tantum utcumque agatur, ad quod aliquis sive interne per conscientiae impulsu, sive externe per circumstantias quasdam quasi vi inducitur. Prope hæc vitiositas accedit ad illam Ignavia speciem, quam §. 7. tetigimus. Unde etiam collectum integrum est, quod, licet rarius, quadantenus tamen ipsos regentos aliquando occupet.

XLVI. Contrarius ei est ZELUS seu Fervor Sanctus, Hebræis זְלוּזָה, quod Zelotypiam, zelum ex amore natum designat, & quamcumque affectus vehementiam comprehendit. Quare ita nominatur habitus certus regenti, quo & momentum operis & vincula obligationis sue perpendens per obiectas difficultates remoram non patitur, sed potius magis incenditur ad affectus vehementius incitandos & vires omnes impendendas, quas felix operis successus requirit.

XLVII. Ad essentiam hujus virtutis

(1) Prærequiritur persuasio de momento operis & vinculis obligationis, secundum quam Prudentia temperare habenas hujus Zeli debet, ne sit zelus sine notitia Rom. x. 2.

(2) Accedere debet affectuum incitatio, & quidem præcise illorum, quos indoles operis requirit; idque servata inter momentum operis & affectuum vehementiam justa proportione.

(3) Illis mediantibus producit legitima tam facultatum animi, quam virium corporis intensio, quantum requiritur ad voluntatem Domini implendam, pro qua vires omnes ad singula momenta profundere parati esse debemus.

XLVIII. Ad attributa cardinalia hoc quoque referimus, quia licet opera quædam, quæ Lex præ-

prescribit, comparate cum aliis minoris sint momenti, nullum tamen Zeli expers esse debet. Nam *Zelus in re bona semper præclarus est* Gal. IV. 12. Adde Eccl. IX. 12. Hinc cum *σπουδή* *Diligentia* conjungitur Rom. XII. 11. τῷ πνεύματι ζέοντες, *secundum Spiritum ferventes*. Huc igneus aspectus *Cherubimorum & Seraphinorum* collineat. Præprimis ille requiritur, quando res est suscepta, quæ magis immediate Gloriam Dei spectat, & quando ea ab aliis negligentius tractatur I. Reg. XIX. 10. Psalm. CXXIX. 136. 139. 2. Corinth. VII. 7. 11.

XLIX. Fortiores motivæ Zelum incendentes sunt

(1) Operis ipsius, quod est *opus Domini*, & *opus salutis*, maximum pondus.

(2) Quia potissimum est sinceritatis criterium. Nam secundum AUGUSTINUM, *qui non zelat, non amat*.

(3) Exemplar ipsius Dei, præsertim opus salutis dispensantis Jes. IX. 7. Hinc *zelus Dei* 2. Cor. XI. 2.

(4) Exemplar Servatoris in carne agentis, quem *Zelus fehoræ comedit* Pf. LXXIX. 10. coll. Joh. II. 17.

(5) In Novo Testamento magis conspicuus hic Zelus esse debet propter Beneficiorum gratiæ magnitudinem & Baptismi Spiritus sancti majorem mensuram. Exemplum habemus Cant VIII. 6. 7.

L. Fervorem spurium indicat INCONSTANTIA, non solum quoad *viam*, de qua infra, sed etiam quoad *factum*, cujus qui sunt rei, dicuntur

III. **דַּעְפִּיט** *instabiles cogitationibus* Psalm. cxix
 III. Græci vitium appellant *ελαφρίαν levitatem*, &
ἀναστασιαίαν instabilem. Est illa talis perversa volun-
 tatis habitus, per quem illi, qui temere actionem
 susceperunt, in ejus executione aut deserunt aut
 propositum mutant, antequam finem attigerunt. Est
 autem hæc inconstantia crassior aut subtilior.

LII. Crassior in solis irrogenitis ostenditur, qui
 nonnisi coacte bene agunt, adeoque quod inviti
 susceperunt, quando jugum excutere possunt, aut
 quando rationibus suis id non censent conducere,
 iterum abdicant Luc. x. 62.

LII. Subtilior est eorum,

(1) Quos vires in opere, quod inconsulto ag-
 gressi sunt, destituunt, Luc. x. v. 22 — 31.

(2) Quibus inter agendum somnolentia obre-
 pit.

(3) Quos tentationes atque pravi affectus in-
 transversum agunt, ut non perdurent.

(3) Quos tentationes atque pravi affectus in-
 transversum agunt, ut non perdurent.

LIII. Quam commune hoc vitium sit, vel in-
 de apparet, quod ejus causa homo in abstracto
וַחֲבֵרָה *vanitas* dicatur Ps. lxxii. 10. unde etiam in
 regenitos aliquando cadit, exemplo Galatarum
 Cap. III. 3. v. 7. Virginum cum *fatuis* dormi-
 entium Matth. xxv. 5. & Eutythis Actor.
 xx. 9.

LIV. Vitium hoc eradicatur per **CONSTAN-**
TIAM, quæ non solum in *Perseverantia*, quoad
 viam semel electam, quam hic non tangimus,
 sed etiam in singularum actionum *plena executio-*
ne elucescere debet. Veteres Ethici eam sub no-
 mine

mine *Fortitudinis* exprimebant. Hebraei sub
 אמונה / quod aliquando *Firmitatem* designat,
 eam complexi sunt Exod. xviii. 12. Propius
 huc spectat כח / חזק / *Robur Validitas*, &
 ἐδραιωσις, βεβαιότης, *Firmitas*, ἰσχύς, *Robur*.

LV. Per illam hic intelligimus *habutum mentis*
illuminata, quo in opere, quod in robore Domini sus-
 cepit, posthabitis difficultatibus, idem robur arripi-
 ens, eique adhaerens, tam diu persistit donec ad de-
 bitum finem illud perduxerit. Concurrunt hic

(1) Conscientiae testimonium, quod opus non
 solum sit *legitimum*, sed etiam *prudenter* susceptum
 I. Chron. xxviii. 10.

(2) Remiscentia viva vinculorum obligatio-
 nis.

(3) Quod difficultates subnascentes generosa
 intrepiditas, quae conservatur,

(a) Per promissionum Dei de auxilio Spiritus
 sancti amplexionem atque expectationem Ephes.
 vi. 10.

(b) Per renovatum identidem animi harum
 promissionum intuita obfirmati propositum Phil.
 iv. 13.

LVI. Ad *Virtutes cardinales* haec constantia re-
 ferri debet, quia actio omnis ad finem non per-
 ducta manca est. Hoc innuunt symbola *pedum*
vitulinorum, nec non *columnarum ac lapidum*, de
 fidelibus obvia *Temperamentum* quidem ali-
 quando requiritur, quoniam casus non praevisi,
 aut ipsa providentia divina praepedire plenum o-
 peris eventum potest. Nihilominus, quo possunt,
 eniti fideles debent.

LVII. Ita ut se gerant Christiani, Apostolus
 horta-

hortatur I. Cor. xv. 58. Et validæ suppetunt rationes.

(1) *Præstantia præfixi Finis*, qui nonnisi per hanc Firmitatem attingitur.

(2) *Oppositæ Inconstantie fœditas*, quia stultitiam suscepti negotii revelat, & *damnum*, quia facit, ut oleum & opera impensa pereat. Hinc instabiles *paleæ* atque *arundini* comparantur, & *pudfactio* tanquam propria instabilitatis sequela sæpe urgetur.

(3) Exemplar ipsius Dei & Servatoris nostri, illorumque Heroum, qui *nubem testium* conficiunt, quorum *imagines* palæstram Christianam circumdant.

(4) Roboris divini atque auxilii Spiritus sancti promissio.

(5) In Novo Testamento accedunt

(a) Pulcherrimum constantiæ exemplum, quod Jesus in carne exhibuit.

(b) Majoris moduli quoad robur spirituale promissio. Jes. xl. 30. Zach. x. 12. Ps. xxvii. 1.

(c) Donatio Spiritus sancti in mensura pleniori, qui ea propter dicitur *Spiritus roboris & charitatis & sanitatis* 2. Tim. 1. 7.

CAPUT

CAPVT DECIMVM.

De præcipuo impedimento & adminiculo circa legitimum medi-
diorum usum, hypocrisi & sinceritate.

SUMMARIUM.

- I. *Premissa transitione agitur de impedimento præcipuo illius modi, quem in actionibus Lex requirit, nempe HYPOCRISI §. 2. -- 13.*
qua
 A. *Describitur 2. --- 9.*
 1. *Generatim 2. --- 5.*
 a. *Data definitione 2.*
 b. *Adjuncta definitionis illius deductione 3. --- 5.*
 2. *Speciatim, enumeratis diversis ejus gradibus 6. --- 9.*
 a. *Quoad personas simulantes 7. 8.*
 b. *Quoad rem simulatam 9.*
 B. *Momentum ejus explicatur 10. --- 13.*
 1. *Ratione universalitatis 10. 11.*
 2. *Ratione noxæ, quam causatur 12. 13.*
 II. *De præcipuo adminiculo ad Bonum opus, SINCERITATE 14. --- 23. Illa*
 A. *Describitur 14. --- 20.*

I. Quo-

1. Quoad nomina 14.
2. Quoad rem ipsam 15 --- 20.
 - a. Per definitionem 15.
 - b. Per deductionem 16 --- 20. *Ubi agitur*
 - a. De objecto Sinceritatis 16.
 - β. De actu 17 --- 20. *qui*
 - α. *Generatim* proponitur 17.
 - β. *Specialius* deducitur 18. 19.
 - γ. *Criteria* ejus adduntur 20.
- B. Momentum ejus indicatur 21 --- 23.
 1. Propter universalitatem hujus virtutis 21.
 2. Propter summam hujus virtutis præcellentiam 21. 23.

I.

Quicumque Virtutum Cardinalium *catenam*, quam exhibuimus, pressius considerabit, ille nobis facile largietur, quod conjunctio earum splendore Vitii omnis experte nullum *Bonum opus* regeneratorum in hac vita fulgeat. Neque tamen propterea cessat *Bonum opus* esse. Quamvis *Bonum opus* dici nequeat, quod attributis enumeratis penitus destitutum est, haberi tamen pro tali secundum phrasin Scripturæ debet, quod *semina* harum Virtutum vera in se comprehendit. Eapropter studiose notari debet, quid illud sit, quod *hac semina* relate ad Statum gratiæ aut *suffoget*, aut in se *contineat*.

II. Nihil magis illis adversum est, quam HYPOCRISIS, nomen a scena petatum, quod respondet Hebraico חנף *contaminatus*. Synonyma sunt רמיה / שקר / Δόλος, Ψεῦδος, Απάτη, *Fraus*,

Fraus, Falsitas, Mendacium. Intelligimus autem per hoc vitium illam corruptam voluntatis inclinationem, per quam de Legis Dei tenore convicta temporalis emolumenti causa externam saltem obedientie speciem ementitur, atque ad eam simulandam ipsa illa cognitione veritatis, qua illustrata est, ab-
uitur.

III. Duo ergo in hypocrita supponuntur.

(1) Primum est aliqualis veritatis cognitio, qua quo magis pollet, eo aptior ad simulandum evadit.

(2) Præterea conscientiam habet renitentem, quæ non solum ipsum informat, quod via alia inflectenda sit, sed etiam accusat, quod alius sit, quam qui videri vult. Quare hoc vitium cum deceptione sui ipsius non est confundendum.

IV. Formale Hypocriseos conficit dissonantia, quæ inter externam speciem atque internam essentiam actionis occurrit. Illa potest esse optima, ipsamque speciem actionis revera bona aliquando exsuperare: hæc autem semper est pessima, quia omnibus Virtutibus Cardinalibus, quas recensuimus, adversatur.

V. Hoc inde potest confici, quoniam tam in *Scopo*, quam in *Modo* aberrat.

(1) In *Scopo*, quia finis hypocritæ non solum est alius, quam quem prætendit, sed etiam in Bono mere temporali ac sigillatim honoris coram hominibus, lucrive turpis aucupio, subsistit.

(2) In *Modo*, quoniam illarum virtutum, quæ *mediorum* ad Finem verum deducentium locum habent, nulla plane cum *Hypocrisi* conciliari,

liari, aut in eadem actione *unquam* simul exerceri potest.

VI. Quam diversæ sunt in theatro personæ, tam diversa est *Hypocrisis*. Gradus ergo præcipui notari debent, quos Hypocrisis, tam quoad *personas*, quæ fallunt, quam quoad *res*, quas simulando favorem hominum ambiunt, inflectit.

VII. Crassius exercetur ab illis *stolidis*, qui videri volunt obedientes esse Deo, licet nec ipsi se tales esse credant, nec aliis id persuadere possint. Exemplum est Prov. VII. 14. Subtilior est eorum Hypocrisis, qui tam artificiose pietatem simulant, ut ab aliis, aliquando etiam perspicacioribus, insigni temporis intervallo, pro vere conversis ac sincere agentibus habeantur. Horum dolus fœdior est, quoniam majori cognitionis modulo pollent, fraudesque suas fraudibus novis identidem incrustant, ne detegantur.

VIII. Porro diversi hominum ordines diversos Hypocriseos gradus conficiunt. Turpior est illa, quæ in Doctores cadit, quorum antesignani Bileamus ac Judas, Pharisei & Scribæ Matth. XXIII. multique Pseudapostoli primitivæ Ecclesiæ, de quibus Phil. I. 15. 16. agitur, fuere. Tales & conscientiæ vim majorem inferunt & damnum gravius caussantur. Nec minus nociva exempla Principum Hypocritarum 1. Sam. xv. 30. 2. Reg. x. 16. & quorumcunque, qui aliis prudentia politica atque autoritate præpollent.

IX. Quoad *rem simulatam* alia Hypocrisis est *universalis*, alia *particularis*. Illa est eorum, qui falso se venditant esse vere *regentos* Apoc. II. 9. Hæc eorum, qui speciales quasdam actiones externas

ternas ita moderantur, ut in illis se intentionem rectam habere aliis persuadent. Ubi iterum turpissimi sunt illi, quorum tota vita actionum hypocritarum catena est Matth. xxiii. 5.

X. Ex his in propatulo est, quam late hoc vitium, cujus indolem egregie emblemata *fermentum* 1. Cor. v. 8. depingit, pateat. Quando enim *simulatores* consideramus, eorum *omnes hominum species*, non solum quoad vitæ conditiones sed etiam sexuum atque ætatum discrimina, plenæ sunt. Non videntur quidem Hypocritæ esse capaces, qui in *criminum fœdiorum cœno* se volunt. Et tamen nemo facile adeo *perdita vitæ* est, ut non *melior paululum*, quam est, reputari velit atque cupiat. Ipsi *regenti*, quamvis nullum vitium Statui Gratia magis adverteretur, labis omnis expertes hic non sunt, veluti constat ex Petri & Barnabæ exemplo Gal. II. II--13.

XI. Quando actiones, in quas simulatio cadit, perpendimus, *omnia opera externa* commaculare potest.

(1) Omnia officia *cultus religiosi* hæc turpitudine contaminat, siue exercentur ex falso scopo, adeoque absque legitima cordis dispositione Jes. xxix. 13. Ezech. xxxvii. 31. Matth. vi. 5. Ps. l. 16. siue intermittantur ex prætextu majoris sanctitatis Jes. lxy. 5.

(2) Omnis *externa* cujuscunque *virtutis* in communi vita *simulatio* huc est referenda. Id fit

(a) *Verbis*, per assensum veritatis, per pia colloquia Jac. iii. 11. 12. per inanes gloriationes de propria virtute Prov. xx. 6. per aliorum

I

con-

contemptum ac temerariam *condemnationem* Matth. VII. 5.

(b) *Factis*, per simulationem tum devotionis & amoris erga Deum in gestibus Jes. LVIII. 5. in vestitu Matth. XXIII. 5. in consuetudinibus superstitiosis Matth. XXIII. 16. 23. 24. in conversatione cum piis; tum amoris erga proximum, præcipue per *eleemosynas*, aliaque opera misericordiae Matth. XXIII. 23—28. VI. 2.

XII. Quam *abominandum* nihilominus hoc vitium sit, hæc argumenta ostendunt.

(1) Quia ex præcedentibus sequitur, quod cum quacunque vera virtute tam generali quam speciali plane sit irreconciliabilis.

(2) Quia directe *omniscientiam* ac *sanctitatem* Dei abnegat.

(3) Si atrocius peccat, qui majori lumini adversatur, atrocissimum est illud crimen, quod a nemine perfectius committitur, quam qui *majori* præ aliis *cognitione* gaudet.

(4) Nemo *imaginem* Diaboli plenius gerit, quam hypocrita 2. Cor. XI. 14. 15. Hinc *progenies viperarum* in emphasi nominatur Matth. XXIII. 33.

XIII. Cum summa *turpitudine* summum *damnum* est conjunctum:

(1) Quoad *ipsum hypocritam*.

(a) In hac vita infeliciores aliis est, continua sollicitudo illum exedit, ne fraus transpareat. Hinc tuta omnia timet. Conscientiam habet pro cognitionis modulo interne lacerantem. Neque magis præceps aut ad *indurationem* aut ad *atheismum*, quam per Hypocrisim, via patet.

(b) In

(b) In futura vita *summus poenarum* infernali-
 lium *gradus* hypocritam exspectat Job. VIII. 13.
 xxvii. 8. 9. Jes. xxix. 14. 15. Matth. xxiv. 51.
 Hinc Servator toties *ve* dirum hypocritis inge-
 minat Matth. xxiii.

(2) Quoad *alios* nulla pestis est lethalior quo-
 niam contra Ecclesiæ ædificationem nihil magis
 nocivum est Hypocrisi. Zizania hæc difficilli-
 me eradicatur, quia proxime ad tritici accedit
 formam. Fomes hic perniciosus est tantum
 non omnium schismatum, hæresium, persecu-
 tionum; quin etiam præjudiciorum ac scandalo-
 rum contra veritatem, præcipue quando pro-
 pter detectam Hypocrisin *nomen Dei blasphematur*
 Rom. II. 24.

XIV. Opposita Virtus nominatur SINCERI-
 TAS. Græcis illa appellatur *εὐκλειεία*, quasi
 dicas, τῆ εἰλῆ κεινομένην *splendore Solis probatam.* 23.
 Synonymum præcipuum est ἀλήθεια, אמת / *Ve-*
ritas, quoniam formale ejus constituit conveni-
 entia externorum signorum cum interna mentis
 dispositione. Quoniam autem sub nomina
 אמת / *veritas*, aliquando etiam comprehendi-
 tur אמונה *fidelitas*, hinc sincerus interdum
 etiam πισός *fidelis* dicitur. Prope accedit תושית /
res, *substantia* Prov. III. 21. Job. VI. 13. nudæ
speciei opposita: טי *puritas*, metaphora a rebus
 pellucidis, limpidis, *mixtura carentibus* desum-
 ta: *Cor rectum* Act. VIII. 21. Præcipuam em-
 phasim habet Hebræorum אמת / אמת / אמת /
integritas, *perfectio*, quod apud LXX. sæpe red-
 ditur per ἀλήθεια & a sacrificiis vitio carenti-
 bus est petitum. Ex tot præclaris nominibus

apertum est, quanta sit virtus, quam hic indigitamus.

Def. XV. Intelligimus igitur per *Sinceritatem*, habitum voluntatis a Spiritu sancto productum, quo regeneratus perfecte cum intimo desiderio vult omnes facultates viresque a Deo donatas impendere ad Legem universam Fidei ex omni parte pro modulo suo implendam.

XVI. Objectum ergo *Sinceritatis* æque late patet, ac ipsa Lex Evangelii, sive finem constituat, sive modum atque media ei congrua definiat, absque ulla diminutione aut exceptione, tam quoad interna quam quoad externa officia, sive illa difficiliora, sive facilia appareant, dum modo constet, quod Lege Dei præscripta sint.

XVII. Actum formalem *Sinceritatis* ponimus in desiderio voluntatis intimo ac perfecto Legem fidei implendi. Desiderium hoc ab ipsa executione distinguitur præeunte Scriptura, quæ distinguit inter *velle & operari* Phil. II. 13. Rom. VII. 18. 19. In executione enim multiplex imperfectio secundum Cap. IV. §. 15. obtinet. Verum hoc velle seu desiderium a primo novæ vitæ ortu semper in omnibus renatis perfectum est, atque INTEGRITATEM eorum constituit, sive in se consideretur, sive cum aliis quibuscunque desiderius conferatur.

XVIII. Desiderium *sincerus* in se spectatum gaudet integritate tam *subjectiva*, quam *objectiva*.
 (1) Integritas *subjectiva* requirit,
 (a) Ut *sincerus*, quicquid in anima & corpore facultatum tam naturalium quam moralium a
 Deo

Deo donatarum est, secundum præscriptum Legis divinæ impendat Ps. ciii. 1.

(b) Ut principium omnis bonæ speciei in cordis seu voluntatis intimis penetralibus sit radicatum, atque adeo, ut non solum externa facies non sit ab interno animi desiderio separata, sed etiam hoc supponat, & nonnisi ex hoc fonte oriatur 2. Sam. vii. 27. Ps. cxix. 40.

112.

(c) Ut sincerus desideret hoc principium constanter in omni data occasione revelare, eamque actionibus suis coram Deo & hominibus conformitatem inducere, per quam instar lapidis quadrati ad structuram Templi mystici cæsi sibi semper similis sit.

(2) Integritas *objectiva* complectitur desiderium

(a) Quod se extendit ad omnia præcepta Dei, in tota Lege ejus deliciatur, ejusque implementum pro maxima parte felicitatis suæ reputat Ps. cxix. 56. 57. 128.

(b) Quod certa ratione *prius ac magis* de implendis præceptis internis quam externis erit sollicitum, & hoc pacto istud *πρωτιστον* præstare contendet, quod Servator commendat Matth. v. 20. 47.

Quæ omnia in hypocrita secus se habere liquet.

XIX. Desiderium *sincerus* cum aliis *comparatum* desideriiis ea præcellit longissime:

(1) Quoniam *altius* imis medullis hæret.

(2) Quoniam gradu *vehementiæ* illa exsuperat, *bona* subordinans, *mala* oppugnans & lucta, licet

cet aliquando difficiliori ac tardiori, illa paulatim vincens.

(3) Quoniam omnium est *constantissimum*. Minora enim desideria sæpenumero aut ultro evanescent, aut alias formas induunt. Hoc etiam si per tempus obscuratum, identidem tamen eluctatur, & sibi semper simile esse usque ad finem perseverat Pf. cxix. 44.

XX. Proximi & frequentiores sinceri desiderii effectus, ex quibus tanquam indubitatis *criteriis* unusquisque de sua sinceritate sibi conscius esse potest, sunt:

≠ (1) Preces enixæ ad Deum ex sensu propriæ imbecillitatis, ut ille vires ad implendum Legem suam subministret Pf. cxix. 4. 5. 145. 146.

(2) Contritio dolorque occultus animi de imperfectione, quæ adhuc actionibus adhæret.

(3) Parrhesia ad Deum tanquam testem sinceri cordis provocandi Pf. xxxv. 11. 10.

XXI. Insignem ergo *Sinceritas* inter *Virtutes Cardinales* locum habet, quoniam illa quasi vinculum est, quod omnes virtutes, quas in hunc censum retulimus, connectit, si non in plena executione, saltem in proposito. Unde manifesta est ratio, cur Deus nihil præter hanc *integritatem* Gen. xv. 1. seu *fidelitatem* Apoc. 11. 10. exigat, quæ *vitio* cuicumque opponitur 1. Cor. v. 8.

XXII. Generatim seriam sectationem virtutis hujus commendat:

(1) Summa ejus *equitas*.

(a) Dat enim Deo gloriam *omniscientia* & *sanctitatis*, quam Hypocrisis obscurat.

(b) Imi-

(b) Imitatur *exemplum Dei*, qui est summa *veritas*, & inconcussam fidelitatem servando fœdus suum erga populum suum exserit. Hinc dicitur *Sinceritas Dei* 2. Cor. 1. 12.

(c) Universali suffragio generis humani, quantum fallax exosus est, tantum æstimatur & laudatur in communi vita Sinceritas.

(d) Quamvis *Sinceritas* maximum sit, quod re-genitus potest præstare, *minimum* tamen est, quod Deus potest postulare.

(2) Accedit lucrum certissimum.

(a) Adminiculum est & *medium* quasi *mediorum* omnium infallibile ad verum Finem in Boni summi possessione assequendum.

(b) Deus in illa impense deliciatur Ps. LI. 8. & promissa summæ beatitudinis sinceris in verbo suo exhibet Ps. cxix. 1. Prov. xxviii. 10. 18.

XXIII. Inter potissima attributa fidelium Novi Testamenti *Sinceritas* seu *Integritas* locum habet. Ps. xv. 2. xxiv. 3. 4. xxii. 2. Zeph. iiii. 13. Hæc *verum Israelitam* mysticum conficit Joh. i. 47. Hæc formale attributum cultus Domini *in Spiritu & veritate* Joh. iv. 23. 24.

(a) Versatur hic ante oculos exemplum illustre Sinceritatis in Filii Dei fidelitate, quam & Patri & electis suis præstitit.

(b) Cultus externus cum fœdere externo est abrogatus.